

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

לפני: כב' השופטת יהודית שבח, אב"ד

כב' השופט שאול שוחט

כב' השופט יונה אטדגי

המערערת: א' ר'

על-ידי באת-כוחה - עו"ד ליטל קוזקוב

נ ג ד

המשיב: היועץ המשפטי לממשלה

על-ידי באות-כוחו - עורכות-הדין דנית חשין, דניאל גרינברג ויעל בר אילן

אפוטרופא לדין: עו"ד גב' ויוי רכניץ

פסק-דין

השופט שאול שוחט:

1

2

א. רקע דיוני

3

1. ביום 24.1.2017 ניתן פסק-דינו הראשון בערעור שבכותרת.

4

הערעור על פסק-דינו של בית-המשפט לענייני משפחה מיום 4.1.2016, בו הוכרז הקטין כבר-אימוץ

5

מכוח סעיפים 13(א)(7) ביחס לאם ו-13(א)(1) ביחס לאב, התקבל בכל הנוגע לאם והכרזתו ככזה כלפי

6

אימו בוטלה. וכך הורינו:

7

"מכוח סמכותנו אנו מכריזים על הקטין כקטין נזקק, בהתאם לחוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך-

8

1990, וקובעים כי מקום משמורתו של הקטין ייוותר בידי משפחת האומנה עד להחלטה אחרת

9

שתינתן על-ידי בית-המשפט לנוער במחוז תל-אביב.

10

עניינו של הקטין יועבר לטיפולו של בית-המשפט לנוער במחוז תל-אביב, אשר יפעל כטוב שכלו

11

להכנת מעטפת מכילה ומטיבה לקטין (הדרכה הורית מלאה למערערת, טיפול רגשי לקטין

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ולמערערת, טיפול פסיכולוגי ככל שיש צורך בו למערערת ולקטין והעמדת סומכת בבוא העת,
2 (ועוד).

3 אנו מורים גם על הרחבת תדירות המפגשים בין המערערת לקטין לפעמיים בשבוע, למשך שעה
4 וחצי, בתיאום בין הצדדים."

5

6 2. על פסק-הדין הוגשו שתי בקשות רשות ערעור - מטעם המשיב 1 ומטעם האפוטרופא לדין.
7 בפסק-דין מיום 6.4.2017 קבע בית-המשפט העליון:

8 "...הערעור מתקבל במובן הבא:

9 בשלב זה, יותר פסק דינו של בית-המשפט המחוזי על כנו. כך לעניין שאלת הכרזת הקטין כבר-
10 אימוץ ולעניין הביקורים בין האם לבין הקטין. לצד זאת, תושהה - בשלב זה - העברת התיק לטיפולו
11 של בית-המשפט לנוער עד למתן כל החלטה אחרת לידי בית-המשפט המחוזי. התיק יוחזר לבית-
12 המשפט המחוזי, אשר יורה על מינוי מומחה בין מכון שלם בין גורם אחר, שיחווה את דעתו בדבר
13 המסוגלות ההורית של האם כלפי הקטין, לרבות האפשרויות של שלילת האימוץ, אימוץ מלא
14 וצמצום תוצאות האימוץ. בין היתר, יש לבחון את מצבו העדכני של הקטין ובפרט את מסוגלותה
15 של האם להתמודד עם צרכיו" (הדגשה שלנו).

16 (בע"מ 1907/17, 1906 פלוני (קטין) ואח' נ' פלונית; 6.4.2017).

17 * האם הביולוגית מכאן ולהלן: "המערערת".

18 בית-המשפט העליון, אשר חלק שבחים להתקדמותה של המערערת (סוף פסקה 10 לפסק-הדין)
19 סבר, כי לצד ההתמקדות במצבה וקבלת תמונה עדכנית לגביה, נכון למועד הדיון בבית-המשפט
20 המחוזי, עלה צורך "מהותי" בקבלת "תמונת מצב עדכנית" מקבילה ומלאה ביחס לקטין, דווקא על
21 רקע נתוני המערערת והקטין במקרה שלפנינו. הטעם לכך - בחינתה של מסוגלות הורית אינה מופשטת,
22 והיא לעולם קונקרטית. היא קיימת בזיקה שבין ההורה לבין הילד כפי שהובהר בבע"מ 9229/04 היועץ
23 המשפטי לממשלה נ' פלונית; 10.8.2005:

24 "אין מדובר על יכולת ערטילאית של הורה לתפקד כהורה. לעולם מדובר בילד הספציפי נשוא
25 ההליך לו חייב ההורה לדאוג. מדובר אפוא במסוגלות 'לדאוג לילדו', על כל המשתמע מכך, תוך
26 לקיחה בחשבון של כלל הגורמים והשיקולים הצריכים לעניין בדאגה לאותו ילד ספציפי... כך למשל
27 יש לקחת בחשבון את מצבו הקונקרטי של הילד, מגבלותיו ובעיותיו והצרכים המיוחדים להם הוא
28 נזקק, באשר לאותו ילד עלינו לשאול האם ההורה מסוגל לדאוג לילד זה "והכל" "במועד המדויק
29 בו מגיע הנושא לדין."

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 מכאן פסק דינו של בית-המשפט העליון בערעור, כי דרושה קבלתה של חוות-דעת עדכנית ביחס
2 להכרזת הקטין כבר-אימוץ, על כל המשתמע מכך, אשר תתייחס למצבו של הקטין, לצרכיו המיוחדים -
3 ככל שישנם - טיבם ומשמעותם, ומסוגלותה של המערערת להתמודד איתם (עמ' 13 לפסק-הדין
4 בערעור, פסקה אחרונה). בהקשר זה ראה בית-המשפט העליון לנכון לחזור ולהדגיש, כי:

5 "גם לאחר שתינתן חוות-דעת מומחה נוספת בענייננו, ובמידה שיבחר בית-המשפט המחוזי לאמץ
6 את מסקנותיה - המסגרת הנורמטיבית בעינה עומדת. היא מוסיפה להיות הלפיד המאיר את הדרך.
7 כך למשל, עדיין יידרש לבחון את מסוגלותה המינימאלית ולא המקסימאלית של האם... כן יש
8 להביא בחשבון את הסיוע שניתן לאם מבני משפחתה ואת הסיוע שנדרשות רשויות הרווחה והסעד
9 לספק לה, וחזקה כי אמנם תספקנה" (הדגשה שלנו).

10 (עמ' 14 לפסק-הדין).

11

12 3. לאחר שהונחו לפנינו עמדות הצדדים באשר למתווה הדיוני בו יש לנקוט בעקבות פסק-דינו של
13 בית-המשפט העליון, ניתנה החלטתנו מיום 30.4.2017:

14 "2. לאחר שנתנו דעתנו על משאלות הצדדים אנו מחליטים למנות את מכון
15 "הבית של טלי" מרח' סמטת יצחק מודעי 24, גבעת שמואל, טל' 03-6243304;
16 03-5322335; כומוחה מטעם בית-המשפט למתן חוות-דעת משלימה בנוגע
17 '...להכרזת הקטין כבר אימוץ, על כל המשתמע מכך בפרט [בהתייחס] למצבו של
18 הקטין, לצרכיו המיוחדים - ככל שישנם - טיבם ומשמעותם, ולמסוגלותה של האם
19 להתמודד עמם... לרבות האפשרויות של שלילת האימוץ, אימוץ מלא, צמצום
20 תוצאות האימוץ.

21 בין היתר, יש לבחון את מצבו העדכני של הקטין, ובפרט את מסוגלותה של האם
22 להתמודד עם צרכיו" (מתוך פסק-הדין של בית-המשפט העליון בבע"מ 1906/17
23 מיום 6.4.17).

24

25 3. מחווה"ד של מכון "שלם" עולה כי לצורך עריכת חוות-הדעת לא הונחו לפנינו
26 תסקירים וחומר אבחוני אחר אלא רק:

27 1. מכתב פניה של ב"כ היועמ"ש.

28 2. פרוטוקול והחלטת בית-המשפט לענייני משפחה, מיום 28.1.15.

29 3. פרוטוקול והחלטת בית-המשפט לענייני משפחה, מיום 16.2.15.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 4. הבקשה להכרזת בר אימוץ.

2 5. תצהיר נגדי מטעם האם מיום 1.2.15.

3 עם זאת, אנו סבורים שאין מניעה, ואף רצוי, שלפני המומחה יונחו החומרים
4 הרלוונטיים שהצטברו אודות הקטין והאם. לפיכך, אנו מורים כי בנוסף לחומר
5 שהונח לפני מכון 'שלם' יועברו למומחה התסקירים השונים שהתקבלו בעניינם,
6 לרבות שני התסקירים שהונחו לפני ביהמ"ש העליון מיום 27.2.13 ו-23.3.17 וכן
7 פסקי הדין וההחלטות שניתנו בערכאות השונות, לרבות החלטתנו מיום 23.2.16
8 והפרוטוקולים מישיבות הימים 25.5.2016, 5.10.2016 ו-9.11.2016.

9 4. החלטה זו תהווה כתב מינוי ותישלח למומחה.

10 5. להעביר לב"כ הצדדים ולאפוטרופא לדין."

11

12 4. חוות-הדעת של ד"ר טלי וישנה, מי שעומדת בראש מכון האבחון "הבית של טלי" (להלן:
13 "הבית"), הונחה לפנינו במחצית חודש ספטמבר 2017. בפרק 6 לחוות-הדעת, פרק ה"סיכום מסקנות
14 והמלצות" (להלן: "פרק הסיכום"), קובעת המומחית כי מתעורר חשש כבד בנוגע ליכולתה של
15 המערערת לשמש כאם לקטין:

16 "לפיכך עם כל הכאב והצער, נראה כי כדי לספק [לקטין] את התנאים המיטיביים שבמקרה שלו הם
17 חיוניים וקריטיים, יהיה זה נכון להשאירו בחזקתם של הורי האומנה ולאפשר להם לאמצו."

18

19 5. לאחר שבאי-כוח הצדדים הביעו את עמדתם בנוגע למתווה הדיוני העדיף בעיניהם, ניתנה
20 החלטתנו, ביום 28.9.2017, לקביעת דיון ליום 18.10.2017.

21 ביום 18.10.2017 התקיים דיון בנוכחות הצדדים, באי-כוחם והאפוטרופא לדין. בדיון התייבצו לחקירה,
22 לבקשת באת-כוח המערערת, ד"ר טלי וישנה; גב' אריאלה גרבוז, מנהלת מרכז הקשר העירוני בתל-
23 אביב; גב' קרין עירוני, עובדת-סוציאלית במרכז הקשר; גב' ריקי מזרחי, סייעת לעובדת-הסוציאלית.

24 כן הונחה לפנינו, בכתב, עמדת הורי האומנה, בהתאם להחלטה מיום 15.10.2017, בה פירטו את
25 "זווית הראייה שלהם על הקטין, צרכיו וטובתו".

26 בתום הדיון ניתנו הוראות לסיכומים. לאחר דין ודברים בכתובים בין הצדדים, בנוגע להגשת ראיות
27 נוספות (בקשה מטעם המשיב 1) ולאחר הגשת הסיכומים, ניתן פסק-דינו זה.

28

29

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1

2

ב. חוות-הדעת ועדות המומחית לפנינו

3

6.א. בתום חקירתה של המומחית על-ידי באת-כוח המערערת, נשאלה זו על-ידי בית-המשפט שתי שאלות:

4

5

- "ש. אני מבין מדברייך... שיש לה תכונות בסיסיות שיאפשרו לה להיתרם לתהליך טיפולי מסייע, לרכוש כלים מוטעמים [צ"ל "מותאמים" - ש' ש'] יותר להתמודד באופן יעיל. זה לא מקרה אבוד, או שכן?"

6

7

8

(עמ' 31 לפרוטוקול הדיון, ש' 16-18).

9

10

- "ש. המבחן של סעיף 13א(7) לחוק מדבר על הורות סבירה?

11

ת. אני מניחה שכן.

12

ש. המבחן שמדבר על הורות בסעיף 13א(7) הוא מינימאלי... לבחון את מסוגלותה

13

המינימאלית של האם. האם את יכולה לומר שגם מסוגלות מינימאלית אין לאם בסיטואציה של הילד הזה עם הצרכים שלו.

14

15

אין לה את המסוגלות הזו? והאם, שוב, היא לא תוכן [צ"ל - "תוכל" - ש' ש'] להירתם [צ"ל - "להיתרם" - ש' ש'] ולהגיע לאותה רמה של מסוכנות מינימאלית?"

16

17

(שם, ש' 21-27).

18

19

ב. תשובת המומחית לשאלה הראשונה הייתה:

20

"אם היה ילד רגיל ואם היינו עכשיו שלוש שנים קודם, אז הסיכום שלי היה שונה. בהתחשב בצרכים של הילד הזה ובגיל של הילד הזה, זה סיפור אחר. אין לנו שנים עכשיו."

21

22

(שם, ש' 19-20).

23

תשובת המומחית לשאלה השנייה הייתה:

24

"בסיטואציה של הילד הזה, אני חוששת שלא. בילד הזה, הצרכים הכי בסיסיים הם אינטנסיביים."

25

(עמ' 32 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-2).

26

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 המסקנה העולה מתשובות המומחית לשאלות אלה - בהינתן שהקטין היה ילד רגיל, ללא
2 הצרכים המיוחדים שלו, לא ניתן היה לקבוע כי המערערת חסרה את כישורי ההורות המינימאליים
3 לדאוג לו, וגם זאת, תוך "עזרה כלכלית וטיפולית סבירה..." וגו'. שונים הם פני הדברים בקטין
4 שלפנינו, גם אם תקבל את אותה עזרה. בכך ניתן למצוא, לכאורה, את המענה אליו כיוון בית-המשפט
5 העליון בפסק-דינו - הקטין הספציפי אל מול ההורה הספציפי, בנקודת הזמן הרלוונטית, ובלשונו:
6 "הקונקרטיזציה של בחינת המסוגלות ההורית אינה מתמצית [והייתי מוסיף את המילה "רק" לפני
7 ההמשך - ש' ש'] במיהות הנבדקים - ההורה הספציפי והקטין הספציפי - אלא היא חלה גם על
8 נקודת הזמן הרלוונטית" - המועד בו מגיע הנושא לדין לפני ערכאת הערעור (סיפת פיסקה 11 לפסק-
9 הדין בבית-המשפט העליון בערעור).

10

11 7. בסיכומיה חולקת באת-כוח המערערת על מסקנתה זו של המומחית בכמה היבטים: פגמים
12 באופן עריכת חוות-הדעת; הבנה שגויה של המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית; חוסר קוהרנטיות בין
13 תוצאות המבחנים לבין סיכום, תוצאות ומסקנות; קושי בביסוס חוות-הדעת על הערכה התפתחותית
14 שנעשתה לקטין על-ידי ד"ר בועז פורטר מיוני 2016; מסקנות שגויות שהוסקו מהבדיקה הקלינית
15 שנערכה לקטין בכל הנוגע לצרכים מיוחדים שיש לו, אל מול כישורי המערערת לתת להם מענה, תוך
16 התעלמות מדיווחי מרכז הקשר המלמדים ההיפך.

17

18 8. המשיב 1 והאפוטרופא לדין, תמכו במסקנותיה של המומחית. לטענתם, המסקנה העולה
19 מחוות-הדעת תואמת את המסגרת הנורמטיבית שהותוותה בפסיקה בנוגע לסעיף 13א(7) לחוק אימוץ
20 ילדים, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק האימוץ"). לגישתם, מחוות-הדעת עולה כי המערערת נעדרת
21 מסוגלות הורית "באופן ברור" (לשון המשיב 1 בסיכומיו) כלפי הקטין, והיא אינה מסוגלת כיום ובעתיד
22 הנראה לעין, אף עם עזרה סבירה כמקובל ברשויות הרווחה, לענות על צרכיו. מחוות-הדעת עולה, כי
23 המערערת אינה מזהה את צרכיו של הקטין וכי התקדמותה ביחס ליכולתה למלא אחר צרכיו, לא
24 מאפשרת לראות שינוי בעתיד הנראה לעין (האפוטרופא לדין בסיכומיה).

25

26 9. א. טרם אפנה ואבחן את חוות-הדעת לגופה, אתייחס קצרות לטענות באת-כוח המערערת בנוגע
27 לפגמים שנפלו, לכאורה, באופן עריכת חוות-הדעת.

28 ב. בפרק הראשון לחוות-הדעת מפרטת המומחית, החתומה עליה, ד"ר וישנה, את פרטי
29 ההשכלה שלה, תחומי המומחיות והעבודה שלה (הערכות רפואיות, הוראה, מחקר רפואי), כמו גם את
30 פרטי ההשכלה וההתמחות של צוות המומחים שסייע בידה לערוך את חוות-הדעת. אלו מרשימים
31 ביותר, כך גם לדעת באת-כוח המערערת בכל הנוגע למומחית (עמ' 12 לפרוטוקול, ש' 18-20).

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

- 1 בפרק השני מפורטים המפגשים שנערכו לצורך חוות-הדעת ושמות מי שהשתתף בהם ולאזנה
2 צורך. בארבעה מהם השתתפה ד"ר וישנה בעצמה (בשלושה מהם יחד עם אחרים). ד"ר וישנה לא
3 השתתפה באנמנזה וההערכה הקלינית, כמו גם באבחון הפסיכולוגי המותאם שנעשו למערערת. באלו
4 השתתפה הגב' מאשה רזניקוב, מצוות "הבית".
- 5 ג. בתשובותיה הבהירה המומחית, כי מאחר שלגב' רזניקוב אין עדיין רישיון של פסיכולוגית,
6 העבודה בוצעה על-ידיה יחד עם הגב' אביבה ינאי, שהיא פסיכולוגית מומחית בעלת תואר שני
7 בפסיכולוגיה חינוכית-טיפולית (כך על-פי האמור בחוות-הדעת). עוד הבהירה, כי הסיבה לכך שהעבודה
8 בוצעה על-ידי הגב' רזניקוב, נעוצה בכך שהיא דוברת רוסית (עמ' 12-13 לחוות-הדעת). לדבריה, היא
9 קיבלה את הממצאים שעלו משני האבחונים הללו שנערכו לאם, וערכה על-פיהם (ומן הסתם גם על
10 החומרים והבדיקות האחרים שהיו לפניו) את חוות-הדעת. לחקירה התייצבה המומחית יחד עם חומרי
11 הגלם, קרי התוצרים הישירים של המפגשים, שנמסרו מבעוד מועד לבאת-כוח האם.
- 12 ד. אינני רואה כל פסול בדרך העבודה שפורטה לעיל ואינני סבור, כי נפל כשל כלשהו באופן עריכת
13 חוות-הדעת כמפורט לעיל.
- 14 אמנם, למומחית אין בקיאות בהסדרי אימוץ (כך נוסחה השאלה שהופנתה אליה בעמ' 39 לפרוטוקול,
15 ש' 2; וראה התשובה שם בעמ' 3); אך מנגד, יש ל"בית" שבניהולה, על הצוות המקצועי העובד בו,
16 ניסיון עשיר במתן חוות-דעת לבתי-משפט לענייני משפחה, רובן בתחום המסוגלות הורית, וכי "הבית"
17 שהיא עומדת בראשו מוכר ברשימת המומחים של בתי-המשפט. ניסיון זה, די בו, לטעמי, כדי שלא
18 לפסול את חוות-הדעת וליתן לה את המשקל הראוי, מבחינת מקצועיות הבודקים והעורכים אותה, הגם
19 שבין עשרות חוות-הדעת שהוגשו מטעם "הבית" לבית-המשפט לענייני משפחה - זוהי רק חוות-הדעת
20 השנייה בענייני אימוץ כחלק מחומר הראיות הכולל המונח לפנינו. מקצועיות "הבית" על יושביו בתחום
21 אבחון מסוגלות הורית, על שלל הבדיקות שיש לערוך בקשר לאבחון זה, לרבות אבחון של הקטין,
22 מספקת לשם כך.
- 23 ה. אינני רואה פסול אף בפגישתה של המומחית עם האפוטרופא לדין. פגישה זו אף מתחייבת,
24 בהיות האפוטרופא מינוי מקצועי מטעם בית-המשפט, האמורה להיות אמונה על טובתו של הקטין עמו
25 היא נפגשת וממצבו היא מתרשמת. קבלת האנמנזה ממנה הינה מתבקשת, גם אם האפוטרופוס לדין
26 נמנתה בין המערערות על פסק-הדין הראשון שניתן על-ידינו.
- 27 ו. עורך חוות-דעת רשאי להסתמך על המידע שהוא מקבל. עם זאת, חשוב שיבדוק שהמידע הוא
28 אמין מבחינת המקור שמוסר אותו ונכונותו תוך השוואה למקורות נוספים, אף יתעד אותו. מבחינה זו,
29 בעובדה שהמומחית לא ידעה להצביע על מקור המידע שנמסר לה לפיו **"אפילו הקשר של הקטין עם**
30 **השומר בכניסה למרכז הקשר... היה טוב יותר מהקשר עם** [המערערת]" , יש טעם לפגם, מה גם
31 שהשוואה זו לא עולה בקנה אחד עם הממצאים העולים מדיווחי מרכז הקשר, שכלל לא היו לעיני

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 המומחית, לא הדיווחים שקדמו למינויה אף לא הדיווחים שניתנו לאחר המינוי (עמ' 16 לפרוטוקול, ש'
2 (13-7).

3 עם זאת, אין בכשל זה כדי להביא לפסילה של חוות-הדעת, הגם שיש בכך כדי להשליך על משקלה
4 ואמינותה. כך או כך, הדיווחים במרכז הקשר נמסרו לידי המומחית בהפסקה שערך בית-המשפט בדיון
5 ונתבקשה התייחסותה לאמור בהם.

6 אחזור לעניין זה עת אבחן את השאלה אם יש בהם כדי להביא למסקנה שונה מזו של המומחית.

7
8 **10.** החוליה החסרה, בלשון בית-המשפט העליון בערעור, מצבו העדכני של הקטין וצרכיו המיוחדים
9 ככל שישנם, טיבם ומשמעותם. בהינתן מצב הקטין וצרכיו כאמור, ובזיקה אליהם, תיבחן מסוגלותה של
10 המערערת, במסגרת הנורמטיבית של סעיף 13(א)(7), להתמודד עימם.

11
12 **11.** הקטין, מצבו וצרכיו:

13 א. בפרק חוות-הדעת העוסק בקטין (פרק 4), מפרטת המומחית את הרקע ההתפתחותי של
14 הקטין. הפירוט נלקח מתסקירי העובדת-הסוציאלית תמי הר-פאר מיום 27.2.2017 ומיום 23.3.2017,
15 שנערכו לאחר מתן פסק-דינו והוגשו לבית-המשפט העליון, ומהערכה התפתחותית מיוני 2016
16 שנערכה לקטין על-ידי ד"ר פורטר.

17 בתסקיר מיום 27.2.2017 מוצאים אנו את הדברים הבאים בנוגע למצבו של הקטין:

18 "הקטין... כבן שלוש וחודשיים, נולד עם תסמונת גמילה, טופל בבית חולים כחודש ימים, הועבר
19 למשפחת קלט למשך כחודשיים. [הקטין] הגיע לבית משפחת האומנה בגיל שלושה חודשים. כיום
20 מבקר בפעוטון פרטי באזור מגוריו.

21 [הקטין] אובחן כבעל צרכים מיוחדים ומורכבים רבים, מופיעות אצלו התנהגויות חריגות לבני גילו.
22 הוא סובל מעיכוב התפתחותי בתחום השפתי, קיימים קשיים בוויסות רגשי, בעיות חברתיות
23 ובעיות התנהגות בגן.

24 [הקטין] עבר אבחון ריפוי בעיסוק ואבחון התפתחותי על רקע קשיים בולטים בוויסות חושי. הקשיים
25 מתבטאים במידה רבה בתגובות לגירויים שמיעתיים. הוא עלול לפרוץ בבכי כאשר שומע קולות
26 של מספר אנשים ביחד כמו למשל בעת שירה בקבוצה. תגובותיו לרגישות זו הינן קיצוניות וכוללות
27 העפת והטחת חפצים, צרחות, נפילה לרצפה והטחת ראש ברצפה. מה שעוזר לו להירגע במצב
28 זה הוא הרחקתו ממקום הרעש ומתן הסבר מילולי חוזר ונשנה למהות הרעש.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתנו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 רגישות זו של הקטין מקשה עליו מאוד להיות נוכח במסיבות בגן ועל כן יש צורך בהכנה מרובה
2 מראש.

3 מבחינת רגישות סנסו מוטורית - ל[קטין] יש צורך להסתחררות עצמית. הוא אוהב להסתובב
4 ולסחרר את עצמו וכן מוצא את עצמו מרותק ונמשך לאלמנטים מסתובבים. ניכר כי ל[קטין] צורך
5 במגע משמעותי ועוצמתי.

6 ברמה הרגשית ההתנהגותית - [הקטין] הינו ילד רגיש. כאשר הוא בתוך שגרה קבועה ויציבה מצב
7 רוחו תקין ושמח. הוא שובב ופעלתן. מצב זה מופר כאשר הוא במפגש עם אנשים חדשים וכן בשל
8 קשיים שתוארו כגון התמודדות עם רעש וחום. הוא נמנע מחברת ילדי הגן, סגנון המשחק שלו
9 לעיתים אגרסיבי. כשהוא מפוחד ומרגיש לא בטוח ייראה כאילו הוא אפאטי.

10 ניכר כי המענים הטיפוליים והפרא רפואיים הנדרשים על-מנת לאפשר ל[קטין] לגדול ולנהל אורח
11 חיים בריא ותקין הינם רבים ומגוונים. ההורים האומנים מרבים להתייעץ עם גורמי טיפול כדי להקל
12 על [הקטין] את ההתמודדויות היומיומיות שהינן מורכבות עבורו. כך למשל, [הקטין] מבקר השנה
13 בגן פרטי ובו ששה ילדים על-מנת לחסוך עבורו את ההתמודדות הכרוכה בביקור בגן עירוני בו 35
14 ילדים נוספים."

15

16 בתסקיר מיום 23.3.2017, המבוסס על מידע שהתקבל מהבעלים של הגן הפרטי בו מבקר הקטין (גן
17 פרטי בו ששה ילדים בלבד), אנו מוצאים את הדברים הבאים:

18 "מר א' מכיר את הקטין מאז חודש אוקטובר 2015.

19 לדבריו, באופן כללי ניתן לומר ש[הקטין] סובל מעיכובים התפתחותיים, ההתפתחות שלו אומנם
20 התקדמה מאוד אך היא עדיין לא תואמת לילדים בגילו. (תואמת לילדים כבני 2.3). [הקטין] חסר
21 משחק דמיון ואינו יודע להשתלב במשחק עם חברים, אינו יוזם משחק ובמידה וחבר מנסה ליזום
22 איתו משחק זה נשאר ברמה מאוד שטחית של ריצה מהירה, מגע קל ואינו כולל סוג של דיבור
23 מורחב או יצירת דיאלוג.

24 רוב הזמן [הקטין] מטייל בחצר דשא או בחצר חול ומדבר אל עצמו, שר ומחפש ממי לקחת משחקים
25 או משהו שימשוך את תשומת לבו לשבת ולשחק. רוב הפעמים ש[הקטין] מפתח שיחה זה עם
26 הצוות ושם הוא מדבר משפטים קצרים וחוזר על עצמם המון לדוגמא: "היום אני הולך מוקדם",
27 "מה אוכלים היום?", "איפה אימא?", "אלמה (הכלבה של [הקטין]) חולה" וכדומה. יש לו זיכרון
28 מצוין וארוך טווח, הוא מבין המון. בד"כ חזרות על אותם דברים עוזרות לו לקלוט הרבה יותר מהר.

29 בהתחלה היה מתנהג באופן ביזארי, היה יכול להתרכז במשך זמן רב בדברים, למשל היה בוהה
30 במנעול מסוים, חשבו שהוא על הספקטרום האוטיסטי. לא דיבר במשך המון זמן. בעצם התחיל

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 לדבר רק מאז תקופת הקיץ. היום אומנם אומר משפטים אך כאמור לא ניתן לפתח אתו שיחה
2 ארוכה.

3 יש לו נטייה לחזור על עצמו כל הזמן. רודף אחרי [ ] כל היום ואומר לו ש"היום הוא יוצא מוקדם".
4 הוא חייב ידיעה ברורה של מה הולך לקרות כי רק ככה הוא מצליח להירגע. מרגישים את הרוגע
5 שלו בגוף.

6 [הקטין] מאד רגיש לרעשים, במיוחד פתאומיים. כשיש הפתעות, כמו למשל מוזיקה חזקה
7 פתאומית הוא פתאום קפוצ ומתוח ואז יש סייעת שחייבת לגשת אליו באופן פרטני. בהתחלה היה
8 זורק חפצים בעת לחץ היום יותר מתון בתגובות שלו.

9 כאשר מגיעים אנשים חדשים לגן, לדוגמא מדריכים בחוגים, לוקח לו המון זמן להתרגל אליהם.
10 לפעמים ממש מתקשקש שהוא לא נכנס ולפעמים יושב מתוח כל זמן החוג.

11 קשה לו לשבת לאורך כל הארוחה כמו שאר הילדים. הרבה פעמים זקוק לזמן לעצמו. צריך הרבה
12 פעמים להוציא אנרגיה כדי להירגע, ג'ימבורי, להשתולל, להתנדנד בחוזקה. רק אז מצליח להיות
13 יותר נינוח. [הקטין] מתקשה לשבת במפגשים או בחוגים וימי הולדת.

14 הוא צריך לדעת מה סדר היום ומה סדר המפגשים מבעוד מועד. בתחילת השנה [הקטין] התקשה
15 מאוד ולא רצה להיות בתוך הכיתה בזמן מפגשים, ימי הולדת, יצירות או כל פעילות אחרת שכוללת
16 משהו חדש שאינו מוכר, אך עם הזמן הוא הסתגל והשתלב בכל הפעילויות - כל זאת הודות לצוות
17 הגן שעזרו לו בעבודה יחידנית עם המון תשומת לב והבנה למצבו. כל זה בעקבות התנהגויות של
18 [הקטין] שגרמו לנו להבין שעבודה אישית תעזור לו להתקדם ולהתפתח יותר מהר.

19 לדברי מר א', ההתנהגות של [הקטין] מאוד משתנה בהתאם ליום בשבוע. כלומר אם יש שינוי
20 מסוים בסדר היום שלו או בסדר היום של הגן, [הקטין] חש לא בנוח ולא מוצא את עצמו - זה
21 התבטא בעבר באלימות כלפי ילדים אחרים, ואף כלפי הצוות, היום הוא זקוק לתיווך והסברים
22 מילוליים חוזרים ונשנים על-מנת להתמודד עם הסיטואציה המשתנה..."

23

24 ב. לטענת באת-כוח המערערת, ביסוס הרקע ההתפתחותי של הקטין בחוות-הדעת על
25 התסקירים של העובדת-הסוציאלית לחוק האימוץ, מבלי שנערך אבחון עדכני לקטין ו/או מבחנים
26 כלשהם, יוצר מצב כוזב ונעדר תשתית מהימנה ומקפת של מצבו העדכני של הקטין. לגישה,
27 התסקירים הנ"ל, שמזכרים בחוות-הדעת, הוגשו מטעם צד להליך המשפטי, עובדת-סוציאלית מטעם
28 השירות למען הילד, ואינם חוות-דעת מומחה אשר יכולה להעיד על מצב עדכני ואובייקטיבי ביחס
29 לצרכים של הקטין, ובוודאי לא הגנן של הקטין מהגן הפרטי, שהמידע שניטל מפיו מצוטט בתסקיר,
30 בפרט שעה שהתסקירים לא שיקפו את תוכן הדיווחים ממרכז הקשר.

31

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ג. הליכי הגנה וטיפול בקטינים, על כל רבדיהם, הינם הליכים מיוחדים. לא תמצא הליך אחד מבין
2 אלו שפקיד הסעד (העובד-הסוציאלי) אינו מעורב בדרך זו או אחרת. כך גם בהליכי אימוץ. סעיף 22
3 לחוק האימוץ קובע, כי **"לא יתן בית-המשפט צו לפי חוק זה אלא לאחר שקיבל תסקיר בכתב מאת**
4 **עובד סוציאלי לפי חוק האימוץ"**. הוראת סעיף זה מחילה על העובד-הסוציאלי לחוק האימוץ את
5 הוראות סעיפים 3 עד 6 לחוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו-1955
6 (להלן: **"חוק הסעד"**), בשינויים המחויבים לפי העניין, בכל הנוגע לסמכויותיו ודרכי פעולתו. לפי סעיף
7 3 לחוק הסעד רשאי העובד-הסוציאלי, לצורך הכנת תסקירו, **"להיכנס לכל מקום בו נמצא או עשוי**
8 **להימצא קטין... ולחקור כל אדם שהוא סבור שיש לו ידיעות הנוגעות לקטין..."**. העובד-הסוציאלי
9 אמור, אפוא, לאסוף וללקט מידע מגורמים שונים המכירים את הקטין ואת בני משפחתו, כמו גורמי
10 חינוך ורווחה, בני משפחה, מורים, רופאים מכרים ושכנים, מעבידים, מוסדות ציבור וכל גורם אחר
11 שהעובד-הסוציאלי סבור, כי יש ברשותו מידע רלוונטי שיכול לתרום לתמונה הכללית.

12 העובד-הסוציאלי אמור לרכז את המידע מהגורמים השונים ולהניחו לפני בית-המשפט בצירוף המלצה,
13 ככל שיש בידיו לתיתה (ראו בהקשר זה: בע"מ 4746/13 פלונית נ' עו"ס לחוק הנוער; 4.7.2013).
14 בביצוע תפקידו, כאמור, העובד-הסוציאלי הינו זרועו הארוכה של בית-המשפט ואין לראותו, כטענת
15 באת-כוח המערערת, צד להליך, ככל הצדדים (ע"א 2017/98 ניסן נ' שושנה רוזנפלד - פקידת סעד;
16 24.5.1998); אף לא עד מעוניין ובעל אינטרס במובן הרגיל של המילה (בע"מ 4746/13 הנ"ל).

17 המידע שאסף וריכז העובד-הסוציאלי, רובו מבוסס על עדויות שמיעה שנאספו מהגורמים השונים אותם
18 תיחקר. את המידע שאסף מניח הוא לפני בית-המשפט על דרך של תסקיר. את התסקיר אין לראות
19 כחוות-דעת מומחה (ע"א 3554/91 אלמונית נ' היועץ המשפטי לממשלה; 9.10.1991) ברם, אין
20 להמעיט בחשיבותם של הנתונים המובאים מהשטח על-ידי העובד-הסוציאלי ופעמים רבות הם עדיפים
21 על-פני חוות-דעת של פסיכולוג או פסיכיאטר (בע"מ 4259/06 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה;
22 13.7.2006). כן יש חשיבות לחוות-דעתו והמלצתו בעניין. בע"א 3554/91 פלונית נ' היועץ המשפטי
23 לממשלה קבע בית-המשפט העליון, כי:

24 **"מגוון הנושאים בהם רשאי פקיד סעד לחוות-דעתו, במסגרת תפקידו, אינו מוגדר או מוגבל,**
25 **ובעניינים המסורים לסמכותו, או שבית-המשפט מטיל עליו לחקור ולדרוש בהם, מותר לו - ואף**
26 **מצופה ממנו - לחוות דעה, לא רק בתחומי נושאים שיש לו בהם הסמכה פורמאלית, על יסוד**
27 **לימודים במסגרת מוסדית מוכרת, אלא גם בתחומים שקנה בהם ידע וניסיון במסגרת עבודתו**
28 **המעשית כפקיד סעד."**

29 העולה מהמקובץ - תסקיר הסעד, מהווה חריג לכלל בדבר עדות שמיעה. עם זאת, אין בכך כדי לפסול
30 אותו כראיה. כשם שלא פוסלים חוות-דעת מומחה שגם היא אחד החריגים לעדות שמיעה. עניין אחר
31 הוא המשקל שיש לייחס לתסקיר, למידע ולראיות שפורטו בו. דבר זה מסור לשיקול-דעתה של הערכאה
32 הדיונית (ע"א 3554/91 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, שם).

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 מכאן, מתן האפשרות לבעלי-הדין לחקור את העובד-הסוציאלי על תסקיר הסעד (סעיף 5 לחוק הסעד),
2 אף מתן האפשרות לחקור את הגורם שנתן לעובד-הסוציאלי את המידע, ככל שמידע זה הוא בעל
3 חשיבות, למשל הגורם החינוכי בו מתחנך הקטין, ככל שהמידע נמסר מאותו גורם, וזאת אם לבקשת
4 בעל-דין אם ביוזמת בית-המשפט עצמו (בע"מ 4746/13 הנ"ל; ראו גם: רע"א 3411/16 פלוני נ' **משרד**
5 **הרווחה**; 20.6.2016).

6

7 ד. ביום 19.9.2017 התבקשו באי-כוח הצדדים להגיש את עמדתם באשר לדרך הדיונית לסיום
8 ההליך. באת-כוח המערערת השיבה, כי היא מעוניינת לקיים "**דין הוכחות על חוות-הדעת**" וביקשה
9 לזמן את עורכי חוות-הדעת ואת נציגי מרכז הקשר. עוד ביקשה כי עובר לדין ההוכחות יועברו לידיה
10 חומרי הגלם עליהם התבססה חוות-הדעת. כן ביקשה לאשר לה לזמן עדים נוספים ככל שתמצא לנכון.
11 בהמשך לעמדתה זו של באת-כוח המערערת, נקבע המועד לדין - 18.10.2017 - וניתנה הוראה לזמן
12 את עורכות חוות-הדעת ואת נציגות מרכז הקשר. כן הורינו על מסירת חומרי הגלם כמבוקש.

13 באת כוח המערערת לא ביקשה לחקור את העובדת הסוציאלית החתומה על שני התסקירים הנ"ל, אף
14 לא את הגנן, הגורם החינוכי, אשר מסר את המידע המפורט בתסקיר מיום 23.3.17.

15

16 ה. משלא נחקרה העובדת-הסוציאלית על המפורט בתסקירים הנ"ל, אודות קשייו וצרכיו של
17 הקטין, אף לא הגנן שמסר את התרשמותו מהקטין במהלך השעות והימים בהם הוא שוהה במחיצתו
18 (מאז 2015), ניתן לכאורה לקבוע, כי כאלה הם פני הדברים, אלא אם נסתרו בראיות אחרות שהונחו
19 לפנינו.

20 בניסיון לסתור ממצאים אלה, הפנתה באת-כוח המערערת לדיוחי מרכז הקשר, שלא הונחו, כאמור,
21 לפני המומחית עת ערכה את חוות-דעתה (אלא במהלך הדין לפנינו) ולעדוּתן של נציגות המרכז לפנינו.

22 בהקשר שבו אנו מדברים, מצבו של הקטין, קשייו וצרכיו (להבדיל מהקשר הנבנה בין האם לקטין, נושא
23 אליו נידרש בהמשך), דיוחי מרכז הקשר אינם סותרים את האמור בתסקירים. תוכן המפגשים חוזר על
24 עצמו - הקטין מקבל לידי ממתקים ומשחקים חדשים (כמעט בכל מפגש), מה שמספק את סקרנותו,
25 מרגיע אותו ומאפשר לו לשבת ולשחק עד שהוא מאבד בהם עניין (ראה והשווה הדיווח של הגנן כפי
26 שהובא בתסקיר מיום 23.3.2017); פעילות סנסו-מוטורית (לשון התסקיר מיום 27.2.2017) כמו ריצה,
27 הסתחררות, נסיעה בעגלה (פעילות שחוזרת על עצמה כמעט בכל מפגש) וכיוצ"ב (ראו למשל: מפגשים
28 13.8.2017; 31.8.2017; 3.9.2017; 14.9.2017; 24.9.2017; 1.10.2017; 8.10.2017;
29 27.7.2017; 18.6.2017, ועוד). מטבע הדברים, מאחר שמדובר במפגשים קצרים של שעה עד שעה
30 וחצי, הקשיים הנטענים של הקטין לא בהכרח יבואו לידי ביטוי במהלכם, בפרט כשהוא נמצא בחברת
31 אנשים אותם הוא מכיר (המערערת וקרוב המשפחה א'). אין זה אומר שהם לא קיימים (למשל רגישות

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 לחום, תגובות קיצוניות לאנשים זרים או לגירויים שמיעתיים (רעש), סגנון משחק אגרסיבי - מה שמביא
2 אותו ל"העפת והטחת חפצים, צרחות, נפילה לרצפה והטחת ראש ברצפה" (לשון התסקיר מיום
3 27.2.2017). גם נציגות מרכז הקשר אישרו בעדותן, כי מדובר בקטין שאוהב פעילות יותר אקטיביות
4 (על פני ציור או הרכבת פאזל), ילד נעים שמשתף פעולה, ילד שמשחק ופעיל. לא נצפה משהו חריג
5 (עמ' 10 לפרוטוקול הדיון בערעור ש' 6; עמ' 11 ש' 26-27).

6

7 ./ אשר לממצאי ההערכה ההתפתחותית של ד"ר בועז פורטר, מיוני 2016, שאף אותם פירטה
8 המומחית בחוות-דעתה, אלה מחזקים את הנאמר בתסקירים:

9 "מוטוריקה גסה: אבני דרך תקינים. תפקוד: מחפש תנועה. מאוד אוהב לטפס גבוה, אך לא מביא
10 את עצמו לקצה. אוהב לזרוק את עצמו על מזרונים.

11 מוטוריקה עדינה: יכולת בנייה והרכבה. לא עושה פאזלים, הרכבה של מגדלים בונה בשניות, לא
12 מעניין אותו כאשר כן בונה, משתמש בדמיון. משחיל חרוזים ללא קושי מגיל צעיר.

13 תחושה: יש לו רגישות לטמפרטורה - לא אוהב חום. אין לו בעיה עם קור, מים קרים, כמו בים. יש
14 גם קושי עם טמפרטורה של אוכל. רגישות זו גם משפיעה על מגע פיזי - אם חם הוא מתרחק.
15 קיימת רגישות אודיטורית, יש סיטואציות שקשה לו להיות בהן כמו שירה בקבוצה, יום הולדת או
16 מסיבה בגן. בסיטואציות האלה התגובה הראשונית היא להעיף דברים, ואז להתפרץ בבכי. אם
17 מזהים מראש אז מכינים אותו ומתרחקים. מאוד אוהב מגע עם הכלב. מחבק ומנשק בובות, אך
18 אנשים לרוב לא. נשיקה בפנים אז לרוב לא יתן, רק אם הוא יזם. לא אוהב מגע של דברים לחים.

19 שפה ותקשורת: היה אחור בהתחלת הדבור. בזמן הפניה למכון עדיין דיבר מילים בודדות. בחודש
20 האחרון חלה קפיצה בדבור עם התחלה של דבור עם משפטים פשוטים.

21 חברה: משחקים מועדפים: מאוד אוהב מוסיקה, כלי נגינה, אוהב להסתכל ולחקור כל דבר
22 מסתובב. יושבים איתו על התאמה. ילד פעיל פיזי, זקוק לתנועה. אם ההורים משחקים איתו,
23 צריכים להעביר אותו ממשחק למשחק. קושי להתמיד והישאר [צ"ל "להישאר" - ש' ש'] עם משחק.

24 הדדיות ושיתוף: מעדיף משחק לבד. גם בבית, גם בגן. לאחרונה התחיל לצרף ילדה אחת בגן. עם
25 אחיו עושה משחקים פעילים.

26 התמדה קשב וריכוז: מאוד אוהב סיפורים לפני השינה. קוראים לרוב שניים. עם זאת, לא תמיד
27 אפשר להשלים את הסיפור.

28 תגובות לתסכול: סף תסכול סביר. יש לו יכולת דחיית סיפוקים לא רעה. אפשר להסביר לו. קשה
29 לו להסתגל למקומות חדשים.

30 כלכלה: המצב כיום: מנסה מרקמים שונים. יש רגישות לטמפרטורה.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 שינה: תקינה".

2 הבדיקה הרפואית הייתה תקינה בעיקרה ובסיכום הדברים כתב ד"ר פורטר את הדברים הבאים:

3 "[הקטין] הוא ילד חמוד בן 2.5 שנים היום, שמגיע אחרי ספור של תסמונת גמילה אחרי הלידה,
4 אחור בהתפתחות השפה, ורגישות לגירויים סנסוריים, במיוחד גירויים שמיעתיים. נמצא היום ילד
5 מאוד נבון. שהראה תקשורת יפה, כולל קשר עין תקין, עם תפקוד שפתי מפותח יפה יחד עם תפקוד
6 מוטורי תקין. בזמן המפגש הראה כמה פעמים ניתוק פתאומי של הקשר, שהאם הסבירה (אם
7 האומנה) שקשור לזה ששני אנשים מדברים אתו ביחד. סוכם עם האם לגבי שהייה שנה נוספת
8 בגן פרטי."

9 האבחנה שניתנה הייתה: **Sensory Processing Disorder**."

10

11 ז. האבחנות הללו, שבו ועלו בפגישה שנערכה כחודש לאחר מכן בין אם האומנה עם ד"ר פורטר,
12 ביום 5.7.2016. פגישה זו התקיימה ללא הקטין "עקב קושי רב בהסתגלותו למפגש הקודם לשיחה
13 בלבד". אם האומנה דיווחה לד"ר פורטר על קשיים תחושתיים משמעותיים המלווים בחוסר ויסות רגשי;
14 עיסוק בדברים מסתובבים-מאזוררים; סביבוניים אותם הוא חוקר מכל כיוון אפשרי ומתקשה להתנתק
15 מהם; מצליח לדחות סיפוקים אך מאוד נחוש כאשר רוצה משהו ומתקשה לעבור הלאה. קשה להסיח
16 אותו מרצונו; בעת תסכול תגובותיו עלולות להיות מאוד אלימות; כאשר מישהו לא נענה לו (מבוגר או
17 ילד) או מאיים עליו עלול להגיב באטימות (מתואר אירוע שקרה); לפני הרדמות יזיז ראש מצד לצד; יכול
18 גם להסתובב סביב עצמו זמן רב; מתקשה לזכור שירים, חל שיפור שפתי; החל להרכיב משפטים.

19

20 ח. בסיכום אבחון, בו מתייחס ד"ר פורטר אף לפגישה הראשונה (בה נכח הקטין מיום 2016),
21 הוא מפרט את ממצאי האבחון:

22 "פגישה ראשונה ש[הקטין] הגיע יחד עם האם (אם האומנה) הוא נכנס ומיד החל לצרוח ולרצות
23 לצאת החוצה. לדברי האם החדר היה חם ולקח זמן רב להכניסו.

24 לאחר מכן התקשה להרגע, זרק דברים בחדר וכעס, כלום לא עניין אותו ולא היה כל שיתוף פעולה
25 מצידו.

26 הרביץ לאם וזרק את משקפיה על הריצפה.

27 בשלב מסויים מעט נרגע והחל לצייר, לא הקשיב כאשר ביקשתי ממנו לא לצייר על צעצוע אשר
28 היה בחדר.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 היה מאד לא שקט, עבר מדבר לדבר ופתח את הארונות והמגירות ללא גבולות והתעלם לחלוטין
2 מבקשתי שלא לעשות זאת.

3 עקב התנהגותו והקושי שלו להסתגל לחדר ואלי החלטנו כי לפגישה הבאה האם תגיע בלעדיו
4 לשיחה והתחלת הדרכה הביתה.

5 תפקודים סנסוריים: האם מדווחת על קושי רב עם חום - גם האוכל צריך להיות קר ועדיף מהמקרר.
6 אוהב קרח.

7 אין בעיה עם מרקמים שונים של האוכל אך האם מפרידה לו את האוכל מכיוון שלדבריה אינו אוהב
8 אוכל מעורבב.

9 לעיתים קודם ילקק את האוכל (אולי בגלל הטמפרטורה) ורק לאחר מכן יאכל אותו.

10 האם אינה רואה בשלב זה חרדה מהמולה או עומס של אנשים (דבר שהיה בעבר), לא יכל בעבר
11 ללכת לג'ימבורי.

12 ההורים משתדלים שלא לחשוף אותו למקומות הומים אך בסופר אין בעיה.

13 מאד כועס כאשר שני אנשים אומרים משהו ביחד או צועקים משהו ביחד. תגובתו היא של זריקת
14 דברים, פורץ בבכי, דפיקת הראש בריצפה ולעיתים מכה את הוריו. התגובה היא בין פחד לבין
15 כאב. גם אם שרים באופן מסונכרן.

16 לרעש חזק ופתאומי מאד נבהל ומגיב באלימות.

17 בוכה רק אם מקבל מכה מאד חזקה.

18 מאד אוהב להתגלגל ולהתנדנד. מתקשה לשבת לאורך זמן במקום אחד. זז ממשחק למשחק.

19 אינו יוזם מגע. באים לחבקו מסתובב עם הגב. אפילו אומר כי אינו רוצה חיבוק.

20 לפני הרדמות יזיז את הראש מצד לצד.

21 עומד ומסתובב סביב עצמו."

22

23 ט. בביקור נוסף של הקטין אצל ד"ר פורטר, ביום 19.1.2017, נערכה לו בדיקה התפתחותית,
24 ממנה עלו הממצאים הבאים:

25 "מוטוריקה גסה - זורק וטופס [כך במקור - ש' ש'] כדור יפה קופץ יפה לרוחב; מוטוריקה עדינה;

26 גרפומוטורי - משרבט קווים עגול אחיזת צבע באגרופ; הבעה - מדבר משפטים של 3-4 מילים

27 בשתף [כך במקור - ש' ש'] ללא שבוש הגוי; הבנה - מבין הוראות פשוטות מצביע נכון על חלקי גוף.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 לא ברור רמת הבנה של צבעים. בקרית ספר משיים פריטים נכון. מחקה קולות של חיות; חברה -
2 עוזר בהלבשה, עוזר להחזיר חפצים למקום.

3 התנהגות במהלך בדיקה - [הקטין] שיתף פעולה חלקית. היה עסוק מאד בדברים שהוא רוצה
4 לעשות. עם קושי להתנתק ולשתף פעולה עם מטלות. מראה תקשורת מאוד יפה עם קשר עין תקין.

5 סיכום - ילד חמוד בן 3 שנים, שמראה התפתחות סה"כ תואמת גילו. קיים אחור מסוים בתהליכי
6 שפה, בעיקר בתחביר, אמנם נראה שחל שפור גם בתחום זה. הוא ילד מאוד נבון, די דעתן, שנמצא
7 בסביבה מאד תומכת בבית ובגן."

8 12. העולה מהמקובץ - מאז ההערכה ההתפתחותית מיוני 2016, עת הקטין היה בן שנתיים וחצי
9 ובמשך חצי שנה לערך, חל שיפור במצבו. האנמנזה האחרונה מיום 19.1.2017 מלמדת שהקטין סובל
10 מקשיים במישור השפתי - Velopmental Language disorder; וקשיים בקואורדינציה -
11 Velopmental coordination disorder, כשהמלצות הטיפוליות הינן:

12 "המשך טיפולים אצל מרפא בעיסוק במכון - דגש על הרגישות הסנסורית... טפול אצל ק.
13 תקשורת."

14 המלצות אלה, אגב, אינן שונות מההמלצות שניתנו בהערכות הקודמות: כך ביוני 2016 אבחון בריפוי
15 בעיסוק אבחון קלינאי תקשורת; כך ב-9.8.2016 ריפוי בעיסוק שיתמקד בוויסות החושי [והדרכה
16 הורית].

17 הערכות אלה, בדבר מצבו של הקטין, קשייו וצרכיו, מקובלות עלי. הן לא נסתרו ולא הונחו לפנינו
18 ממצאים המלמדים אחרת.

19

20 13. על כל אלה נחקרה המומחית על-ידי באי-כוח הצדדים.

21 א. המומחית מאשרת, כי היא לא ערכה לקטין אבחון משלה "כי עשו לו כבר אבחון, יש רקע
22 התפתחותי..." וכי לא נערכו לו מבחנים נקודתיים בתחומים שונים (משחק, מילולי). מנגד, נערכו שיחה
23 ותצפית על-ידי פסיכיאטר. ככלל, היא הסתמכה על "הבדיקה שלנו ואבחונים קודמים" (עמ' 26 לפרוט'
24 הדיון בערעור). לדבריה, הממצאים מלמדים על קשיים "בעיבוד החושי, ברגישות חושית. יש עיכוב
25 בשפה" והיא מעלה תהייה אם הקטין לא נמצא על הספקטרום האוטיסטי "כרגע זה על הגבול".
26 מבחינתה הקשיים הנ"ל אינם מלמדים על התפתחות תקינה והיא מותחת ביקורת על הערתו של ד"ר
27 פורטר לפיה "התפתחות סה"כ תואמת גילו" אם כי "קיים איחור מסוים בתהליכי שפה, בעיקר
28 בתחביר" הגם "שחל שיפור גם בתחום זה" (סיכום הערכה מיום 19.1.17 אליו לא התייחסה בחוות-
29 דעתה): "יכול להגיד שהכל תקין חוץ מזה שהוא עיוור וחירש, אבל זה שורות משמעותיות וזה לא
30 מאפשר לו להיות בגן רגיל, שגורם לו לצרוך המון תשומת לב ועזרה, זה ילד שקשה מאוד לגדל

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 **אותו** (עמ' 27 לפרוטוקול הדיון בערעור) ומבהירה, כי יש לקרוא את הסיכום של ד"ר פורטר בהקשר
2 הנכון:

3 **"את לא קוראת את זה נכון. כשאומרים בדיקה רפואית תקינה הכוונה שהבדיקה הפיזית - לב**
4 **ריאות, רגלים ידיים תקין, אין מחלוקת שהוא שלם בגופו, הבדיקה ההתפתחותית שלו אינה תקינה,**
5 **בדיוק כמו שני הדברים שאנו אומרים, יש לו בעיה בהתפתחות שפה וברגישות חושית, אלו בעיות**
6 **חמורות. זה שבגיל שנתיים וחצי הוא עושה קפיצה, ואומר משפטים שהוא היה צריך להגיד בגיל**
7 **שנה וחצי - לא אומר שאין בעיה בהתפתחות שפה זה אומר שהוא עשה קפיצה. את קוראת את זה**
8 **כאילו הכל נחמד ויפה, לא זה לא דברים נחמדים ויפה, זה דברים קשים, יש שתי שורות בבדיקה**
9 **שאר הבדיקה תקינה."**

10 (עמ' 41 לפרו' הדיון בערעור ש' 15-21).

11 ב. לדעת המומחית מקור הליקויים של הקטין הוא ב"חומרה של המוח". עם השנים הם לא
12 ייעלמו, אם כי הביטוי שלהם יהיה שונה. לדבריה עם הגיל "הוא ילמד בעצמו כל מיני טכניקות כדי
13 להקל על עצמו, למשל הרבה מתגברים עם קושי זה של ויסות רעש, הם מרכיבים אוזניות על
14 האוזניים. הוא שומר על רעש קבוע שעוזר להם להתמודד מול העולם. לפעמים שמים כובע כדי
15 למנוע מגעים מסוימים, עם הגיל הוא יידע לנווט את עצמו לכל מיני סיטואציות, אבל יהיו קשיים
16 בהתמודדות עם המולה או עם אנשים או סיטואציות שונות שהמציאות תחייב אותו עם התמודדיות
17 כאלה, אין הרבה כיתות עם שישה ילדים. היום בגן יש שישה ילדים. הוא ילד שאין סיכוי שיהיה בגן
18 של 30 ילדים" (עמ' 40 לפרוטוקול הדיון בערעור).

19 מעיון בהערכה ההתפתחותית של הקטין מיוני 2016 (אליה התייחסה המומחית) שנערכה על-ידי ד"ר
20 פורטר מומחה ברפואת ילדים שכללה אף בדיקה רפואית, לא צוין, אף לא כתייה, שהקשיים מהם
21 סובל הקטין מקורם בלקות אורגנית **"בחומרה של המוח"** (לשון המומחית בעמ' 40 לפרוטוקול הדיון
22 בערעור, ש' 8-9) וכי יתכן שהוא **"שייך לספקטרום האוטיסטי"** (המומחית בעמ' 27 לפרוטוקול הדיון
23 בערעור, ש' 19-21) וכי הוא כרגע **"על הגבול"** (שם). בהערכה האמורה, עת הקטין היה בן שנתיים
24 וחצי, מציין ד"ר פורטר, כי עניין לנו בילד מאוד נבון, שהראה תקשורת יפה, כולל קשר עין תקין, עם
25 תפקוד שפתי מפותח יפה ותפקוד מוטורי תקין. בעל יכולת ליצור קשר עם בני גילו, אוהב ילדים, משחק
26 איתם מראה להם. תגובותיו לסף תסכול סבירות ויש לו יכולת דחיית סיפוקים לא רעה. אפשר להסביר
27 לו. מאוד אוהב מוסיקה, ילד פעיל, זקוק לתנועה ומעסיק עצמו עם דברים מסתובבים. הבעיות: בתחושה
28 - רגישות לחום להבדיל מקור. קושי עם טמפרטורה של אוכל. מסתייג ממגע פיסי שיוצר תחושה של
29 חום, בעיקר של אנשים מבוגרים ולרוב לא ייתן נשיקה בפנים. בעל רגישות אודיטורית לדוגמא שירה
30 בקבוצה. לא אוהב דברים רטובים. שפה ותקשורת - היה איחור בהתחלת הדיבור. בזמן הפניה למכון
31 עדיין דיבר מילים בודדות. בחודש האחרון חלה **"קפיצה בדיבור"** עם התחלה של דיבור עם משפטים
32 פשוטים.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 כחצי שנה לאחר מכן, ב-19.1.17, ביצע ד"ר פורטר הערכה התפתחותית נוספת לקטין. הערכה זו לא
 2 הייתה לפני המומחית (בעמ' 3 לחוות-הדעת מצוינת ההערכה ההתפתחותית מיוני 2016 בלבד).
 3 בהערכה זו, מינואר 2017, חל שיפור ניכר במצבו של הקטין. כותב ד"ר פורטר:

4 "[הקטין] הוא ילד חמוד בן שלוש שנים, שמראה התפתחות סה"כ תואמת גילו. קיים איחור מסוים
 5 בתהליכי שפה, בעיקר בתחביר, אמנם נראה שחל שיפור גם בתחום זה. הוא ילד מאוד נבון, די
 6 דעתן, שנמצא בסיבה מאוד תומכת בבית ובגן."

7 בסיבת ההפניה מציין אמנם ד"ר פורטר כי יש לקטין התקפי זעם בגן ובבית (כך מדווח לו) אך מעריך
 8 כי זה קשור "לתסכול עם השפה".

9 המומחית לא התייחסה בחוות-דעתה להערכה מאוחרת זו וביססה את ממצאיה ומסקנותיה על
 10 ההערכה הקודמת מיוני 2016.

11 ג. באשר לצרכים המיוחדים של הקטין, השיבה:

12 "זה צורך התאמת השפה וטיפול השפה, צריך עיסוק בגלל הצורך שלו בגירויים פיזיים של מגע
 13 ותנועה, הוא צריך כל בוקר לרוץ כדי להירגע, להתגלגל לפעמים, שינדנדו אותו וצריכים שיהיו ערים
 14 לזמנים למתי יש לו צורך.

15 הוא צריך שמירה על סביבה ללא רעש, והבנה לכל סיטואציה שיש בה רעש, לפני כל אירוע מינימלי
 16 - חוג חדש, איש טיפול חדש..., כל סיטואציה כזו דורשת הכנה ארוכה להכין אותו מראש, בזמן
 17 שזה קורה לדבר, להוציא אותו החוצה ולהחזיר, וכן הלאה. יש לו בעיה בשניה הוא צריך הורה
 18 שיהיה זמין ב-1 או 2 בלילה כדי להיות שם".

19 (עמ' 32 לפרוטוקול הדיון בערעור).

20 המומחית הוסיפה, כי הקשיים הם יומיים ומצריכים טיפול מיוחד כמו קלינאי תקשורת, מרפא בעיסוק
 21 "הוא יצטרך תמיכה כזו בזמנים שונים" (עמ' 32 לפרוטוקול הדיון בערעור).

22 14. העולה מהמקובץ - על פי ההערכה ההתפתחותית העדכנית האחרונה שהוגשה לנו, מיום
 23 19.1.2017, זו של ד"ר פורטר, המלווה את הקטין במהלך השנים, הקטין סובל מקשיים במישור השפתי
 24 וקשיים בקואורדינציה. ההמלצות הטיפוליות שד"ר פורטר המליץ עליהן הן המשך טיפול אצל מרפא
 25 בעיסוק במכון - דגש על הרגישות הסנסורית (חושית) וטיפול אצל קלינאי תקשורת. אף המומחית
 26 אישרה ש"בגדול" אלה שתי הבעיות מהן סובל הקטין:

27 "ש. אני רוצה להפנות לבדיקה ההתפתחותית שערך ד"ר פורטר מלפני שנה ו-9 חודשים הוא
 28 רושם שהוא ילד נבון, דעתן ושההתפתחות בסה"כ תואמת את גילו, והוא עובר על כל התחומים,
 29 בעצם מאוד דומה לאבחון המקיף שנעשה במכון שלם, ראית משהו אחר בתוצאות האלה?

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ת. אנו רואים בעיה קושי בעיבוד החושי, ברגישות חושית. יש עיכוב בשפה. אני מניחה
2 שבהמשך הקשיים כמו שעלה בעבר עולה מדי פעם השאלה אם הוא שייך לספקטרום האוטיסטי,
3 כרגע זה על הגבול.

4 ש. סה"כ ההתפתחות שלו תקינה של ד"ר פורטר.

5 ת. הוא אומר שיש לו בעיה בעיבוד החושי ובשפה - זו התפתחות לא תקינה. יכול להגיד שהכל
6 תקין חוץ מזה שהוא עיוור וחירש, אבל זה שורות משמעותיות, זה לא מאפשר לו להיות בגן רגיל,
7 שגורם לו לצרוך המון תשומת לב ועזרה, זה ילד שקשה מאוד לגדל אותו."

8 (עמ' 27 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 15-25).

9 ראו גם בהמשך תשובותיה לשאלות באת-כוח המשיב 1 בדבר הצרכים המיוחדים של הקטין (עמ' 32
10 לפרו' הדיון בערעור) ובדבר הצורך בטיפול מיוחד בקשיים בוויסות החושי (הסנסורי), בקואורדינציה
11 ובעיכוב השפתי (שם).

12 כתמיכה לדבריה מפנה המומחית בעמ' 28 לפרוטוקול הדיון בערעור, לדברי הורי האומנה שסיפרו לה
13 שיש לקטין רגישות אודיטורית (דבר שבא לידי ביטוי בבדיקה הקלינית כשהאם האומנת עשתה קול
14 של חיה והוא הגיב בצורה קיצונית) ועיכוב שפתי. המומחית עצמה מאשרת זאת: "...בדיוק כמו שני
15 הדברים שאנו אומרים, יש לו בעיה בהתפתחות שפה וברגישות החושית, אלו בעיות חמורות" (עמ'
16 41 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 17-18) ובהמשך כשמפנים אותה להמלצות של ד"ר פורטר היא
17 משיבה: "אבל הוא אומר מה שאני אומרת, הוא אמר שיש לו שתי בעיות, והוא מציע את הטיפולים
18 לאותן בעיות". מבחינת המומחית מדובר בבעיות קשות "לילד שלא יכול לסבול... אם הייתי מדברת
19 אליו בקול שאני עונה על השאלות הוא היה נשכב על הרצפה וצורח בגלל חוויה חושית נוראית"
20 (עמ' 42 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-3).

21 הנה כי כן, הדגש הוא על בעיות הקשורות לוויסות החושי (הסנסורי – רגישות לחום, לקול ולהמולה)
22 ולעיכוב השפתי.

23

24 **המערערת**

25 **15.** למערערת נערכו מבחני הערכה פסיכיאטרית ופסיכולוגית. במסגרת ההערכה הפסיכולוגית
26 נבדקו התפקודים הקוגניטיביים שלה והתפקוד הרגשי. בפרק הדיון מפורטים הממצאים והמסקנות:

27 "הממצאים מצביעים כי תפקודה הקוגניטיבי הכללי של [האם] הינו תקין אולם התגלו קשיים
28 משמעותיים בתחום הויזו-מוטורי ועיבוד חזותי ולא ניתן לשלול פגיעה אורגנית. הסיטואציה
29 האבחונית העמידה את [האם] במצב של חרדה וחשש מביקורת, כך שניתן לפרש חלק מקשייה על
30 רקע הלחץ שנבע מהבדיקה.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 [האם] בעלת בוחן מציאות תקין תפיסה מציאותית ומותאמת של סביבתה. מהלך החשיבה שלה
2 מושפע מאוד מרגשות, וכאשר היא מעורבת רגשית יתר על המידה חשיבתה עשויה להיות לא
3 מאורגנת, קטועה ואסוציאטיבית, תוך איבוד מרחק מהגירוי באופן שמקשה עליה להגיב עניינית.
4 הבדיקה מצביעה על מצב של מצוקה וחרדה ניכרות. כמות המשאבים הרגשיים העומדים לרשותה
5 מועטה ולכן היא חווה קושי להתמודד עם הלחצים המופעלים עליה בהווה. אין עדות לפגיעה
6 בתפקוד אך אין לשלול ירידה באיכות תפקודה עם עלייה ברמת הלחץ. ניתן להניח שרמת המצוקה
7 בהווה הנותנת אותותיה ברמת חרדה גבוהה ובצמצום משאביה הנפשיים, כפי שעלה בבדיקה,
8 קשורה קשר הדוק לאירועים קשים איתם היא מתמודדת: לידת הבת הפגועה, מות הבעל, ומאבק
9 סביב אחזקת בנה.

10 הטסטים מצביעים על מאמצים רבים המושקעים בניסיון לבנות תדמית חיובית שתהלום את
11 הציפיות ממנה, ניסיון לראות את המציאות דרך משקפיים ורודים יותר על-מנת להרחיק התמודדות
12 עם חלקים קשים שמולם היא חווה חוסר אונים. נראה שהזהות העצמית אינה מגובשת דיה וישנם
13 חלקים פחות בשלים שאינם באינטגרציה עם מכלול האישיות. היא בעלת הבנה חברתית ובין
14 אישית ממוצעת, מבינה נורמות וקודים חברתיים ומראה שיפוט חברתי תקין. מערכות היחסים של
15 [האם] מאופיינות במתח בין הרצון שלה לקרבה ושייכות ובין החשש להיפגע ולוותר על העצמי.
16 במצבים בהם היא חשה מאוימת היא נוטה להגיב בריחוק ובניתוק רגשי ואף לפנות לפנטזיה
17 ולייפוט את המציאות. עם זאת קיימת מודעות עצמית ויכולת לאינטרוספקציה, המאפשרת תהליכי
18 התבוננות ובקרה עצמי. כמו כן יש עדות לתפיסת הזולת באופן ריאלי, עניין באינטראקציה ויכולת
19 לאמפתיה. תכונות אלו יאפשרו לה להיתרם מתהליך של פסיכותרפיה וקבלת סיוע ברכישת כלים
20 אדפטיביים להתמודדות יעילה יותר. היא מצליחה להתארגן בצורה טובה יותר כאשר יש לה
21 אפשרות לקבל משוב ולדעת שאינה מתמודדת לבד מול המטלות."

22

23 בפרק ה"סיכום מסקנות והמלצות" כותבת המומחית: "[המערער] התקשתה מאוד במבדקים
24 השונים... מגלה קשיים בהליכי חשיבה, היא נוטה להסתיר, לשנות או לבלבל בין עובדות שונות
25 ומתקשה מאוד להתמקד, ובמיוחד בלט הקושי שלה לראות את האחר ואת צרכיו בפרט במצבי
26 מתח".

27 **16.** בחקירתה הנגדית הבהירה המומחית, כי לגבי מסוגלות הורית אין חשיבות לשום מבחן
28 מהמבחנים שנערכו למערער וכי הם, כמבחנים בסיסיים, נעשים כחלק משגרה: "**מה לעשות כשאתה**
29 **עושה בטריה (אוסף מבחנים) זה כולל גם את המבחנים הבסיסיים האלה"** (עמ' 23 ועמ' 42 ש'
30 19-17 לפרוטוקול הדיון בערעור). לדבריה, המבחנים נועדו כדי לבדוק אם הקשיים של הנבדק ביישומם
31 נובעים מליקוי קוגניטיבי "**אבל פה זה לא המקרה"** ועל כן אין בתוצאותיהם כדי לפגום בהורות של
32 האם (שם, ש' 4-16). עם זה, הדגישה את קשייה של המערער בהליכי חשיבה, קשיים שבאו לידי

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ביטוי במבחנים שנערכו לה (עמ' 24 לרפ' הדיון ש' 12-21). לשיטתה, הליך החשיבה של המערערת
2 לא תקין, הוא משיקני עקיפני, מתחילה להשיב לשאלה שנשאלה אבל הולכת לכיוון לא רלוונטי בכלל,
3 מה שמלמד שקשה לה להתמקד בנושאים ולהשיב לעניין "למרות ששאלנו שוב ושוב ומיקדנו, קיבלנו
4 גרסאות שונות לאותה שאלה או הסתרה של מידע. אחד מתייחס להליך מחשבה ואחד לתוכן
5 החשיבה" (עמ' 25 לפרוטוקול הדיון).

6 המומחית נתנה שתי דוגמאות לשינוי הגרסאות ולהסתרת המידע ע"י המערערת, האחת בנוגע לבעיית
7 השתייה של בעלה והשנייה בנוגע למקום שהותה של בתה (עמ' 25 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 27-
8 26 ועמ' 26 ש' 1-3) והסבירה, כי התשובות הסותרות יכולות לנבוע או מאותו קושי אורגני לארגן תשובה
9 מסודרת כחלק מהפרעות החשיבה בהן היא לוקה, או מניסיון להתאים תשובה לסיטואציה "ניסיון
10 להיתפס טוב ולא מצליח" (עמ' 34 לפרוטוקול הדיון ש' 4-9). המומחית התבקשה להתייחס לממצא
11 שעלה מההערכה הפסיכיאטרית, כי המערערת בעלת שיפוט ותובנה לקויים (עמ' 14 לחוות-הדעת)
12 והשיבה:

13 "ש. את רושמת בעמוד 14 לחווה"ד שהיא בעלת שיפוט ותובנה לקויים, למה הכוונה.

14 ת. זה שני מונחים פסיכיאטרים, שיפוט זה חלק מבדיקה פסיכיאטרית, שיפוט מתייחס
15 לשיפוט חברתי והבנת סיטואציות חברתיות, והתנהלות בהתאם למצופה בסיטואציות כאלה.
16 תובנה כוונה לתובנה למצב שלך, אם אני מכור אני יודע שאני מכור, בשני הדברים היא התקשתה
17 מאוד.

18 תובנה זה להכיר את מצבי, ושיפוט זה להכיר את הסיטואציה ולהגיב בהתאם. לתת גרסאות שונות
19 למטפלים שהיו באותו מכון, או גרסה שניתן לסתור אותה זה שיפוט לא נכון, זה לא תואם את
20 ההיגיון הבריא של הסיטואציה."

21

22 בסיום חקירתה הדגישה, כי הקשיים של המערערת (הפרעות חשיבה, קשיים בתחום התפיסתי חזותי)
23 נובעים מליקוי אורגני משאינה פסיכוטית (שתי האפשרויות) (עמ' 42 לפרוטוקול הדיון בערעור ש' 24-
24 10).

25 17. לסיכום - להלן הממצאים החיוביים בנוגע לאם מתוך הפרק "הערכה פסיכולוגית" בחוות-
26 הדעת:

27 "... הופעתה מסודרת ומטופחת. היא יצרה קשר טוב ושיתפה פעולה לאורך האבחון... בשיח חופשי
28 א' שיתפה בקורות חייה בביטחון ונינוחות. עם זאת לפרקים היו נקודות אותן התקשתה להסביר
29 כמו הריב עם משפחתו של הבעל.";

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 "תפקודה הקוגניטיבי הכללי של א' הינו תקין. א' בעלת הבנה חברתית ובין אישית ממוצעת, היא
2 מבינה נורמות וקודים חברתיים ומגלה שיפוט חברתי תקין. קיימת יכולת התמצאות חברתית
3 ופתרון בעיות יום יומיות על-סמך ניסיון קודם ושכל ישר."

4 "ל-א' תפיסה מציאותית ומותאמת של סביבתה והיא בעלת בוחן מציאות תקין. היא משקיעה
5 מאמצים רבים כדי לדייק בתפיסת המציאות, זאת ייתכן בשל החשיבות להיתפס בצורה חיובית
6 ולהימנע משיפוטיות. יחד עם זאת חשוב לה לתת גם ביטוי לנטייה לאינדיבידואליות וייחודיות
7 שלה."

8 "מערכות היחסים של א' מאופיינים במתח בין שאיפתה לקרבה ושייכות ובין החשש להיפגע ולוותר
9 על עצמה. קיימת יכולת לתפוס את הזולת באופן ריאלי, ישנה התעניינות באחר באופן מותאם
10 ויכולת ואמפתיה במידה סבירה. כמו כן, אינטראקציות חברתיות נתפסות על-ידי א' כבעלות
11 פוטנציאל חיובי אולם נראה כי יש לה קושי ביצירת קשרים חברתיים בפועל ובתחזוקה שלהם."

12 "קיימת מודעות עצמית ויכולת לאינטרוספקציה (הסתכלות פנימית, תצפית בחוויות הנפשיות של
13 עצמו לשם ניתוחן ומיון, מילון אבן שושן, 1992, כרך ראשון, עמ' 40) המאפשרת תהליכי התבוננות
14 ובקרה עצמית. כמו כן יש עדות לתפיסת הזולת באופן ריאלי, עניין באינטראקציה ויכולת לאמפתיה.
15 יתרונות אלה יאפשרו לה להתרם מתהליך של פסיכותרפיה וקבלת סיוע ברכישת כלים אדפטיביים
16 להתמודדות יעילה יותר, היא מצליחה להתארגן טוב יותר כאשר יש לה אפשרות לקבל משוב
17 ולדעת שאינה מתמודדת לבד מול המטלות."

18 מנגד, ניכרה חרדה רבה לאורך האבחון בעיקר בביצוע מטלות מובנות; במטלות השלכתיות בהן נדרשה
19 להגיב מילולית הייתה נינוחה ורגועה יותר; לפעמים חשיבתה אסוציאטיבית מה שהצריך למקד אותה
20 חזרה לנושא השיחה; במהלך השיחה בלט קושי בביטוי רגשי שלילי וכשדיברה על אירועים קשים
21 ותקופות כואבות בחייה בלט ניתוק רגשי וקושי להתחבר לרגשות שליוו אותה; מתקשה לזהות ניואנסים
22 חברתיים מה שמביא לקושי ביישום הנורמות החברתיות, למרות היותה בעלת שיפוט חברתי תקין;
23 קשיים בתחום התפיסתי חזותי; קושי באבחנה בין עיקר לטפל; זיכרון לטווח קצר בינוני; מהירות
24 העבודה שלה נמצאת בתחום הנמוך מאוד ותפקודה אינו אחיד; לפעמים איטית וזהירה ולפעמים פזיזה
25 ופועלת בחוסר תשומת לב; משקיעה מאמץ רב בעיבוד מידע; ולעיתים בשל מהירות ללא תשומת לב
26 מספקת עלולה להגיע להחלטה בחופזה תוך התעלמות מחלקים רלוונטיים; מהלך החשיבה שלה
27 מושפע מאוד מרגשות; יש לה גישה יותר אינטואיטיבית ופחות אנליטית לפתרון בעיות וביום יום יכולה
28 להתנהל באפקטיביות ובמהירות כאשר אינה חווה רגשות חזקים (הדגשה שלנו). עם זאת, כאשר היא
29 מעורבת רגשית יתר על המידה, חשיבתה עלולה להיות די מאורגנת, קטועה ואסוציאטיבית. נראה כי
30 במצבים רגשיים, ההתייחסות הרגשית מועצמת והיא מאבדת מרחק באופן שמקשה עליה להתייחס
31 בצורה עניינית ואובייקטיבית לסיטואציה; קיימת נוקשות בחשיבה, כך שלוקח לה זמן להיפתח ולהפנים
32 רעיונות חדשים הסותרים את תפיסת עולמה; מבחינה רגשית נמצאת במצוקה וניכרת חרדה רבה.
33 כמות המשאבים הרגשיים העומדים לרשותה מועטה ולכן יש קושי להתמודד עם הלחצים המופעלים

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 עליה בהווה; אין עדות לפגיעה בתפקוד בסיטואציות מוכרות ומובנות, אך ניתן לשער שבמידה ותהיה
2 עליה ברמת הלחץ והעומס הרגשי תעלה הסבירות לקשיים בתפקוד ולא ניתן לשלול גם אימפולסיביות.
3 הדימוי העצמי שלה אינו יציב; הזהות העצמית שלה עדיין לא מגובשת דיה; חווה את העולם באופן
4 רגשי ומבטאת את רגשותיה בצורה אינטנסיבית ולא תמיד מווסתת. סגנון התמודדותה מוחצן והיא נוטה
5 לתת משקל לרגשותיה בתהליך פתרון בעיות והתמודדות עם לחצים; מנגנוני ההגנה העיקריים של
6 המערערת מול חווית המצוקה והחרדה הינם הכחשה, בריחה לפנטזיה והרחקה; מרגישה לעיתים לא
7 מובנת, חשה שלא קשובים אליה ושופטים אותה וכי עליה לעמוד בדרישות וציפיות הבאות מן החוץ.

8 **18.** בחקירתה הנגדית אישרה המומחית, כי הממצאים 'השליליים' העולים מהבדיקה הקוגניטיבית
9 אינם פוגמים בהורות של המערערת שכן אין היא סובלת מליקוי קוגניטיבי כבד. להיפך, הממצאים באים
10 לעזור לה ואין הם קשורים לשאלת המסוגלות (עמ' 23 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-16). כך גם לגבי
11 הליקויים בתחום החברתי-תפיסתי (עמ' 42 לפרו' הדיון בערעור ש' 19). כן מאשרת המומחית, הן
12 בחוות-הדעת הן בחקירתה הנגדית, כי המצוקה והחרדה מהם סובלת המערערת, שאף ניכרו בה
13 במהלך הבדיקה נובעים "מהסיטואציה האבחונית (ש)העמידה את א' במצב של חרדה וחשש
14 מביקורת, כך שניתן לפרש חלק מקשייה על רקע הלחץ שנבע מהבדיקה"; "ניתן להעריך כי לחרדה
15 שליוותה אותה השפעה שלילית על יכולתה להתייחס בצורה מעמיקה ולזהות דקויות" (עמ' 15, 17,
16 לחוות-הדעת בהתאמה). בתשובה לשאלה אם הקשיים הרגשיים של המערערת, שבאו לידי ביטוי
17 בבדיקה מקורם לא רק ממעמד הבדיקה אלא גם "מהסיטואציה הכללית בה היא נמצאת מזה כשלוש
18 שנים מאז שלמעשה היא נאבקת על כך שהבן נלקח ממנה, (ו) זה אך טבעי מתוך רצון לקבל את
19 הבן חזרה לבנות תדמית חיובית שתהלוך את הציפיות ממנה", השיבה: "בהחלט כך, זה נכתב
20 מתוך הבנה טבעית שזה כך" (עמ' 31 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 3-8).

21 **19.** על רקע דברים אלה, ניתן להבין גם את הניתוק הרגשי והקושי להתחבר לרגשות שליוו אותה
22 כשנשאלה על אירועים קשים ותקופות כואבות בחייה, ואין ספק שלקיימת הקטין וניתוקו ממנה, בהיותו
23 רק בן ימים אחדים, מהווה אירוע קשה במיוחד עבורה. באותה מידה לא מן הנמנע שהקושי שיוחס לה
24 "לזהות ניואנסים חברתיים" נבע מהחרדה שליוותה אותה בעת הבדיקה, מה שמשפיע "שלילית על
25 יכולתה להתייחס בצורה מעמיקה ולזהות דקויות" (כך המומחית בעמ' 15 לחוות-הדעת).

26 **20.** משכך, נראה, כי יש למקד את בחינת מצבה של המערערת בקשיים שמגלה "בהליכי
27 חשיבה". לדברי המומחית, בהקשר זה בודקים את הדרך שבה האדם מתנסח בצורה לוגית של דבר
28 נובע מדבר. זה הליך חשיבה תקין. הליך חשיבה לא תקין או אחד משניים: הליך חשיבה עקיפני, "מצב
29 בו אדם מקבל שאלה והוא אמור לדבר על הנושא, הוא מדבר סביב סביב, ובסוף מתמקד בנושא";
30 משיקני - "זה מתחילים בנושא אבל הולכים לכיוון לא רלוונטי בכלל... האסוציאטיביים שהדברים
31 מנותקים אחד מהשני...". המערערת לוקה באלה: "קשה לה להתמקד בנושאים, שאלנו שאלות
32 קצרות וקיבלנו תשובות לא רלוונטיות למרות ששאלנו שוב ושוב ומיקדנו, קיבלנו גרסאות שונות
33 לאותה שאלה או הסתרה של מידע" (עמ' 25 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 18-25). המומחית ציינה

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 שתי דוגמאות: תשובות סותרות בנוגע לבעיית האלכוהול שהייתה בעבר לבעלה (אירוע מלפני שנים
2 רבות) ובנוגע לקורות את בתה הגדולה (עמ' 25 לפרוטוקול הדיון בערעור). עם זה המומחית לא שללה
3 את האפשרות שמדובר "בניסיון לבחור מה נכון ומה לא נכון להציג בכל סיטואציה, ניסיון להיתפס
4 טוב שלא מצליח" (עמ' 34 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 4-9). משלא הוצגה לפנינו ראיה כי מדובר
5 בליקוי אורגני (אפשרות נוספת שהמומחית העלתה), דווקא האפשרות השנייה עולה בקנה אחד עם
6 האמור בחוות-הדעת לפיו חשוב למערערת להיתפס בצורה חיובית ולהימנע משיפוטיות (עמ' 15 לחוות-
7 הדעת) על רקע "האובדן" של בנה ומאבקה לשכנע בהורותה כמספקת וקבלתו חזרה לחיקה. אפשרות
8 זו מתיישבת טוב יותר עם רמת המצוקה בה היא שרויה בשלב זה של חייה "הנותנת אותותיה ברמת
9 חרדה ובצמצום משאביה הנפשיים, כפי שעלה בבדיקה, קשורה קשר הדוק לאירועים קשים איתם
10 היא מתמודדת: לידת הבת הפגועה, מות הבעל ומאבק סביב אחזקת בנה" (כך המומחית עצמה
11 בעמ' 17 לחוות-הדעת). מכאן, פרשנות זו מתיישבת, אפוא, עם המאמצים הרבים המושקעים על-ידיה
12 "בניסיון לבנות תדמית חיובית שתהלום את הציפיות ממנה.." (כך המומחית בפרק הדיון, עמ' 17
13 לחוות-הדעת).

14 **21.** על רקע האמור לעיל, אני סבור, כי קביעתה הראשונית של המומחית, בתשובותיה בתחילת
15 החקירה-הנגדית, כי המערערת אינה כשירה להיות אמא אף בסיוע של מערכות תמיכה, מבלי להבחין
16 בין ילד רגיל לילד עם הצרכים של הקטין, מוטלת בספק. בהמשך החקירה-הנגדית, ורק בתשובה
17 לשאלות ישירות בעניין, עשתה המומחית את האבחנה ואישרה, כי אם היה מדובר בילד רגיל הסיכום
18 שלה היה שונה.

19

20

המערערת והקטין

21 **22.** על רקע ממצאי האבחון שנעשו למערערת, ההערכה ההתפתחותית שנערכה לקטין ביוני
22 2016 והדיווחים שהונחו לפניו בתסקירים בנוגע למצבו של הקטין וצרכיו המיוחדים; כמו גם הבדיקה
23 הקלינית שנערכה לו והאינטראקציה בינו לבין המערערת לעומת האינטראקציה בינו לבין הורי האומנה,
24 קובעת המומחית:

25 "הורות לילד בעל צרכים מיוחדים כמו [הקטין] מספקת מצבי מתח באופן מובנה, ואם [האם] אינה
26 מסוגלת להתמודד במצבים אלה בצורה אדפטיבית, הדבר מעורר חשש כבד בנוגע ליכולתה לשמש
27 כאם ל[קטין]. האינטראקציה של [האם] עם [הקטין] גילתה קשר שטחי בין הבן לאם, וקושי מהותי
28 של [האם] לראות את [הקטין] כסובייקט נפרד. היא לא יכלה לקבל את רצונותיו גם כאשר (למרות
29 קשייו) הביע אותם בבירור, ודרשה ממנו להביע כל העת את אהבתו כלפיה. היא גם לא התחשבה
30 בקשייו עם מגע וניהלה את הסיטואציה בקצב ובעוצמות שלא תאמו את צרכיו. כפי שהודגש לעיל,
31 ל[קטין] צרכים מיוחדים הדורשים הסתגלות מערכתית רחבה. שינויים בחייו, אפילו הרחבת הסדרי
32 הראיה עם [האם] במרכז הקשר, מובילים לתגובות רגרסיביות. במפגשים היום הוא לכל היותר

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 אינו סובל, אך בוודאי שאינו יוצא נשכר מהם. אנו סבורים כי [לאם] ["אין"] את היכולת לספק [לקטין]
2 את ההפעלה המגוונת שהוא צריך, לפתח אותו מבחינה שפתית, ולהיות קשובה לצרכיו בזמן אמת.
3 יתרה מכך, על אף התהליכים שעברה [האם] עדיין אינה מסוגלת לא רק ליישם את הדברים, אלא
4 אפילו לזהות את הקושי כדי לדעת מה עליה לתקן.

5 היא אינה מבינה כלל את הקושי שיחווה [הקטין] אם יעבור מסביבתו הנוכחית לסביבה חדשה,
6 ואת ההשלכות שיהיו לקושי זה על התנהגותו ומה הדבר יצריך ממנה.

7 לפיכך, עם כל הכאב והצער, נראה כי כדי לספק [לקטין] את התנאים המיטביים, שבמקרה שלו הם
8 חיוניים וקריטיים, יהיה זה נכון להשאירו בחזקתם של הורי האומנה, ולאפשר להם לאמצו."

9 בחקירתה הוסיפה: העובדה שיש לה בוחן מציאות תקין לא אומרת שיש לה מסוגלות הורית לספק את
10 הצרכים "של הילד הזה" (עמ' 24 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 4-6). המערערת חסרת מסוגלות
11 להיענות לצרכים של הקטין "בעת הזו" (עמ' 32 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 21-23); התפקוד ההורי
12 שלה לקוי והוא מתבטא "בנוקשות וקושי בשינוי, למשל במונטוניות שאנו רואים בנוהל של מרכז
13 הקשר, נכון שגם [הקטין] עצמו נוטה לנוקשות אבל גם הדברים שמביאים ממתקים והסעה בעגלה
14 עם צעצוע, צעצוע חדש, זה חוזר על עצמו" (עמ' 34 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-3); "הורה חייב
15 להיות אדם שלוקח אחריות, שהוא אחראי על מה שקורה, לא יכול להגיד 'הילד נפל', צריך לדאוג
16 שהוא לא ייפול" (שם, ש' 27-28); החזרת הקטין אליה תעלה את רמת הלחץ בו תהיה נתונה והעומס
17 הרגשי, מה שיכול, בכמות המועטה של המשאבים הרגשיים העומדים לרשותה, להביא אותה לקשיים
18 בתפקוד ולתגובות אימפולסיביות:

19 "תגיב לילד בצורה שלא מתאימה לצרכים שלו. לדוגמא לא תקשיב לו לא תפעל בהתאם, למשל
20 הוא יצטרך משהו והיא לא תוכל לראות את הצורך הזה, הוא יעיר אותה בלילה, היא תשיב בכעס
21 או בכי. לא יהיו לה משאבים מספיקים לתכנן את התגובה."

22 לדבריה, הקטין צריך יציבות מאוד גדולה, יותר מילד רגיל, "כל סיטואציה מצריכה הבנה ותגובות
23 אימפולסיביות לא מתאימות לצרכים שלו" (עמ' 36 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-7). משהציגו
24 לפניו את קביעתה בחוות-הדעת כי המערערת אינה רואה את הקטין ואת צרכיו, היא השיבה:

25 "היא מאוד אוהבת את [הקטין] והיא זקוקה לחיבוק שלו, לחום שלו, קודם כל היא עוטפת אותו
26 בחיבוקים ונשיקות ומצפה לקבל בחזרה, היא פעולת על הלב של הצרכים הנמוך ביותר של
27 ממתקים וכו'"

28 (עמ' 37 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 15-17).

29 את תשובתה המסכמת נתנה המומחית לשאלה שהפנתה אליה עו"ד רכניץ האפוטרופא לדיון:

30 "אם הוא היה ילד רגיל לגמרי, גם הוא היה יכול לתקשר בעצמו את הצרכים שלו. וגם הורות לא
31 מצטיינת הייתה עוברת הייתה בסדר, אבל ילד עם צרכים מיוחדים, צריך גן עם שישה ילדים ואפילו

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 שם לא תמיד מצליחים לענות לצרכים שלו, אתה צריך להיות צוות הורים מאד מאד מכוון ורגיש
2 כדי לעמוד בצרכים שלו."

3 (עמ' 40 לפרוטוקול הדין בערעור, ש' 20-23).

4
5 **23.** המומחית קיימה מפגש אינטראקטיבי אחד, בנוכחותה ובנוכחות הגב' בחטינסקי, מומחית
6 בפסיכיאטריה של הילד והמתבגר. המפגש התקיים מיד לאחר שהסתיימה בדיקה קלינית שנערכה לו
7 על-ידי המומחית בנוכחות הורי האומנה. הורי האומנה יצאו מהחדר והמערערת נכנסה - סיטואציה לא
8 פשוטה עבור הקטין שנלחץ ואף בכה משאמרו לו לקראת סיום הבדיקה הקלינית כי הורי האומנה יצאו
9 מהחדר והמערערת תיכנס.

10 כשנכנסה המערערת הקטין היה עדיין נסער אך המערערת הצליחה להרגיעו. המערערת הייתה מודעת
11 לחיבתו של הקטין לדברים מתוקים והביאה לו ממתקים רבים. הקטין שתה מעט מהמשקה שהביאה
12 עמה המערערת וביקש לעבור למשקה שהביאו עמו מהורי האומנה. משהתקשה לפתוח את הבקבוק
13 הכריז שהוא "רוצה את אבא" - תגובה טבעית, לטעמי, בהתחשב בעובדה שהבקבוק הובא על-ידי
14 הורי האומנה ובעובדה שהם עזבו אותו דקות מספר לפני כן. המערערת, באופן טבעי, כך ניתן לטעמי
15 לראות את הדברים, אמרה לו "עכשיו יש אמא. אמא א'...." בניסיון לקבל את תשומת לבו אליה,
16 והמשיכה באמירות דומות, בעברית הדלה שבפיה. הוציאה שקית עם סוכריות ושאלה אותו לצבעים
17 השונים שלהן. בשקית הייתה מצלמה עם סוכריות. הקטין הוציא אותה והחזיק בה הפוך. המערערת
18 תיקנה אותו ואת ההחזקה. התקשורת המילולית בין השניים דלה. מדי פעם שאל איפה א' (קרוב
19 המשפחה אותו הוא רגיל לראות במפגשים במרכז הקשר). רוב הזמן המערערת ליוותה את
20 האינטראקציה בדיבורים אוהבים כלליים והקטין השיב באופן דל לביטויים אלה. כמויות הממתקים לא
21 היו מותאמות; ל"מילקי" שהביאה לא הייתה כפית לאכילה; התעקשה שהקטין יאכל סוכריה על מקל
22 למרות שהוא לא רצה, מה שהביא אותו להגיב בלחץ ובמצוקה.

23 לאחר שתיארה כך את המפגש מסכמת המומחית וכותבת:

24 "האינטראקציה בין [הקטין] ל[אם] הדגישה את הבעייתיות הרבה שבקשר ואת הנזקים שעלולים
25 להיגרם [לקטין] מקשר זה. [האם] אוהבת את בנה, אך היא אינה רואה אותו או את צרכיו. [הקטין]
26 מראש מתקשה מאוד בתקשורת, אך גם כאשר הוא מצליח להביע משהו בצורה ברורה, [האם]
27 מסרבת לקבל זאת. זאת ועוד, השפה של [הקטין] דלה הן מבחינת אוצר המילים והן מבחינת
28 המורכבות התחברית. שפתה של [האם] באופן טבעי אינה עשירה בעברית, אך גם כאשר השיחה
29 התנהלה ברוסית התרשמו שתי הבודקות מכישורים תקשורתיים שאינם מספקים, עד כדי הפרעות
30 במהלך תקין של החשיבה. עניינים אלה קריטיים ביותר כאשר מדובר בילד ששפתו מעוכבת גם
31 כך.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 במהלך כל האינטראקציה בלט כי [האם] מנסה לקבל את צרכיה מ[הקטין] (חיבוק, נשיקה, אהבה)
2 אך היא אינה רואה אותו ואת צרכיו. היא אינה מודעת לסלידה שלו ממגע, לקושי בשינויים מהירים,
3 וכן הלאה. [הקטין] נכנס לעמדת מגננה שבה הוא נראה כמי שמוכן לשאת את האינטראקציה אך
4 ממתין לסיומה."

5 24. גם בחקירתה הדגישה המומחית את הממצאים שעלו מהמפגש שהתקיים בין המערערת לבין
6 הקטין. מבחינתה התוצאה חד משמעית:

7 "היא לא הצליחה לראות את הילד בכלל, היא באמת רצתה. הדוגמא הכי בולטת והיא אחת מיני
8 רבות, ש[האם] התעקשה שהוא אוהב סוכריה מסוימת, והוא אמר שהוא לא אוהב, [הקטין] קשה
9 לו להביע עמדה ברורה, קשה לו לתקשר. הוא היה מאוד ברור, הוא אמר 'אני לא אוהב את זה'
10 והיא התווכחה איתו ואמרה שהוא אוהב. וזה היה שוב ושוב לאורך כל הקשר איתו, ברגע שהוא
11 חזר והשתחרר מהסיטואציה ראו אותו נושם לרווחה, הוא מוכן לעשות את זה אבל הוא סובל."
12 (עמ' 15 לפרוטוקול הדין ש' 19-24).

13

14 ובהמשך בהתייחס למפגש:

15 "כל הסיטואציה שם לא ראתה את [הקטין] בכלל, לא את הבעות הפנים, לא את הרצונות שלו,
16 באיזה שהוא שלב הוא הלך לחלון וניסה לפתוח מרחק, היא לא נענתה לזה. לא הבינה מה הוא
17 מנסה לעשות, דברים שמעבר לקטין הספציפי, אלא תחושה הורית בסיסית לא היו. היא לא הבינה
18 שהוא מתרחק ממנה."

19

20 25. אל מול מפגש אחד ויחיד זה הונחו לפנינו, כאמור, מעל 35 מפגשים שהתקיימו בין הקטין
21 למערערת במחצית השנה שקדמה להגשת חוות הדעת. אין בכוונתי לסקור את כל הדיווחים שהוגשו.
22 ניכרת מהם התפתחות חיובית הן בנוגע להתנהלות המערערת מול הקטין הן באשר לתקשורת בין
23 השניים:

24 במפגשים הראשונים לא קיימת תקשורת בין המערערת לבין הקטין והוא לא נענה. גם לא לבקשות
25 לחיבוק ונשיקה. המערערת משתדלת ליצור עמו קשר דרך דיבור ומשחק. מתייחס יותר ל-א' קרוב
26 המשפחה שמגיע איתה. פחות למערערת. ניכרת הסתייגות ממנה. יותר פתיחות ל-א' עמו הוא משחק
27 ומשתף פעולה. המערערת לא מוותרת ומנסה להיות יותר פעילה במשחק. בדיווח מיום 1.6.2017
28 מדווח שהקושי בתקשורת הוא בשל קשיי השפה, המערערת מדברת רוסית והקטין עברית. כך גם
29 בדיווח מיום 13.6.2017 - הפתיחות והביטחון ב-א' בשל השפה העברית כש-א' מדבר אליו. כך
30 בדיווחים מ-11.5.2017 עד 13.6.2017. מהמפגש מיום 13.6.2017 ואילך ניכרת התפתחות חיובית
31 מאוד בקשר בין המערערת לקטין. כך מצוין, כי הקטין החל להיענות לחיבוקים שלה, משתף עמה פעולה

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 בהרכבת צעצוע, מאפשר לה להסיעו בעגלה, הקטין צוחק צחוק מתגלגל, שיתף עמה פעולה עת עמדה
 2 בפנית הבישול וניסו יחד למצוא כלי בישול, הסבה תשומת לבו לציפור והוא שיתף עמה פעולה
 3 כשהרימה אותו גבוה שיראה את הציפור מקרוב, הקטין נתן לה נשיקה לבקשתה, ישב על ברכיה, כשכל
 4 הזמן המערערת מקפידה לנגב את ידיו של הקטין במגבונים לחים אחרי שאוכל ממתקים דביקים. הקטין
 5 החל להיות יותר משוחרר כלפי המערערת. בדיווח על המפגש מיום 16.7.2017 מצוין, כי הקטין נכנס
 6 בשמחה, במהלך המפגש המערערת הייתה דומיננטית בטיפול בו ובהעסקתו במשחקים שונים. במפגש
 7 זה א' יצא במהלכו וחזר רק בסופו - תוך שהוא נותן מרחב למערערת. המערערת ליטפה, חיבקה,
 8 נישקה והסיעה אותו בעגלה והקטין נהנה. האכילה אותו במועדון תוך הקפדה לנקות את ידיו לפני
 9 האוכל ואחריו. דיברה אליו בעברית. כשהלכה לרגע לשירותים הקטין רץ אחריה וקרא לה "אמא אמא".
 10 בדיווח מצוין, כי "העקביות של המפגשים מחזקת את הקשר בין הקטין לאמו". במפגש לאחריו, מיום
 11 20.7.2017, מצוין כי הקטין נכנס בשמחה ומיד שאל "איפה אמא א". המערערת הייתה דומיננטית
 12 בטיפול ובהעסקתו במשחקים שונים. האכילה אותו. התנהלותה הייתה משוחררת יותר באופן יחסי
 13 לעבר וגם הקטין מתמסר יותר אליה, משתף עמה פעולה ומשוחרר במחיצתה. בדיווח על המפגש מיום
 14 23.7.2017 מצוין, כי נכנס ללא קושי, המערערת חיכתה לו בפתח ומיד חיבקה אותו. הקטין נענה
 15 לחיבוק ונישק אותה ואת א'. א' פינה מקום למערערת שהייתה דומיננטית במפגש. הקטין מזהה
 16 את המערערת כאמו ומשתף עמה פעולה. במפגש מיום 27.7.2017 לימדה המערערת את הקטין
 17 לספור עד עשר והקטין שיתף איתה פעולה. במפגש הזה נכחה בעיקר המערערת. א' יצא ממרכז הקשר
 18 ונתן לה מרחב פעולה עמו. כך גם במפגש מיום 30.7.2017 ומיום 6.8.2017. במפגש מיום 10.8.2017
 19 חלה התפתחות חיובית נוספת. את הקטין הביא למפגש אב האומנה. הקטין התקשה להיפרד ממנו.
 20 טבעי. איש צוות ליווה את הקטין למרכז הקשר. המערערת מיד רצה אליו ושאלה אותו "מה קרה מה
 21 קרה?" הרימה אותו על הידיים, חיבקה אותו ונישקה אותו. א' היה במקום ורצה לקחת את הקטין על
 22 הידיים כדי להרגיעו אך "הקטין התעקש להישאר בזרועות אמו ומהר מאוד נרגע". המערערת הביאה
 23 לו מתנה (בכל מפגש הביאו המערערת וא' מתנות, בגדים ודברי מאכל ומתיקה) חתכה לו בננה ומנגו,
 24 נתנה לו לאכול, הקפידה לנקות את פיו ואת ידיו, ושיחקה עמו ברחבי המרכז בעגלה ובאופנוע שהביאה.
 25 השניים צחקו ונהנו. הקטין חיבק ונישק את המערערת ואת א' שהגיע לחצי השני של המפגש. כך גם
 26 במפגש מיום 13.8.07, הובא שוב על-ידי אב האומנה. בדיווח המפגש מיום 31.8.17 צוין, כי הקטין,
 27 שהובא למרכז קשר על-ידי המטפלת, הלך עם המערערת ברצון. במהלך רוב המפגש המערערת
 28 שיחקה עם הקטין. א' היה רוב המפגש בחוץ. "האם מאוד פעילה איתו חל שיפור ניכר בתפקודה היא
 29 כל הזמן מפעילה אותו, מציעה משחקים, מרבה לחבקו ולומר לו שאוהבת אותו [הקטין] נהנה
 30 ומשתף פעולה". כך גם במפגשים הבאים כשבדיווח במפגש מיום 14.9.17 מצוין, כי בדרך למרכז
 31 הקשר, לאחר הפרידה מהמטפלת "שאל את אנשי הצוות בדרך איפה אמא א". מפגש רגיל, מהנה
 32 ושמח. כך גם במפגש מיום 24.9.17 ובמפגש לאחריו ביום 8.10.17.

33 לדעת המומחית, קיים פער בין החינויות של הקטין ליד הורי האומנה לבין התגובה שלו לאם "שלדעתנו
 34 אינה חיובית" ומציינת "הוא מכבה את עצמו במרכז הקשר". התרשמות זו, לא ממש תואמת את

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתנו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 הדיווחים ממרכז הקשר וכשנשאלת היא על-סמך מה היא אומרת שהקטין "מכבה" את עצמו במרכז
2 הקשר היא מאשרת שהיא לא הייתה שם "זה מהדיווחים". דא עקא, שהדיווחים ממרכז הקשר לא היו
3 לפנייה עת כתבה את חוות-דעתה. כשמציגים זאת בפניה היא משיבה בקוצר רוח: "אני לא זכרתי גם
4 קודם וגם עכשיו איפה ראיתי את זה, נעזוב את מרכז הקשר, ראינו את זה אצלנו" (עמ' 29 לפרו'
5 הדיון בערעור).

6 בהמשך נשאלה המומחית והשיבה:

7 "ש. המקום שלכם הוא תנאי מעבדה מאוד מסוימים לרגע, למה לעזוב את מרכז הקשר.

8 ת. חזרתי ואמרתי שאני לא יודעת, אצלנו הוא כיבה את עצמו.

9 ש. לא חשוב למה הוא מכבה את עצמו במרכז הקשר?

10 ת. נתתי תשובה."

11 (עמ' 29 לפרו' הדיון בערעור).

12 המומחית גם מוסיפה ואומרת, שוב, מבלי שראתה את הדיווחים ומבלי שעיינה בהם, כי הללו מתארים
13 מצב ש"כנראה הוא נכון" שבמפגשים הראשונים במרכז הקשר היה קשה מאוד ו"בשלב מסוים
14 [הקטין] הבין שזה בלתי נמנע, והוא מכבה את עצמו במרכז הקשר" (עמ' 28 לפרו' הדיון בערעור
15 ש' 20-22). המומחית מייחסת לקטין סבל נורא עת נפגש הוא עם המערערת במרכז הקשר וכדי להימנע
16 מהסבל או להקטין אותו הוא "מכבה" את עצמו, כמהלך של התגוננות.

17 מעיון בפרק 4.4 לחוות-הדעת "אינטראקציה עם האם" לא מצאנו קביעה שכזו "הקטין מכבה את
18 עצמו" אף לא סממנים לכך. ההתרשמות של המומחית ש"האינטראקציה בין [הקטין למערערת]
19 הדגישה את הבעייתיות הרבה שבקשר...", אין בה כדי ללמד על כך שהילד "כיבה" את עצמו, מושג
20 קשה כשלעצמו, גם במפגש "אצלנו" בוודאי לא במפגשים במרכז הקשר בהם מדווח: "כשנכנס למרכז
21 הקשר אמו מיד ניגשה והרימה אותו, חיבקה אותו ונישקה אותו. [הקטין] נרגע תוך פחות מדקה.
22 נענה לחיבוק ולנשיקות של האם ומיד החל לשתף עמה פעולה ונראה נינוח ורגוע... במהלך המפגש
23 האם וא' [קרוב משפחה ש' ש'] שיחקו עם [הקטין] בצעצוע שקנו לו, הסיעו אותו בעגלה, נראו
24 משחקים ברחבי המרכז" (08.10.2017); "...המעבר היה ללא קושי ואף שאל [הקטין ש' ש'] את
25 אשת הצוות בדרך איפה אמא א', הסברנו לו שהיא מחכה לו והיא אכן חיכתה לו מאחורי הדלת.
26 [כשהקטין] נכנס האם מיד הרימה אותו וחיבקה אותו. האם הביאה עמה מעדן ופירות ובשלב זה
27 [הקטין] התיישב לאכול לצדם. בהמשך שיחקו כדורגל [והקטין] ביקש מהאם שתסיע אותו בעגלה.
28 האם וא' קנו ונתנו [לקטין] רובוטריקים [והקטין] שמח ושיחק עם זה במהלך המפגש. לקראת סיום
29 המפגש האם נתנה לו חמשושים והם אכלו יחד" (14.9.2017). "... האם הראתה לו את הטנק
30 צעצוע שקנתה לו. [הקטין] שמח ושיחק איתו במרכז. חלק מהמפגש א' שהה במטבח והאם שיחקה
31 עם [הקטין] באופן עצמאי [כשהקטין] שיתף איתה פעולה צחק ונהנה" (16.8.2017).

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ואלה רק דוגמאות.

2

3 **26.** הדיווחים הוצגו למומחית במהלך ההפסקה שנערכה בדיון שהתקיים ביום 18.10.2017 על-
 4 מנת שתעיין בהם. המומחית אישרה שיש "**באמת התקדמות לטובה**"; ציינה כי הם מתאפיינים
 5 במונטוניות (מתנה, ממתקים, נסיעה בעגלה) אך ציינה כי ההסעה בעגלה מתאימה לקטין בשל הקושי
 6 שלו בויסות חושי כשאחד הדברים שמרגיעים אותו זו תנועה אינטנסיבית; הפנתה לקושי של הקטין
 7 להיפרד מאב האומנה בהשוואה למערערת וא'; מאשרת "**ברור שיש התקדמות במצב של** [המערערת]
 8 **מול [הקטין]**" אך מציינת, כי "**יש משהו מאוד מצומצם בכל המפגשים עם תבניות מאוד מאוד ברורות**
 9 **והמון ניסיון לחבק, לנשק שבאה לא מצדו של הקטין בדרך כלל**" (עמ' 30 לפרו' הדיון ש' 10-17).

10

11 **27.** עוד בנוגע למערערת ציינה המומחית, בפרק הסיכום, כי זו "**עברה תהליכים אינטנסיביים של**
 12 **הדרכה וטיפול במשך שנים**" על-מנת להביאה למצב בו תוכל להעניק לקטין "**הורות סבירה**" (עמ' 26
 13 לחוות-הדעת). עוד הוסיפה, כי:

14 "**עם כל הכאב והצער, נראה כי כדי לספק [לקטין] את התנאים המיטיביים שבמקרה שלו הם חיוניים**
 15 **וקריטיים, יהיה זה נכון להשאירו בחזקתם של הורי האומנה, ולאפשר להם לאמצו.**"
 16 (עמ' 27 לחוות-הדעת).

17 עם זה, משנשאלה אם יש בכישורי האם להעניק לקטין 'הורות מינימאלית' כדרישת הפסיקה, הבחינה
 18 בין קטין 'רגיל' לקטין בעניינו, במצבו, והשיבה:

19 "**בסיטואציה של הילד הזה, אני חוששת שלא. בילד הזה הצרכים הכי בסיסיים הם אינטנסיביים.**"
 20 (עמ' 31, ש' 16-27; עמ' 32, ש' 1-2).

21

22 **ג. המתווה הנורמטיבי**

23 **28.** המתווה הנורמטיבי באשר להליך האימוץ בכלל, ולסעיף 13(א)(7) לחוק האימוץ בפרט, פורט
 24 בפסק-דינו בערעור. למען נעשה עבודתנו שלמה, נחזור ונביאו כאן כלשונו:

25 **21.א.** הזכות להורות הינה זכות יסודית, טבעית, ראשונית הנתונה בידי ההורים,
 26 להחזיק בילדיהם הקטינים ולגדלם. זכותם של ההורים לקיים חובתם זו כלפי ילדיהם
 27 יוצרת את האוטונומיה ואת הפרטיות של התא המשפחתי ושוללת, ככלל, התערבות של
 28 גורמים חיצוניים בה. זכות זו אינה מוחלטת. היא כפופה תמיד לצרכי הקטין, לטובתו
 29 ולזכויותיו, וכאשר ההורה אינו מקיים כראוי את חובותיו או משתמש לרעה בסמכויותיו

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ההוריות הנתונות בידי באופן שמסכן את הילד או פוגע בו, זה המקום להתערבות
2 המדינה על-מנת להגן עליו (ראו דנ"א 6041/02 פלונית נ' פלוני, פ"ד נח(6) 246, 257).

3 ב. הוראות סעיף 13(א)(7) לחוק האימוץ שונה במהותה מההוראות האחרות
4 שבסעיף 13(א) לחוק זה. בעוד שהאחרות משקפות מצב של 'אין הורות' בפועל, עניינה
5 של הוראות ס"ק (7) בהורות קיימת אך חסרת מסוגלות, קרי בהורים שרוצים אך אינם
6 מסוגלים לגדל את ילדם.

7 ג. במצב של אין הורות בפועל מתפרק ההורה כליל מחובתו כלפי ילדו וחושף את הזכות
8 להורות לפגיעה, להתערבותה מדינה, בבחינת הזמנה לגורמים האחרים להיכנס
9 ולתפוס את מקומו במצב של אי ידיעת זהות ההורה (ס' 13(א) 1 לחוק); אי הכרה בילוד
10 או הכרה ובצדה סירוב לקבל אותו אליו (ס' 13(א) 2 לחוק); מות ההורה או הכרזתו
11 כפסול דין (ס' 13(א) 3 לחוק); הפקרה (ס' 13(א) 4 לחוק); הימנעות וסירוב מלמלא
12 את החובות (ס' 13(א) 5) וס' 13(א) 6 לחוק).

13 ד. במצב בו קיימת הורות, ובצדה, רצון למלא את החובות המתחייבים ממנה (ס'
14 13(א) 7 לחוק) הזכות להורות מקבלת משנה תוקף, ולכן, ההתייחסות צריכה להיות
15 שונה. אכן, גם במצב דברים זה אין הזכות להורות חסינה מפני התערבות. ואולם, רף
16 ההתערבות צריך להיות גבוה יותר ולכן חובה לפרש הוראה זו בזהירות המרבית ועל
17 דרך הצמצום, כמתבקש מתכלית ההוראה ולשונה (בע"מ 2103/13 פלונית נ' היועמ"ש,
18 18.6.13). מכאן התנאים המצטברים שהציב המחוקק בפני התערבות המדינה בזכות
19 להורות, בסעיף זה.

20
21 22. הוראת סעיף 13(א)(7) לחוק האימוץ מונה שני תנאים מצטברים
22 להתקיימותה. הראשון, העדר מסוגלות הורית לדאוג לצרכי הקטין. בהעדר מסוגלות
23 כאמור - המשקף מצב בהווה - אין די. יש צורך בהתקיימות תנאי הנוסף שמורכב משני
24 ראשים: העדרו של סיכוי לשינוי בעתיד הנראה לעין (בדגש על שינוי בהתנהגות או
25 במצב של ההורה) וזאת גם אם תינתן עזרה כלכלית וטיפולית סבירה על-ידי רשויות
26 הרווחה.

27 בבע"מ 7204/10 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, 22.02.2011 (להלן: "פרשת
28 פלונית") עמד בית-המשפט העליון על אמת המידה שנקבעה בסעיף זה ועל שלושת
29 האדנים שבבסיסה - רצון המדינה שלא להתערב בקשר הטבעי שבין הורה לילדו; הזכות
30 להורות; טובת הילד כהנחה אך לא כעילה עצמאית מהטעם שזכות ההורה ורצון המדינה
31 להימנע מהתערבות בתא המשפחתי משתלבים עם טובת הילד ואינם עומדים בסתירה
32 לה. כל אלה, לדעת בית-המשפט העליון, מכוונים לרף הגבוה שהציב המחוקק בהוראת

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 סעיף זו ממנה יש לגזור ולומר שהתערבות תיעשה רק במצב של "אין ברירה" (שם),
 2 עמ' 10) כאשר יישום הסעיף ייגזר מתנאיו ולא משלושת האדנים עליהם הוא נשען (שם),
 3 עמ' 11). על כך נאמר, ונוסיף ונאמר, כי 'קשר הדם ושלטונו של הטבע אומרים את
 4 דברים...[ו] בהעדר חשש לפגיעה בילד, הרי הדל שבהורים טוב בעיני הילד מן החזק
 5 והשופע במאמצים' (פרשת פלוני, שם).

6 רף גבוה זה משליך, לטעמי, על נטל ההוכחה המוטל לפתחו של הגורם המתערב -
 7 המשיב בענייננו - בוודאי בכל הנוגע להוכחת התנאי הצופה פני עתיד - הסיכוי לשינוי
 8 בהתנהגות ההורה או במצבו בעתיד הנראה לעין. בפרשת פלונית מפנה בית-המשפט
 9 העליון לדין האמריקאי בו קיים מבחן דומה לזה שבסעיף 13(א)(7) לחוק ומציין, כי בית-
 10 המשפט העליון בארצות הברית קבע, כי על-מנת להביא לשלילת הזכות להורות נדרשת
 11 הוכחה ברמה 'ברורה ומשכנעת' - "Clear and convincing standard of proof".

12 נפסק שם, כי הוכחה על פי מאזן ההסתברויות לעומת רף ההוכחה הגבוה יותר של
 13 הוכחה 'ברורה ומשכנעת', פוגעת בזכות להורות, המוגנת על פי תיקון 14 לחוקה
 14 האמריקאית ((Sontosky v. Krakner, 455, u.s. 745 (1982)). סבורני, כי ראוי
 15 שקביעה זו בדבר נטל ההוכחה - במצב של הורות קיימת - תחול גם בנוגע להוראת
 16 סעיף 13(א)(7) לחוק משהזכות להורות הוכרה, בשיטת המשפט הישראלית, כזכות
 17 חוקתית (ראו בע"מ 2103/13 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, 18.06.2013, וכן
 18 דנ"א 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית, 22.05.2011).

19 מכאן, יש להמשיך ולומר, כי שעה שהמונח מסוגלות 'מדגיש את פוטנציאל ההורות לא
 20 רק של היום אלא גם של המחר - כנבדל מהשימוש במונח 'יכולת או 'תפקוד', הרי
 21 שילובו 'עם בחינת השפעתה של עזרה מטעם רשויות הסעד - מלמד שרק במקרה קיצוני
 22 בו אין אפשרות לשנות את המצב תתהווה עילת אימוץ' (פרשת פלונית, שם עמ' 9),
 23 כאשר נקודת המבט באשר למסוגלות נבחנת מבעד לעדשת ההורה ה"מסתייע" ולא
 24 ההורה ה"עצמאי" (שם, עמ' 12) וזאת "בעתיד הנראה לעין". בהקשר זה, של העתיד,
 25 לא קצב המחוקק זמן. בכך הביע המחוקק את דעתו, כי יש לתת סיכוי לסיכוי, כל אימת
 26 שהנסיבות מראות על אפשרות ריאלית לשינוי הנדרש (ראו לעניין זה פרשת פלונית
 27 (שם), בה נקבע (בהסתמך על פסיקה אמריקאית), כי יש לראות בגמישותו של מבחן
 28 הזמן משום יתרון שכן 'קביעת תוצאה מדויקת עלולה להביא לשלילת הזכות להורות,
 29 בשל העובדה שבקו הזמן שנחתם על-ידי המחוקק - ההורה טרם עמד בדרישות
 30 המסוגלות ההורית, חרף האפשרות הריאלית לשינוי המצב מאוחר יותר'. בהקשר זה,
 31 של הסיכוי, ראוי להדגיש כי אין לגרוס להתקיימותם של תנאי סעיף 13(א)(7) לחוק
 32 כאשר יש סיכוי לסיכון [צ"ל "לשינוי"] מסוים. המבחן הוא הפוך - 'באין סיכוי לשינוי
 33 התנהגות ההורה בעתיד הנראה לעין על אף עזרה מרשויות הסעד' (פרשת פלוני, שם

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 עמ' 15. ראו גם הדיון הנוסף בפרשה זו, שהותיר את פסה"ד על כנו, נ"א 1892/11,
2 היועמ"ש נ' פלונית, 22.05.2011).

3

4 23. מן הבחינה המהותית - בחינת התקיימותם של התנאים בסעיף 13(א)(7)
5 לחוק אמורה להתבצע, תמיד, באופן פרטני כלפי התא המשפחתי הביולוגי שעומד
6 למבחן - ההורה והילד (פרשת פלונית, שם עמ' 15, דנ"א 7015/94 היועץ המשפטי
7 לממשלה נ' פטי, פ"ד נ(1) 48, דברי הש' חשין). המסוגלות ההורית נבחנת כלפי כל
8 ילד בנפרד, ומערכת היחסים בין הורה לבין כל אחד מילדיו נבחנת היא כשלעצמה. עם
9 זאת, רשאי בית-המשפט ללמוד מניסיון העבר ומגידול ילדים קודמים לעניין המסוגלות
10 ההורית בהווה (ע"א 627/96 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מט(5) 428).

11 תנאיה של עילת אימוץ זו הינם, אפוא, המסוגלות ההורית של ההורה הספציפי לגידול ראוי של הילד
12 הספציפי (על חסרונותיו ומעלותיו), ולהעדר סיכוי לשינוי המצב בעתיד הנראה לעין, גם אם יתקבל סיוע
13 מהרשויות הרלוונטיות. שינוי המצב - המצב של ההורה והמצב של הקטין בהתייחס למצבם היום. עם
14 זאת, המסוגלות ההורית הנדרשת הינה מינימאלית ויש לבחון דרגת הורות זו, גם אם קיימת, על רקע
15 מצבו של הקטין הספציפי וצרכיו המיוחדים, ככל שיש לו כאלה. לא מן הנמנע שיכולת הורית מינימאלית
16 טפל בילד בעל רמת צרכים מסוימת, לא תספיק לטיפול בילד בעל רמת צרכים אחרת, גבוהה יותר.

17 אשר להפעלתו של סעיף זה ויישומו במקרה קונקרטי, ראוי לחזור ולהדגיש כי: "...רק אם יגיע בית-
18 המשפט למסקנה כי כלו כל הקיצין וכי ההורה לא רק שאינו מסוגל כיום לדאוג לילדו כראוי, אלא
19 גם שאין סיכוי שהתנהגותו, או מצבו ישתנו בעתיד הנראה לעין על אף עזרה כלכלית וטיפולית
20 סבירה כמקובל ברשויות הסעד לשיקומו" (דנ"א 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני, פ"ד
21 סד(3) 356, 389-388) - רק אז ייקבע כי מתקיימת עילת האימוץ שבסעיף קטן זה. יוטעם, כי לא כל
22 הורה בעל מגבלות תפקודיות הוא כזה שיש מקום להגדירו לצורך העניין כמי שאינו מסוגל לדאוג לילדו
23 כראוי, אלא שחוסר המסוגלות צריך להתייחס להעדר יכולת ההורה לענות לצרכים הבסיסיים,
24 המינימאליים והחיוניים ביותר של הילד, וכל עוד לא הוכח הדבר, לא קמה "עילת אימוץ" (דנ"א
25 1892/11 הנ"ל; ראו גם: רע"א 669/00 פלונית נ' פלוני, פ"ד נד(3), 196; בע"מ 3741/11 פלוני נ'
26 היועץ המשפטי לממשלה, 14.9.2011).

27

28 המומחית וחוות-הדעת .ד

29 29. המערערת במבחן ה"הורות הסבירה" - המומחית שללה בחוות-דעתה את מסוגלותה של
30 המערערת להעניק לקטין הורות סבירה (פרק הסיכום בחוות-הדעת). המומחית סברה, כי זהו המבחן
31 בו אמורה המערערת לעמוד בגדר סעיף 13(א)(7) לחוק האימוץ (עמ' 31 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש'

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 22-21). משהועמדה על טעותה, על כך שהדרישה הינה הורות מינימאלית, אישרה כי יש למערערת
 2 הורות זו ביחס לילד רגיל, "אז הסיכום שלי היה שונה", ברם, "בסיטואציה של הילד הזה, אני
 3 חוששת שלא, שכן בילד הזה, הצרכים הכי בסיסיים, הם אינטנסיביים" (עמ' 31 לפרוטוקול הדיון
 4 בערעור, ש' 19-20 ועמ' 32, ש' 1-2). בעמ' 27 לחוות-הדעת מעמידה המומחית את מסוגלות
 5 המערערת במבחן קשה עוד יותר - מבחן "סיפוק התנאים המיטביים". לדבריה, הקטין זקוק להורים
 6 אשר יספקו לו את "התנאים המיטביים שבמקרה שלו הם חיוניים וקריטיים" והיא אינה מסוגלת
 7 לעשות כן.

8 משזו הייתה נקודת-המוצא של המומחית - דרישה להתקיימות "הורות סבירה" ו"סיפוק תנאים
 9 מיטביים" - כקנה המידה הנכון לבחינת מסוגלותה של המערערת; משהמבחנים והאבחונים שנעשו לה
 10 נועדו לבחון קיומם של אלה בה - להבדיל ממסוגלות מינימאלית "העדר יכולת ההורה לענות לצרכים
 11 הבסיסיים, המינימאליים והחיוניים ביותר של הילד..." (דנ"א 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה
 12 נ' פלוני, פ"ד סד(3), 356) - אף לקטין הזה במצבו - איזה סיכוי היה למערערת לעבור אותם בהצלחה?
 13 דברים אלה מתעצמים נוכח ההשוואה שעושה המומחית, בהקשר זה, בין מסוגלות המערערת
 14 ומסוגלותם של הורי האומנה.

15 **30. המערערת בהשוואה להורי האומנה** - בפרק הסיכום, עמ' 27, בהמשך לשלילת יכולתה של
 16 המערערת להעניק לקטין "את התנאים המיטביים" קובעת המומחית בלשון זה:

17 "כדי לספק [לקטין] את התנאים המיטביים, שבמקרה שלנו הם חיוניים וקריטיים, יהיה זה נכון
 18 להשאירו בחזקתם של הורי האומנה, ולאפשר להם לאמצו."

19 לעמדתה, למערערת אין הורות סבירה, אף לא מינימאלית (בתשובה המתוקנת) לתת לקטין את
 20 התנאים המיטביים להם הוא זקוק במצבו, בעוד שהורי האומנה כן מסוגלים לתת לו. לכן נכון יהיה
 21 להשאירו בחזקתם ולאפשר להם לאמצו - פרפראזה לדברי המומחית.

22 ההשוואה בין מסוגלות המערערת לזו של הורי האומנה, מופיעה בחוות-הדעת בין כהפניה לחומר עזר
 23 עליו הסתמכה המומחית (תסקירים), בין כתוצר של המומחית עצמה. כך למשל מפנה המומחית
 24 לתסקיר מפברואר 2017 ומציינת בחיוב את האמור בו בנוגע למענים הטיפוליים והפרא-רפואיים
 25 הנדרשים על-מנת לאפשר לקטין לגדול ולנהל אורח-חיים בריא ותקין:

26 "ההורים האומנים מרבים להתייעץ עם גורמי הטיפול כדי להקל ל[הקטין] את ההתמודדות
 27 היומיומית, שהינן מורכבות עבורו. כך למשל, [הקטין] מבקר השנה בגן פרטי ובו ששה ילדים על-
 28 מנת לחסוך עבורו את ההתמודדות הכרוכה בביקור בגן עירוני בו 35 ילדים נוספים."

29 בממצאי הבדיקה הקלינית מדגישה המומחית את התקשורת הטובה הקיימת בין הורי האומנה לקטין:

30 "באופן חם וחופשי. הוא מנהל דיאלוגים עם אם האומנה בשפה שהיא שלהם, וזה מצחיק אותו
 31 מאוד. הוא מרבה לצחוק, ניגש פעמים רבות להורי האומנה ומחפש את המגע והחיבוק שלהם.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 נהנה ממגע חזק ועוטף של אב האומנה... לאורך כל הפגישה בלטה מאוד האינטראקציה החיובית
2 עם הורי האומנה - קורא להם "אבא ואמא", הוא שיחק עם הורי האומנה, בפרט עם האב, משחק
3 חם וחיובי, והרבה לצחוק תוך כדי נראה כי הם פשוט רוצים קודם כל בטובת הילד, והם מודעים
4 לצרכיו המורכבים."

5 גם בחקירתה עסקה המומחית בהשוואה האמורה: "אנו מתארים את האינטראקציה שלו עם הורי
6 האומנה, הוא מרבה בצחוק בזמן שהוא איתם, הוא ניגש מדי פעם להורים, לחדש מגע" (עמ' 28
7 לפרו' הדיון בערעור ש' 6-7).

8 בכך שגתה המומחית. לגישתי, אין ולא היה מקום לקיים בדיקה קלינית שבמסגרתה נבחנת
9 האינטראקציה בין הורי האומנה לקטין. אין מניעה לקבל מהורי האומנה אנמנזה בנוגע למצבו, ואת
10 נקודת המבט שלהם בנוגע לכך. להבדיל מבחינת מסוגלות הורית עת עסקין בסכסוכי משמורת,
11 במסגרתם חשוב ונכון לקיים בדיקת אינטראקציה של הקטין עם כל אחד מההורים כדי להכריע בידי מי
12 תהא משמורתו (כשהמצב הנתון הוא שהקטין מכיר את שני ההורים ומתקשר איתם במשך שנים מאז
13 הולדתו), בהליכי אימוץ - בשלב של הכרזת הילד כבר-אימוץ, מסוגלותו של ההורה הביולוגי, ומסוגלותו
14 של ההורה בלבד, על-פי הכללים שנקבעו לכך בפסיקה, היא ורק היא שעומדת במבחן הביקורת. ההורה
15 הביולוגי אינו אמור לעמוד בתחרות מול ההורים המיועדים לאימוץ, בפרט במצבים (כמו שלנו) בהם
16 הקטין שוהה עם הורי האומנה מאז היוולדו ומכיר את ההורה הביולוגי רק ממפגשים ספורדיים פעם או
17 פעמיים בשבוע למשך שעה וחצי, במרכז קשר ותחת פיקוח. "התחרות" אינה במקומה. ברור שיד
18 ההורים האומנים תגבר - ברור שהקטין יקרא להם "אבא ואמא", ישחק איתם, יחפש את הקירבה
19 עימם, את המבט החם והמגע המחבק, יותר מאשר עם המערערת. יכול להיות בכלל ספק בכך? (ואגב,
20 גם למערערת הוא קורא אמא א' ואמא - ראו דיווחי מרכז הקשר).

21 בהליך של הכרזת ילד כבר-אימוץ, ובפרט בהליך לפי סעיף 13(א)(7), יש לקיים בדיקות קליניות - בלשון
22 רבים. אין די בפגישה אחת, בין הקטין להורה הביולוגי שלו, שתבחן כשלעצמה ועוד ביתר שאת
23 בהשוואה לממצאי הבדיקה הקלינית עם הורי האומנה. במקרה שלפנינו, האינטראקציה בין הקטין
24 למערערת התקיימה מיד ולאחר שהסתיימה הבדיקה הקלינית שלו עם הורי האומנה, במסגרתה נבחנה
25 האינטראקציה בינם לבין הקטין. אין לתמוה, אפוא, שהקטין "נלחץ בהתחלה ובכה" כשהוסבר לו
26 שהורי האומנה יחכו בחוץ והמערערת תיכנס ואין לייחס חשיבות מיוחדת לכך שהיה עדיין נסער כשהם
27 יצאו והמערערת נכנסה לחדר. לא מן הנמנע שהקטין שהיה עדיין בנינוחות ששרתה עליו כשהיה עם
28 הורי האומנה ונותק מהם. גם לא מן הנמנע שהמומחית עצמה הייתה תחת הרושם של התקשורת
29 הטובה שהייתה בין הקטין להורי האומנה טרם כניסת המערערת לחדר. ובכל זאת, המערערת, כך צוין,
30 הצליחה להרגיעו. כיצד? מה עשתה המערערת? את זאת לא מציינת המומחית, אף שמיותר להדגיש
31 כי קיימת חשיבות בתיאור הפעולות ה"אימהיות" שעשתה כדי להרגיעו.

32 בהקשר זה של ההשוואה כותבת המומחית בפרק הסיכום:

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 "התמזל מזלו [של הקטין] והוא זכה בהורי אומנה מסורים ביותר, אשר נראה כי לקחו על עצמם
2 כפרויקט מרכזי את גידולו באופן מיטבי. הוא הציג קשר טוב וחס עם הורי האומנה ובלט מאוד
3 המאמץ שהם עושים להתאים את עצמם לצרכיו ולהתאים אותו באופן מדורג ורגיש לחיים "בעולם
4 שבחוץ".

5 מכאן ממשיכה המומחית ואומרת: "עם זאת, אמו הביולוגית של הילד..." ועורכת את ההשוואה בינה
6 לבינם. מכאן, כאמור, ההמלצה הסופית שכדי לספק לקטין את התנאים המיטביים "נכון יהיה להשאירו
7 בחזקתם של הורי האומנה ולאפשר להם לאמצו".

8 גם בחקירתה לא נמנעה המומחית מההשוואה האמורה. בעמ' 28 לפרוטוקול הדין בערעור היא
9 מתארת את האינטראקציה החיובית שהייתה בין הקטין להורי האומנה במסגרת הבדיקה הקלינית
10 ומדגישה, כי "אצלנו ראינו את הפער בין (ה)חיוניות שלו ליד הורי האומנה לבין התגובה של א',
11 שלצערנו היא לא חיובית".

12 דברים אלה של המומחית באו בהמשך לדבריה (באותה פסקה ממש), כי הקטין "מכבה" עצמו במרכז
13 הקשר, דברים שנאמרו, כאמור, ללא כל בסיס נוכח המתואר בדיווחי מרכז הקשר, שכלל לא היו לפניה
14 (ראו הדברים לעיל בהקשר זה).

15 תפיסתה זו של המומחית מוטעית היא, ועומדת בניגוד להלכת בית-המשפט העליון בהקשר זה, כפי
16 שבאו לידי ביטוי אף בפסק-הדין בערעור בענייננו, שהיה לנגד עיני המומחית:

17 "אין ענייננו כעת בהשוואת מצבו של הקטין אם יישאר תחת חסותם לבין מצבו אם יושב לחיק
18 האם, השאלה הדורשת הכרעה ממוקדת היא: האם, בנסיבות הקונקרטיות של האם והקטין
19 שבפנינו, קיימת עילת אימוץ בשל העדר מסוגלות הורית, אם לאו."

20 ודוקו: אין בדברינו לעיל כדי לפטור אותנו מלבחון את מסוגלותה (המינימאלית) של המערערת לספק
21 את התנאים הבסיסיים, המינימאליים לקטין הקונקרטי שלפנינו, במצבו על צרכיו. טרחתו ופירטתי
22 דברים אלה כדי להבהיר, שדרך הילוכה של המומחית – ההשוואה – מעלה ספק באשר למשקל שיש
23 ליתן למסקנות חוות-הדעת, גם על רקע כשלים נוספים שיפורטו להלן.

24 **31. הדיווחים ממרכז הקשר** - אין כל זכר לדיווחים הללו בחוות-הדעת. המומחית ידעה שמתקיימים
25 מפגשים בין האם א' לקטין, במרכז קשר. על-אף החשיבות במקור מידע זה באשר לאינטראקציה בין
26 השניים, במפגשים המתקיימים ברצף (כזה או אחר) ובמשך חודשים ושנים, לא ראתה המומחית
27 להתעניין אם ניתן לקבל מידע זה כמקור נוסף לחוות-הדעת שלה (על כך שהמומחית ידעה על
28 המפגשים, ראו: עמ' 13 לחוות-הדעת, למעלה וכן פרק הסיכום, עמ' 27, פסקה שניה). עובדה זו לא
29 מנעה מהמומחית לקבוע, כי "אפילו הרחבת הסדרי הראייה עם א' במרכז הקשר, מובילים לתגובות
30 רגרסיביות" ואף לציין, כאילו נכחה היא שם והייתה עדה לכך, ש"במפגשים היום הוא לכל היותר אינו
31 סובל, אך בוודאי אינו יוצא נשכר מהם" (פרק הסיכום בחוות-הדעת).

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 בחקירתה הנגדית התברר, כאמור, שלא רק שהיא לא צפתה במפגשים (כולם, חלקם או
2 בודדים מהם) במרכז הקשר (מה שהיה ראוי לטעמנו לעשות), אלא שהדיווחים ממרכז הקשר ובהם
3 ממצאים באשר לאינטראקציה בין המערערת לקטין, כלל לא היו מונחים בפניה והיא אף לא ביקשה
4 לקבל אותם לידיה (עמ' 16 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 7-13).

5 בדיווחי מרכז הקשר מכוונים אנו הן לדיווחים מן התקופה לפני מתן פסק-הדין בערעור, הן לאחריו, ועד
6 למתן חוות-הדעת. לא אלה ולא אלה היו בפניה - עת רק אם היו לפניה יכולה הייתה להצביע על השינוי
7 או חוסר השינוי בתפקודה של האם, לצורך שלילת המסוגלות ההורית שלה.

8 זאת ועוד, המומחית לא הסבה את תשומת לב בית-המשפט לנתון זה מיוזמתה. להיפך. טרם נשאלה
9 ישירות אם דיווחי מרכז הקשר היו לפניה בעת כתיבת חוות-הדעת (עמ' 16 לפרוטוקול) נשאלה על-ידי
10 בית-המשפט:

11 **"קראנו את הדיווחים של מרכז הקשר ובעיניים לא מקצועיות אפשר להתרשם מהדו"חות הללו**
12 **שיש התפתחות חיובית, בגרף עולה."** (עמ' 15 לפרוטוקול הדיון).

13 המומחית אינה מוצאת לנכון להעיר שלא היו לפניה דיווחים אלה, אלא עונה: **"כן, אבל לא מספיק. יש**
14 **גבול לכמה זמן אפשר להשאיר את הילד במסגרת..."**. העומד מן הצד מתרשם כי היא מכירה את
15 הדיווחים, שקלה אותם ובחרה לא לתת להם משקל, ולו מועט, לנוכח הממצאים האחרים שעלו בפניה.

16 כשנשאלה המומחית, אם כך, על איזה בסיס כתבה את שכתבה בסיכום חוות-העת בדבר הרגרסיה
17 שחלה אצל הקטין כתוצאה מהמפגשים הללו, וכי הוא לכל היותר אינו סובל אך בוודאי ש"אינו יוצא
18 נשכר מהם", השיבה:

19 **"הציטוטים מופיעים בתסקירים. זה לא אצלי כרגע. אני לא רוצה לומר את זה בעל פה. אין בפניי**
20 **כרגע את הדיווחים. אני בטוחה שראיתי את זה."**

21 (עמ' 16 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 14-19).

22

23 המומחית הרחיקה לכת וטענה, כי **"אפילו הקשר של הקטין עם השומר בכניסה למרכז הקשר לפי**
24 **דיווח שקיבלנו היה יותר טוב מהקשר עם [המערערת]"** (עמ' 14 לפרוטוקול הדיון, ש' 11-12), הגם
25 שאישרה שמקורו בדיווח עלום, בעל פה, **"לא זוכרת על-ידי מי זה ניתן"** (שם, ש' 13-14). גם טענתה,
26 כי אחרי כל מפגש יש רגרסיה, התבססה על דיווח של הגנן בגן בו מתחנך הקטין, כפי שצוטט מפיו
27 בתסקיר העו"ס ממרץ 2017 (עמ' 22 לחוות-הדעת למעלה).

28 טענות אלה אינן עולה בקנה אחד עם הממצאים העולים מדיווחי מרכז הקשר אודות המפגשים.
29 תשובתה של המומחית לכך הייתה: **"אני ערה לכך שרשמתי שזה מוביל לרגרסיה, אבל אני מתכוונת**
30 **שלא רגרסיה בתוך המפגש"** (עמ' 30 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 25-26 ועמ' 31, ש' 1-2) וציינה

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 זו הפעם, כי היא יודעת על כך מפי הורי האומנה, דא עקא, שאין בחוות-הדעת כל מידע לכך שהמקור
2 לדיווח על הרגרסיה הוא הורי האומנה.

3 זאת ועוד, אף שלא היו בידיה הדיווחים ממרכז הקשר מצאה לנכון המומחית לציין, בחקירתה הנגדית,
4 כזכור, כי הקטין "מכבה את עצמו במרכז הקשר" (עמ' 28 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 21). לטענתה
5 היא יודעת זאת מהדיווחים (שם, ש' 25). כשמפנים תשומת ליבה לתשובתה קודם לכן כי הדיווחים לא
6 היו בידיה, היא משיבה: "אני לא זכרתי גם קודם וגם עכשיו איפה ראיתי את זה. נעזוב את מרכז
7 הקשר, ראינו את זה אצלנו". באת-כוח המערערת מקשה ושואלת: "המקום הזה הוא תנאי מעבדה,
8 למה לעזוב את מרכז הקשר?", משיבה המומחית: "חזרתי ואמרתי שאני לא יודעת, אצלנו הוא
9 כיבה את עצמו". כשמקשים שוב ושואלים: "לא חשוב למה הוא מכבה את עצמו במרכז הקשר?",
10 היא משיבה: "נתתי תשובה" (עמ' 28-29 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 25-26; 1-6 בהתאמה).

11 לא אוכל לקבל מענה זה. סעיף 3 לחוק הסעד, החל גם על עו"ס לחוק האימוץ, מסמיך את העו"ס
12 "להיכנס לכל מקום בו נמצא או עשוי להימצא קטין... ולחקור כל אדם שהוא סבור שיש לו ידיעות
13 הנוגעות לקטין...". המומחית לא ביקרה את הקטין בגן כדי להתרשם באופן בלתי-אמצעי מהדיווחים
14 שקיבלה העו"ס בתסקיר מהגנן; אף לא טרחה לגשת למפגשים במרכז הקשר ולצפות בכמה מהם כדי
15 ללמוד טוב יותר על הקשר בין הקטין למערערת בסביבה מוכרת לו (שהרי התקיימו עשרות מפגשים
16 בינו לבין המערערת, שם, מאז הילקחו ממנה). תחת זאת, קיימה היא מפגש אחד של המערערת עם
17 הקטין בקליניקה שלה, מקום זר ולא מוכר לקטין, אף זאת שניות ספורות אחרי שסיים מפגש נוח ונינוח
18 עם הורי האומנה.

19 **32. התהליכים האינטנסיביים של הדרכה וטיפול שעברה המערערת - בחוות-הדעת מצינית**
20 המומחית, כי המערערת "עברה תהליכים אינטנסיביים של הדרכה וטיפול במהלך השנים מתוך
21 ניסיון להביאה לכך שתוכל לקבל את [הקטין] ולהעניק לו הורות סבירה...". דא עקא, ש"על אף
22 התהליכים שעברה א' עדיין אינה מסוגלת לא רק ליישם את הדברים, אלא אפילו לזהות את הקושי
23 כדי לדעת מה עליה לתקן" (עמ' 26-27 לחוות-הדעת, פרק הסיכום). בדברים אחרונים אלה כיוונה
24 המומחית לחוסר יכולתה של המערערת לספק לקטין "את ההפעלה המגוונת שהוא צריך, לפתח אותו
25 מבחינה שפתית, ולהיות קשובה לצרכיו בזמן אמת" (שם).

26 המומחית לא מפרטת מהם "התהליכים האינטנסיביים של הדרכה וטיפול" שעברה
27 המערערת וממילא אין בידה להסביר, איזו מיומנות אמורים כל הדרכה או טיפול שקיבלה להקנות לה;
28 כיצד אותה הדרכה או אותו טיפול, אם בכלל, שיפרו את המיומנות שלה באותו הקשר; כיצד היא מגיעה
29 למסקנה שהמערערת לא נתרמה מהם; שמא יש מקום להדרכה וטיפול אחרים.

30 חוששני, כי המומחית כלל לא בדקה אם ואילו הדרכות וטיפולים קיבלה המערערת. בעדותה
31 כפי המפורט בעמ' 17 לפרוטוקול הדיון בערעור היא מכוונת למקום אחד - מרכז הקשר: "אם את
32 שואלת איזה טיפול קיבלה, אני אומרת שהיו פעמיים בשבוע מפגשים". לגישתה, מרכז הקשר אינו

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 רק מקום לעריכת תצפית אלא גם מקום הדרכה: "יש שם עובדות סוציאליות שאמורות להסביר,
2 להראות איך אמורה ליצור קשר עם הילד". ברם, המומחית אינה יודעת אם הדבר נעשה בפועל: "אם
3 אתם שואלים אותי איך אני יודעת אם זה נעשה, אני משיבה שזה אמור להיעשות".

4 דא עקא, שלפי עדותה של גב' אריאלה גרבוז, מנהלת מרכז הקשר בו התקיימו המפגשים, למרכז
5 הקשר יש רק תפקיד של פיקוח. "עובדות סוציאליות מהשירות לאימוץ היו מגיעות למפגש והיו
6 עושות פיקוח...." (עמ' 2 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 13-14). וכי הם, במרכז הקשר, "לא מעורבים
7 בהליכים הטיפוליים, ויש בתיק המשפחה גורמי טיפול לא מעטים, אנו רק בנישה של המפגשים..."
8 ולכל היותר "לעודד את האמא ללמוד עברית" (שם, עמ' 4, ש' 3-6). גב' קארין עירוני, עו"ס במרכז
9 הקשר, מבחינה את תפקידה "שהמפגשים יהיו נעימים והילד לא יהיה במצוקה" (עמ' 9 לפרוטוקול
10 הדיון בערעור, ש' 16-18), ו"אם אין צורך בפיקוח מיוחד" אין מטרות אחרות (שם, ש' 19-22).

11 בית-המשפט ביקש לוודא עם המומחית כי אכן כך הם פני הדברים והקשה:

12 "ש. כשגבירתי אומרת שחרף הדרכה אינטנסיבית שנעשתה עם האם היא לא הגיעה לאותה
13 מסוגלות ראויה, אני מצפה שגבירתי תפרט בחווה"ד אחת לאחת את כל ההדרכות שקיבלה, אלף
14 אני לא מוצא את זה בחווה"ד, יותר מזה, הייתי מצפה שגבירתי שתאמר אם ההדרכה נכונה או
15 שצריך הדרכה אחרת, לא רואים את זה בחווה"ד. מה שגבירתי אומרת שאת לא יודעת איזה
16 הדרכה קיבלה, אלא שהרחיבו את מפגש הקשר וששם צריך לקבל הדרכה. מה יש לך לומר על
17 זה?"

18 ת. צודק כבוד השופט, הייתי צריכה לברר יותר."

19 וכן:

20 "אציין שיש גם אחריות לא'. נכון שלמערכת יש אחריות אבל גם לאדם יש אחריות. אין לי תשובה
21 לתת".

22 (עמ' 18 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 1-9).

23 גם ניסיונה של ב"כ המשיב 1 להבהיר סוגיה זו לא צלח. המומחית תלתה את הקולר במערערת - שכן
24 זו לא סיפרה לה על ההדרכות והטיפולים שקיבלה (עמ' 32-33 לפרו' הדיון בערעור). אלא שזהו
25 תפקידה של המומחית לברר זאת מול הגורמים שהעניקו את הטיפול, לקבל מהם דיווח עדכני אודותיהם
26 ולבחון את יכולת היתרמותה של המערערת מהם בפרט כשהיא עצמה קובעת, כי יש למערערת יכולת
27 להיתרם מהליכים טיפוליים.

28 33. מודעות המערערת למצבו של הקטין - בפרק הסיכום בחוות-הדעת קובעת המומחית כי, על-

29 אף התהליכים שעברה (ועל כך ראו דברינו לעיל), המערערת עדיין איננה מסוגלת אפילו לזהות את
30 הקשיים של הקטין כדי לדעת מה עליה לתקן. המומחית חזרה על כך בחקירתה הנגדית. המומחית אף
31 השיבה, לשאלת באת-כוח המשיב 1, כי היא לא זוכרת אם המערערת אמרה לה שיש לקטין צרכים

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 מיוחדים; אם היא ביקשה לדעת מהם הצרכים שלו; והאם היא אמרה לה שהיא לא יודעת מה הצרכים
2 שלו (עמ' 32-33 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 25-26; ו-2 בהתאמה).

3 בית-המשפט הפנה בעניין זה שאלות למומחית. להלן השאלות והתשובות:

4 "ש. בחווה"ד את כותבת לגבי המודעות שלה למצבו של [הקטין]. האם ביררת, שאלת אותה
5 או גורמים אחרים אם מישהו ישב עם א', הסביר לה בדיוק מה הקשיים מהם סובל [הקטין], למשל
6 שהוא לא יכול למחוא כפיים [הכוונה להכיל רעש של מחיאות כפיים], או צלילים מסוימים, או רעש
7 מסוים, או לקחו אותה ואמרו לה להיפגש עם רופא מסוים כדי שיסביר איך לדעת להתמודד עם
8 סיטואציה כזו?

9 ת. אני לא יודעת.

10 ש. כשאת כותבת בחווה"ד שהיא איננה מודעת לדברים כאלה ואחרים את לא יכולה להגיד
11 למה היא לא מודעת.

12 ת. נכון."

13 (עמ' 21-22 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 11-26; ו-3 בהתאמה).

14 העולה מן האמור הוא שלא שוכנעתי שהמומחית התעניינה אם המערערת יודעת מה הצרכים של
15 הקטין, היא אף לא שאלה אותה אם היא יודעת מה הקשיים שלו, למרות שלטעמי, חובה הייתה עליה
16 לברר זאת ככל שסברה שהמערערת אינה מודעת לקשיים על-מנת להבין מהי הסיבה לחוסר-המודעות
17 שלה. המומחית אף לא ביררה עמה אם נהגו עמה כאם שדואגת לבנה ולקחו אותה לרופאים או
18 למטפלים שלו, כדי שיסבירו לה על הקשיים ואולי אף ללמד אותה כיצד להתמודד עם קשייו.

19

20 **34. העורף המשפחתי והתמיכה לה זוכה המערערת ממנו** - למערערת תמיכה קרובה מבן
21 המשפחה א'. א' ליווה ומלווה את המערערת במשך השנים, מסמוך לאחר לידתו של הקטין ובמהלך
22 ההליכים המשפטיים. המומחית לא ראתה לנכון לבחון את מערכת היחסים בין א' ומשפחתו למערערת,
23 את עומק הקשר ביניהם וטיבו, גם לא נבחנו כישוריו של א' בהקשר הרלוונטי לענייננו. המומחית סבורה,
24 כי גם אם הכישורים שלו מצטיינים, גם אם הקשר בינו ובין הקטין נהדר, זה לא פותר את הבעיה.
25 המערערת "לא כשירה להיות אמא". אם הייתה מוכיחה כישורים הוריים יותר טובים היה מקום לבחון
26 האם בסיוע של מערכות תמיכה היא יכולה להיות אמא כשירה, "במצב הנתון זה שיש מישהו שמסייע
27 לה שמסוגל להיות הורה, לא פותר את הבעיה שהיא לא" (עמ' 14 לפרוטוקול הדיון בערעור, ש' 25-
28 15). לדבריה, החלק של המערערת בחוות-הדעת ובמיוחד הפרק שמתייחס לאינטראקציה, מצביע על
29 ליקוי קשה מאוד בה נוכחות של דמות חיובית בסביבה לא תפתור.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 דברים אלה שנאמרו על-ידי המומחית בחקירה לא רק שלא מוצאים את ביטויים בחוות-העת,
2 אלא שגם תוצאות פגישה שנערכה בין א' לפסיכיאטרית מצוות הבית (עמ' 13 לפרוטוקול הדיון בערעור,
3 ש' 19), הבדיקה היחידה שבוצעה לגביו, לא פורטו בחוות-הדעת. לדבריה: **"אם היינו מוצאים שיש**
4 **סיכוי שא' יכולה להיות אמא, וזה תלוי בעוד מסגרת תמיכה, היה מקום"** לבחון גם היבט זה (שם,
5 ש' 22-26).

6 עיון בחוות-הדעת מלמד כי א' כלל לא מוזכר שם, למעט ציון העובדה מפי המערער, כי זו
7 **"נמצאת בקשר חברי קרוב עם משפחתה ומתארת חברות קרובה עם אישתו של בן דודה שאצלם**
8 **היא מתגוררת ביחידת דיור נפרדת. כל משפחתה מגויסת לעזור לה. דואגת ומלווה אותה"** (עמ'
9 13 לחוות-הדעת). נוכחותו של א' בחייהם של המערער ובחיי הקטין כלל לא היוותה פרמטר לשיקול
10 בחוות-העת ואין לה אזכור, גם לא בפרק סיכום. מבחינת המומחית, המערער הינה חסרת סיכוי, אין
11 לה כלל כישורי הורות וכל העזרה שבעולם שתינתן לה לא **"תפתור את הבעיה"**, כלשונה.

12 לא ניכר מחוות הדעת שהמומחית טרחה לברר את העזרה והסיוע שיכולה המערער לקבל
13 מבני משפחה אחרים כפי שציינה המערער. חרף עריכת הברור המתבקש מי הם אותם בני משפחה
14 נוספים, קרבתם אליה, ומהי מידת נכונותם לסייע המומחית תולה את האשם במערער ש**"היה קשה**
15 **לקבל תשובות קונקרטיות"** ממנה (עמ' 17 לפרו' הדיון בערעור ש' 11).

16 משכך הם פני הדברים, ונוכח העובדה שהמומחית לא ידעה להשיב לגבי התמיכה שקיבלה המערער
17 מהרווחה, ולא ראתה את דיווחי מרכז הקשר מתערער קביעתה, כי **"התמיכה של א' והתמיכה של**
18 **הרווחה – הם כבר תקופה ארוכה, בתקופה הזו הצפי היה שהכישורים ההוריים ישתפרו, אם המצב**
19 **כמו היום אחרי התמיכה ובנוכחות א' בחייו, אנו לא במצב טוב"** (עמ' 15 לפרו' הדיון ש' 4-6).

20

21 **36.** שאלת המסוגלות ההורית הינה הכרעה שיפוטית. אין היא עניין של ידיעה שיפוטית (הנשיא
22 ברק בבע"מ 9229/04 **היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית**; 19.8.2013). משום כך, ממלאים
23 המומחים וגורמי הטיפול הרלוונטיים תפקיד מרכזי וחיוני ביותר בהליכי אימוץ. ראוי, אפוא, שבית-
24 המשפט יסמוך את פסק-דינו על חוות-דעת של מומחים בתחום **"מה גם שאלה מבוססים על תשתית**
25 **עובדתית ענפה ומפגשים מקצועיים מקיפים עם הצדדים לענין"** (בע"מ 9229/04, שם). עם זאת,
26 כלל משפטי מושרש הוא **"כי חוות דעת מומחה בתחום האימוץ אינה מתקבלת באופן אוטומטי ועל**
27 **בית-המשפט להפעיל בקורת משפטית. אין להכחיש כי לא כל דו"ח מומחה 'קדוש יאמר לו'**
28 **(ישעיהו, ד ג). כובד אחריות ההכרעה נופל על כתפי בית-המשפט ולא על כל גורם אחר"** (דנ"א
29 6211/13 **היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית**; 23.12.2013, כב' השופט הנדל). רוצה לומר - לא
30 המומחית, כי אם בית-המשפט הוא שיעמוד על קיומה ובחינתה של המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית
31 למקרה שנדון לפניו והוא שיבחן אם הממצאים שפורטו בחוות הדעת, ככל שיחליט לאמצם, מכשירים
32 את המערער אם לאו, בהתאם למסגרת האמורה.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1

2 **37.** בדנ"א 6211/13 (שם) נדרש בית-המשפט העליון, השופט הנדל, לדרכי הבחינה הביקורתית
3 שמצדיקה דחיית חוות-דעת ומפנה לחמישה "שבילים", כלשוננו:

4 הראשון - היה והביקורת השיפוטית מופנית כנגד התיאוריה עצמה, הרי שבהתאם למקובל
5 בכל תחום מדעי אחר, ערעור שכזה עובר הפרכה שלה והעמדת תיאוריה חלופית כנגדה. ביקורת
6 חיצונית, לא מדעית, בין אם היא נאמרת על-ידי אנשי רוח ובין אם היא נאמרת מהיכל המשפט ללא עוגן
7 ראוי - לא תצלח.

8 השני - במקום בו מוצא בית-המשפט קושי או סתירה פנימיים בעמדתו של המומחה.

9 השלישי - מקום בו כנגד חוות-דעת האומרת א', מוגשת לבית-המשפט חוות-דעת אחרת
10 האומרת ב', לרבות ניואנסים שונים בין מומחים שונים שהם חלק מהצוות הכולל שבדק את המקרה.

11 הרביעי - בו ניתן לצאת כנגד חוות-דעת מומחה, הוא בחקירה-הנגדית, שם יכול הצד שכנגד
12 לעמת את דברי המומחה עם תיאוריות אחרות, סיכונים חיצוניים או את אופן יישום התיאוריה על
13 המקרה. ניתן לתקוף את ההנחות העובדתיות שעומדות בגרעין חוות-הדעת. בית-המשפט יכול
14 להתרשם מהתייחסותו של המומחה לדברים ולהגיע למסקנה עצמאית.

15 החמישי - והוא העיקרי - במקום בו מסקנת המומחה אינה מתיישבת עם הוראות הדין
16 והפסיקה. במתואר, האחרונות גברו.

17

18 לטעמנו, התקיים במקרה שלפנינו הכתוב בשבילים השני, הרביעי והחמישי.

19

20 **38.** בחינת מסוגלותה של המערערת במשקפיים של "הורות סבירה"; "מיטבית" במקום הורות
21 מינימאלית. בחינה זו עומדת בסתירה מובהקת לפסיקה. תשובתה של המומחית כי גם הורות
22 מינימאלית אין לה, לילד הזה, אינה יכולה להתקבל, משזו הייתה נקודת-המוצא לבחינה שלה (וראו את
23 עולם המושגים שלה הנוגע לסעיף 13(א)(7) לחוק האימוץ גם אחרי שהעמידו אותה על טעותה -
24 השימוש בהיגד "הורות לא מצטיינת הייתה עוברת הייתה בסדר" (עמ' 40 לפרו' הדיון בערעור ש'
25 23-20) שאף הובילה אותה לכשל נוסף - המערערת בהשוואה להורי האומנה - בחינה שעומדת אף
26 היא בניגוד לפסיקה.

27 דיווחי מרכז הקשר. כזכור, דיווחים אלה לא היו לפני המומחית עת נתנה את חוות-דעתה,
28 וחרף מודעותה למפגשים המתקיימים במרכז הקשר, במשך חודשים ושנים, בין המערערת לקטין, לא
29 סברה כי יש מקום לקבלם. דיווחים אלה מקורם בחלק מגורמי המקצוע, חלק מהצוות הכולל שמלווה
30 את המקרה (לרבות עובדת-סוציאלית המפקחת על המפגשים). אף אם אין בהם משום חוות-דעת, יש

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 בהם כדי להטיל ספק בהתרשמות המומחית מהאינטראקציה הבודדת בה צפתה בין המערערת לקטין,
 2 שהתקיימה במקום זר ולא מוכר לקטין שניות ספורות לאחר שהסתיימה האינטראקציה בינו לבין הורי
 3 האומנה. המומחית לא סברה שראוי לעשות את הבדיקה הזו, המפגש הזה, במקום מוכר לקטין, אפילו
 4 במרכז הקשר או לפחות במרווח מספיק, מבחינת לוח-הזמנים, למפגש בין הקטין להורי האומנה.
 5 לטענתה, ביקשה לבחון את האינטראקציה דווקא במקום זר לקטין – בדיקה חשובה כשלעצמה - כדי
 6 לראות, לדבריה, כיצד היא מסתדרת בסיטואציות לא מובנות. ברם, עדיין נכון וראוי היה לקיים גם
 7 פגישה במרכז הקשר כדי לעמוד על ההבדלים, ככל שישנם. בוודאי אין בתשובה זו כדי להסביר מדוע
 8 לא הקפידה על מרווח זמן בין שתי האינטראקציות. אם נוסיף לכך את ההתרשמות בדבר ניסיונה של
 9 המומחית להותיר את הרושם כי דיווחי מרכז הקשר היו לפני בעת כתיבת חוות-הדעת, עניין לנו בשביל
 10 השלישי, בו מהלך השופט הנדל בוודאי בשביל הרביעי, שהרי ההנחות העובדתיות, שעמדו בבסיס
 11 חוות-הדעת, לא עולות בקנה אחד ואף נסתרות מעובדות אחרות, חרף ניסיונה של המומחית,
 12 בחקירתה, בהתייחס לדיווחים אלה, למזער, אולי אף לבטל במידת מה את הדיווחים החיוביים ממרכז
 13 הקשר.

14 המומחית יצאה מנקודת-הנחה שהמערערת עברה תהליכים אינטנסיביים של הדרכה וטיפול.
 15 הראיתי לעיל, כי המומחית לא בדקה אם הדברים נכונים; לא ביררה אף את טיב התהליכים שעברה
 16 המערערת ומהותם; ממילא לא יכולה הייתה להגיע למסקנה כי הם לא היו לה לעזר ולא תרמו לשיפור
 17 התנהלותה. במצב דברים זה, כיצד ניתן לקבל את דבריה כי **"על אף כל התהליכים שעברה א' עדיין**
 18 **איננה מסוגלת לא רק ליישם את הדברים** [דברים שהמומחית לא יודעת מה הם], **אלא אפילו לזהות**
 19 **את הקושי כדי לדעת מה עליה לתקן"**, כתורה מסיני? ודוק! המומחית לא ידעה לומר מה הסיבה
 20 לחוסר-מודעותה של המערערת לקשייו של הקטין [מה עליה לתקן], לא שאלה ולא ביררה האם הסבירו
 21 למערערת מה הקשיים שלו [על-מנת לזהותם] והאם הדריכו אותה כיצד לנהוג בהם. עניין לנו, אפוא,
 22 גם כאן, בשביל הרביעי.

23 המומחית לא בדקה כלל את העורף המשפחתי והסיוע אותו יכולה המערערת לקבל ממנו, ובפרט מ-
 24 א', קרוב המשפחה שמלווה אותה במסירות מאז הולדתו של הקטין. למותר לציין, שהיבט זה הינו
 25 מרכיב חשוב ביותר לבחינה טרם שלילת הורותה של המערערת - קיומו של עורף משפחתי, טיבו,
 26 מהותו, הבטחת קיומו לאורך זמן ויכולתה של המערערת להיתרם ממנו - גם לדעת המשיב, אשר סבר
 27 כי עניין זה ראוי להיבדק. הצורך בבחינתו של היבט זה בא לידי ביטוי בפסיקה, והתעלמות המומחית
 28 ממנו - הינה בניגוד לדין ולפסיקה.

29 **39.** במצב דברים זה, מוטל עלינו להפעיל שיקול דעת שיפוטי ולהכריע, על בסיס מכלול הממצאים
 30 שהונחו לפנינו, בכתב ובעל פה, ועל פי המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית בעניינם של המערערת והקטין
 31 דכאן, אם יוכרז הקטין כבר אימוץ אם לאו.

32

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 ה. טרם הכרעה

2 **40.** מוכן אני לקבל את הממצאים בנוגע למצבו של הקטין כהווייתם. מוכן אני אף לקבל את
3 הממצאים בנוגע למערערת כהווייתם. לא ניתן לומר שאין לה כל כישורי הורות ולו מינימאליים. גם
4 המומחית נאלצה להודות, בסופו של יום, כי למערערת כישורי הורות, אם כי לילד רגיל. כישורים אלה
5 נלמדים מכל הדברים החיוביים שפורטו בחוות-הדעת בנוגע אליה, אותם סקרנו לעיל.

6 על רקע נתונים אלה - ומבלי שנתעלם מהממצאים האחרים, השלייליים, בעיניה של המומחית,
7 ואין אנו מקלים בהם ראש - ובהינתן תשובותיה של המומחית, כי הליקויים שמצאה בהיבט הקוגניטיבי
8 אינם פוגמים במסוגלותה ההורית; כי הקשיים הרגשיים שבאים לידי ביטוי בחרדה ובמצוקה, נובעים
9 מהסיטואציה הפרטנית של הבדיקה ומהסיטואציה הכללית בה היא נמצאת עקב מאבקה להחזיר אליה
10 את בנה, שמסבירים אף את תשובותיה הלא-מותאמות בעיני המומחית, כדי "**למצוא חן**" בעיני
11 הבודקים; לאור דברי המומחית בחוות הדעת בדבר היות המערערת בעלת מודעות עצמית ויכולת
12 לאינטרוספקציה, לתפיסת הזולת באופן ריאלי, לגלות אמפתיה ויכולתה בשל כך להיתרם מתהליכי
13 טיפול וסיוע שיינתנו לה; התנהלות המערערת במרכז הקשר במהלך פגישותיה עם הקטין; על רקע כל
14 האמור לעיל - איננו סבורים כי המשיב עמד בנטל השכנוע הכבד המוטל עליו להפעלת סעיף 13(א)(7)
15 לחוק האימוץ, גם במצבו של הקטין הספציפי שעניינו נדון במקרה שלפנינו.

16 לא שוכנענו, כי "**...אין סיכוי שהתנהגותה או מצבה [של האם] ישתנו בעתיד הנראה לעין על אף**
17 **עזרה כלכלית וטיפולית סבירה כמקובל ברשויות הסעד לשיקומו**".

18

19 **41.** על-פי חוות-דעת ועדות המומחית, למערערת יש מסוגלות הורית לשמש כהורה לילד רגיל;
20 תפקודה הקוגניטיבי הכללי תקין; היא בעלת הבנה חברתית ובין-אישית ממוצעת; מבינה נורמות וקודים
21 חברתיים ומגלה שיפוט חברתי תקין (בניגוד למה שנאמר בבדיקה הפסיכיאטרית כי השיפוט שלה לקוי);
22 יש לה יכולת התמצאות חברתית לפתרון בעיות יום יומיות על-סמך ניסיון קודם ושכל ישר; בעלת תפיסה
23 מציאותית ומותאמת של סביבתה ובעלת בוחן-מציאות תקין; תפקודה תקין בסיטואציות מוכרות
24 ומובנות; קיימת יכולת לתפוס את הזולת באופן ריאלי; ישנה התעניינות באחר באופן מותאם ויכולת
25 אמפתית במידה סבירה (בסתירה לדברי המומחית, כי היא לא ראתה את הקטין בכלל ואת צרכיו);
26 אינטראקציות חברתיות נתפסות על-ידיה כבעלות פוטנציאל חיובי, אם כי יש קושי ביצירתם
27 ובתחזוקתם; יש לה מודעות עצמית ויכולת לאינטרוספקציה המאפשרת תהליכי התבוננות ובקרה
28 עצמית. כל התכונות הללו (כך לדברי המומחית), בוודאי יכולת ההתבוננות והבקרה העצמית, "**יאפשרו**
29 **לה להיתרם מתהליך של פסיכותרפיה וקבלת סיוע ברכישת כלים אדפטיביים להתמודדות יעילה**
30 **יותר**".

31 זו האם שלפנינו. הניתן לקבוע נחרצות, שבאמצעות עזרה כלכלית וטיפולית סבירה, כמקובל,

32 לא תוכל להתמודד עם קשייו של הקטין על צרכיו המיוחדים? התשובה לשאלה זו ובעיני היא שלילית.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 42. הקטין צריך לשהות בגן פרטי עם מספר ילדים מועט? כך יהיה בין אם יהיה אצל ההורים
2 האומנים כמאמצים בין אם יהיה אצל המערערת - בעזרה כלכלית סבירה; הקטין צריך לקבל, ויקבל,
3 טיפולים של ריפוי בעיסוק בדגש על הוויסות הרגשי וקלינאי תקשורת, בין אם יהיה אצל המערערת בין
4 אם יהיה אצל ההורים האומנים כמאמצים. לא שוכנעתי, כי המערערת לא מסוגלת להבין את חשיבותם
5 של טיפולים אלה עד כדי כך שתמנע אותם מהקטין ותעמיד אותו בסיכון התפתחותי. גם לא נטען שכך
6 הם פני הדברים. קשיים אלה, אפוא, לא מצדיקים הכרזתו כילד בר-אימוץ.

7 הקטין זקוק לשגרה קבועה ויציבה. מחוות הדעת עולה שהמפגשים עם המערערת במרכז הקשר אינם
8 חלק מהשגרה שלו; למרות זאת רואים התפתחות חיובית בהתנהגות שלו; במצב הרוח שלו; בנכונות
9 ובמוכנות שלו לשהות עם המערערת. כך עולה בבירור מדיוחי מרכז הקשר. שגרה קבועה ויציבה
10 יכולה הייתה להיות ואין מניעה שלא תהיה גם כשהקטין יחזור אליה. כרגע השגרה שלו היא הורי
11 האומנה. זהו מצב נתון. השאלה היא אם יכולה להיווצר שגרה שכזו גם אצל המערערת. אינני משוכנע
12 שלא.

13 הקטין רגש לרעש ולחום. זהו מצב נתון שילווה אותו בכל מקום בו הוא ימצא. משלא הוכח לפנינו
14 שהסבירו למערערת קשיים אלו של הקטין לא ניתן לקבוע, כי היא לא תהיה מסוגלת להבין ולהפנים
15 קשיים אלה ולהקל עליו בהתאם. מטעם זה אין לראות בשלילה את כמיהת המערערת, שהקטין נותק
16 ממנה בסמוך ללידתו, והמהווה כל עולמה, שנפגשת איתו פעם או פעמיים בשבוע, שעה וחצי – לזכות
17 לליטוף, לחיבוק ולנשיקה ממנו.

18 43. אכן, קשיים אלה באים לידי ביטוי ביום יום. עמדה על כך המומחית בתשובותיה לשאלות באי-
19 כוח הצדדים. האם המערערת לא תוכל להתמודד עם קשיים אלה, עם עזרה כלכלית וטיפולית סבירה
20 כמקובל? המומחית השיבה על כך בשלילה מוחלטת, למרות שלא ראתה את ההתפתחות החיובית
21 שחלה במערערת במהלך השנים ובחודשים האחרונים, כפי שבאה לידי ביטוי בדיוחי מרכז הקשר
22 ולמרות שלא ידעה כלל לומר לנו מהם התהליכים האינטנסיביים של טיפול והדרכה שהיא קיבלה.

23 כדי להצדיק את מסקנתה, מציינת המומחית בחוות-הדעת, ואף חוזרת על כך בחקירתה, דוגמאות
24 מספר להתנהגות לא-תואמת של המערערת:

25 אירוע הסוכריה - בפגישת האינטראקציה הביאה המערערת ממתקים לקטין, אכן בכמות רבה, ו'מילקי'
26 ללא כפית. כן הביאה סוכריה על מקל. המערערת הורידה את העטיפה ונתנה לקטין, שטעם ממנה
27 וביקש להחזירה. המערערת חזרה וביקשה ממנו לטעום מהסוכריה, ולא הרפתה ממנו. הקטין הגיב
28 בלחץ. בחקירתה חזרה והדגישה המומחית את חשיבותו של אירוע זה כמייצג את חוסר יכולתה של
29 המערערת לראות את הקטין ואת צרכיו. כך בעמוד 15 לפרו' הדיון בערעור: "**הדוגמא הכי בולטת והיא**
30 **אחת מיני רבות** (המומחית לא הצביעה על 'רבות' אחרות לא בחוות הדעת ולא בחקירתה), **שא'**
31 **התקשה שהוא אוהב סוכריה מסוימת, והוא אמר שהוא לא אוהב... התווכחה איתו ואמרה שהוא**
32 **אוהב, וזה היה טוב, שוב לאורך כל הקשר איתו** (היכן הדוגמאות הרבות?) **ברגע שהוא חזר**

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 והשתחרר מהסיטואציה ראו אותו נושם לרווחה, הוא מוכן לעשות את זה אבל הוא סובל". כך גם
 2 בעמ' 22 לפרו' הדיון בערעור: "ראינו אצלנו, מצב שילד אומר לא רוצה או שילד רוצה לעשות משהו
 3 אחד והיא רוצה משהו אחר... אני לא חוזרת רק לעניין הסוכריה, כל הסיטואציה שם לא ראתה את
 4 [הקטין] בכלל, את הבעות הפנים שלו לא את רצונותיה". הסיטואציה האמורה שמתארת המומחית
 5 יכולה להתרחש גם עם ילד רגיל, בעל רצונות משלו. ניתן היה לשלול את מסוגלותה אילו הכריחה
 6 המערערת את הקטין לאכול את הסוכריה. בשלב מסוים גם אם לאחר ניסיונות חוזרים ונשנים, הבינה
 7 וחדלה. סיטואציה דומה, שהמומחית לא הייתה מודעת אליה כאמור, עולה מאחד המפגשים במרכז
 8 הקשר. במפגש שהתקיים ביום 18.6.17 הסיעה המערערת את הקטין בעגלת עץ. הקטין נהנה וצחק
 9 צחוק מתגלגל. בשלב מסוים חדלה והוציאה תוכי מתוך כלוב שהיה במרכז הקשר וקראה לקטין ללטף
 10 אותו. הקטין לא רצה. הוא ביקש להמשיך לנסוע בעגלה. היא החזירה את התוכי לכלוב - הבינה את
 11 הצורך של הקטין להמשיך בנסיעה, הבינה את רצונו של הקטין להמשיך בנסיעה, לא ניסתה לשכנע
 12 אותו, חלילה, לכפות עליו ללטף את התוכי - וחזרה להסיע אותו כמו שביקש ממנה. האם ניתן לומר
 13 שהמערערת לא ראתה את הקטין ולא שעתה לצרכיו? דוגמא נוספת - מפגש 15.6.17. במהלך המפגש
 14 שיחק הקטין בכדור כשהמערערת מעודדת אותו ומשבחת אותו. בשלב מסוים חדל הקטין ממשחקו
 15 ונכנס לחדר סמוך. המערערת קראה בשמו אז הקטין נעמד בפתח החדר והתעכב עם ילדים אחרים
 16 ששיחקו בחדר. הוא הביט בהם. המערערת לא דחקה בו; לא דחפה אותו לצאת מהחדר. להיפך, עמדה
 17 מאחוריו וניסתה לדבר איתו "מה הם (הילדים) עושים".

18 אירוע החלון - בחקירתה תארה המומחית אירוע נוסף. בשלב כלשהו, במהלך מפגש האינטראקציה
 19 ביניהם הקטין הלך לכיוון החלון "וניסה לפתוח מרחק". המערערת לא נענתה לכך, לא הבינה מה הוא
 20 מנסה לעשות (עמ' 22 לפרו' הדיון בערעור ש' 12-13). ניתן להסתייג ממסקנת המומחית לפיה הליכתו
 21 של הקטין לעבר החלון מלמדת דווקא על ניסיון לפתוח מרחק מהמערערת. גם אם נניח שכן והמערערת
 22 הלכה אחריו. מכאן ועד לשלילת מסוגלות הורית מינימלית רחוקה הדרך.

23 בכי של הקטין – בתשובה לשאלה איך דלות המשאבים הרגשיים העומדים לרשותה יבואו לידי ביטוי
 24 בהורות (עמ' 35 לפרו' הדיון בערעור ש' 24-27) השיבה המומחית, כי אם הקטין ירצה משהו המערערת
 25 לא תוכל לראות את זה "הוא יעיר אותה בלילה היא תגיב בכעס או בבכי, לא יהיו לה משאבים
 26 מספיקים לתכנן את התגובה" (עמ' 36 לפרו' הדיון ש' 1-3). כשמקשים ושואלים אם היא חושבת
 27 שאם הקטין יבכה בלילה היא לא תיגש אליו? היא משיבה "תלוי, היא תיגש אליו אבל התגובה לא
 28 תהיה מתאימה. אני חושבת שהיא תיפגע ממנו. היא תקרין לו 'מה אתה רוצה?' היא לא תקרין את
 29 אותו רוגע שצריך כדי להירגע חזרה" (שם, ש' 10-12). לעומת זאת עיון בדיווחי מרכז הקשר מדגים
 30 תגובה מהירה ותואמת למצב של בכי ואי שקט של הקטין: כך, במפגשים רבים, גם במפגשים בהם
 31 הורי האומנה הביאו את הקטין למרכז הקשר מה שהקשה על המעברים (ראו עדויות אנשי הצוות של
 32 מרכז הקשר בהקשר זה, בעמ' 3 לפרו' הדיון ש' 12-16; עמ' 5 ש' 15-17; עמ' 6 ש' 5 וש' 25-26; עמ'
 33 10 ש' 26-27). רואים שהמערערת ניגשת לקטין, מרימה אותו, מחבקת והוא נרגע במהירות:

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 "הקטין הגיע בזמן בליווי אב האומנה – כשאת הצוות ניגשה לאספו פנימה הקטין
2 היה על-ידיו של האב אומנה ולא רצה לרדת וסירב להיכנס. הקטין ביקש כמה פעמים מהאב
3 האומנה להיכנס עמו... לחכות לו בחוץ... האב האומן העביר את [הקטין] לאיש הצוות על-מנת
4 להכניסו פנימה. בשלב זה [הקטין] בכה. כשנכנס למרכז אמו מיד ניגשה הרימה אותו, חיבקה אותו
5 ונישקה אותו. הקטין נרגע תוך פחות מדקה. נענה לחיבוק ולנשיקות של האם ומיד החל לשתף
6 עמה פעולה ונראה רגוע ונינוח".

7 " [לקטין] היה מאוד קשה להיפרד מהאב האומן. [הקטין] בכה ונתלה עליו והאב
8 האומן אמר לר' (עובדת המרכז) שאין ברירה שפשוט תיקח אותו ותכניס אותו למרכז גם כשהוא
9 בוכה. מיד עם כניסתו המתינה הא' שניגשה אליו מיד, הרימה אותו וחיבקה אותו והרגיעה אותו".

10 "את [הקטין] הביא האב האומן. [לקטין] היה מאוד קשה להיפרד מאב האומנה.
11 נאחז ברגלו ולא היה מוכן להשתחרר. לבסוף איש הצוות ליווה את [הקטין] למרכז כש[הקטין] עדיין
12 בוכה מאוד. כשנכנסה האם מיד רצה אליו ושאלה אותו "מה קרה מה קרה?" הרימה אותו על
13 הידיים, חיבקה אותו ונישקה אותו. א' היה במקום, רצה לקחת אותו על הידיים כדי להרגיע אך הוא
14 התעקש להישאר בזרועות אמו ומהר מאוד נרגע".

15 וקיימים תיאורים חיוביים נוספים במפגשים אחרים.

16 המומחית, כזכור, לא הייתה מודעת לדיוחי מרכז הקשר והרושם העיקרי שלה מקורו באותו מפגש
17 אינטראקציה בודד שעשתה עם המערערת והקטין. כשמציגים בפניה את דיוחי מרכז הקשר בנוגע
18 להתנהלות האם בסיטואציות של בכי, ולעיתים בכי קשה, היא משיבה:

19 "זה עניין של עומס רגשי, מה שקורה כשהיא נמצאת במרכז הקשר בזמן מוגבל של שעה-שעתיים
20 זה שונה כשאתה מטפל בילד 24 שעות. הוא ילד מתיש, הוא מתוק נורא אבל צורך המון אנרגיה"
21 (עמ' 36 לפרו' הדיון בערעור ש' 15-19. תשובה דומה משיבה המומחית בעמ' 45 לפרוט' הדיון
22 בערעור). אני מסופק אם התייחסותה הלא חיובית של המומחית לממצאים שעולים מדיוחי מרכז הקשר
23 (ר' גם עמ' 30 לפרו' הדיון בערעור ש' 10-20) נסמכת על ניתוח מובנה ומעמיק של הממצאים. מדובר
24 בלמעלה מ-35 דיווחים ועיון של כמחצית השעה בהם בהפסקה בדיון. לא הקושי של הקטין להיפרד
25 מאב האומנה מול הקלות שלו להיפרד מהמערערת ומא' עומדים לבחינה. היחלצותה של המערערת
26 ויכולתה להרגיע את הבן הבוכה בסיטואציה בה הוא מנותק מאב האומנה ומוכנס למרכז הקשר – הוא
27 שצריך לעמוד במרכז. המונטוניות, אינה אמורה לעמוד לה לרועץ שעה שנכפים עליה מפגשים קצרים
28 פעמיים בשבוע. דווקא ההיענות שלה להסיע את הקטין בעגלה לא צריכה להיתפס כדבר שלילי אלא
29 כחיובי - הבנה והיענות לצרכיו של הקטין "לתנועה אינטנסיבית", לשון המומחית בהתייחסותה
30 לדיווחים; הניסיונות של המערערת לחבק ולנשק את הקטין (ואגב עיון בדיווחים ולא אכביד מראה
31 פעמים רבות היענות מצדו ושיתוף פעולה לנשיקות) כשהקטין עצמו אומר לאנשי הצוות במרכז הקשר
32 או למערערת עצמה כי הוא לא נותן למערערת נשיקה, "כי אבא שלו כאן והוא לא מרשה" (מפגש

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 1.10.2017) מובנים מאליהם. על כך השיבה המומחית "זה יכול להיות נכון ויכול להיות גם לא נכון,
2 הרבה פעמים ילדים אומרים את מה שהם חושבים שהמבוגר מצפה מהם לשמוע" (עמ' 30 לפרו'
3 הדיון בערעור ש' 18-19).

4 לטענת המומחית לאורך כל הסיטואציה (הכוונה למפגש האינטראקציה), (ללא שנותנת היא דוגמאות
5 למעט אירוע הסוכריה והחלון) הקטין לא נשמע "הוא שיתף פעולה אבל הוא לא נכח באמת". דיווחי
6 מרכז הקשר מלמדים אחרת. הקטין נוכח, נשמע, משתף פעולה, משחק, צוחק, מחבק, מנשק (בהתאם
7 לסיטואציה), בוכה ונרגע בזרועות המערערת, שמח (נכון לא מתקשה להיפרד) כשהאם (לפחות החל
8 מהמפגש מיום 13.6.2017) מדברת איתו, מנסה לשתף אותו, מפעילה אותו במגבלות הזמן והמקום
9 של מרכז הקשר (אגב הצורך בהפעלה מגוונת לה זקוק הקטין), מאכילה אותו, דואגת לנקות לו את
10 הידיים אחרי האוכל, מנסה לעניין אותו בדברים אחרים לבד מהנטיעה בעגלה (כמו הציפור, כמו התוכי,
11 פירוק והרכבה של משחקים) לה היא נענית לבקשתו ולאור הצורך שלו, שיתפה פעולה עמו במשחקים
12 (יחד עם א') ובחלק מהמפגשים מצוין שהייתה פעילה במהלך כל המפגש כשחל שיפור ניכר בתפקודה
13 "היא כל הזמן מפעילה אותו מציעה משחקים... והקטין נהנה ומשתף פעולה" (מפגש 31.8.2017)
14 ועוד. מנגד, הקטין לא רק שמזהה אותה כאמא או אמא א' אלא מחפש אותה ושואל איפה היא וכשהיא
15 מתרחקת ממנו (לשירותים למשל) הוא רץ אחריה וקורא לה "אמא אמא" (מפגש 16.7.2017) שם צוין,
16 כי "ניכר כי העקביות של המפגשים מחזקת את הקשר בין [הקטין] לאימו".

17

18 המערערת בוכה ונעלבת - המומחית רואה טעם לפגם, שלא לומר פגימה בכישורי ההורות, בהרגשת
19 העלבון שאחזה במערערת כשהקטין אמר לה שהוא לא אוהב אותה, אף בבכי שלה. לדבריה, היא
20 צריכה להבין את הסיטואציה גם מצדו. מבחינת המומחית זה מצב של חוסר אונים (עמ' 32 לפרו' הדיון
21 בערעור ש' 9-16 שאלה ותשובה). האמנם? במפגש מיום 9.7.2017, כך מתואר בדיווח, המטפלת
22 נכנסה לחדר והקטין התנתק מהמערערת ומא' ולא היה מוכן להיפרד לא בחיבוק ולא בנשיקה. הוא
23 חיפש את עיני המטפלת. הקטין והמטפלת יצאו ממרכז הקשר. המערערת שמה לב לתגובת הדחייה
24 של הקטין "הרגישה עצבות ואח"כ השתחררה". היא לא כפתה את עצמה על הקטין. לא רצה אליו
25 ודחקה בו לחבק אותה בחיבוק פרידה ולתת לה נשיקה. קיבלה את הדין והתעצבה אל לבה. אין בכך כדי
26 ללמד על חוסר אונים ואי הסתגלות לסיטואציה מלחיצה. במפגש אחר, אליו מכוונת המומחית, מיום
27 23.7.2017, הדברים מתוארים אחרת. לקראת סיום המפגש (שהיה תקין לכל אורכו, כשהקטין בהיכנסו
28 נישק את המערערת והיא הייתה הדומיננטית במהלכו) בעט הקטין ברגלה של המערערת. הקטין
29 התנצל וביקש סליחה. רק אחרי שהקטין הלך היא בכתה וסיפרה שנעלבה מאוד מהתנהגות הקטין
30 כלפיה. לטענתה, זה כתוצאה מהסתה של הורי האומנה שכן שמעה מהקטין משפטים שהיא "אמא
31 רעה"; "פויה" (משפטים שגם צוות המרכז שמע מהקטין). המערערת לא בכתה בנוכחות הקטין, אלא
32 רק אחרי שעזב. הייתכן שביטאה בכך את התסכול המתמשך שלה מהמצב? תגובתה מלמדת דווקא

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 על יכולותיה להסתגל למצבים משתנים, להכיל אותם וכן לראות את הקטין ו"להבין את הסיטואציה
2 מצדו".

3

4

5 סוף דבר .1

6 **44.** התערבות המדינה בסמכויות ההוריות הטבועות של ההורים הביולוגיים על ילדיהם הקטינים
7 הינה הדרגתית. הכרזת הילד כבר אימוץ ומתן צו אימוץ, הם "נשק יום הדין". לפני האימוץ האפשרויות
8 הן רבות: החלת הוראות מסוימות החלות על אפוטרופוס ממונה על ההורה (סעיף 26 לחוק הכשרות
9 המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-1962; להלן: "**חוק הכשרות**"); שלילת האפוטרופוסות או הגבלתה
10 (סעיף 27 לחוק הכשרות); מינוי אפוטרופוס נוסף (סעיף 28 לחוק הכשרות); הפעלת הוראות חוק הנוער
11 (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 (להלן: "**חוק הנוער**") במדרג הקבוע בו מבחינת דרכי הטיפול החל
12 ממתן הוראות להורה, העמדת ידיו, צו השגחה ועד להוצאת הקטין ממשמורת ההורה ומסירתו לרשות
13 הסעד על-מנת שתקבע את מקום חסותו (סעיף 3 לחוק הנוער). כדי לנקוט בנשק יום הדין צריך לעמוד
14 בנטל מוגבר על-מנת לשכנע שמדובר במצב של 'אין ברירה'; 'מקרה קיצוני' בו אין אפשרות לשינוי.
15 איננו סבורים שזה המצב בענייננו.

16 איננו סבורים שיכולותיה של המערערת הנם כה ירודים עד כי לא יהא ביכולתה, בעזרה כלכלית
17 וטיפולית סבירה, לטפל בקטין כראוי. בהקשר זה יש לזכור, כי היא טפלה בבתה עד הגיעה לגיל 8 שאז
18 הוצאה ממשמורתה (אפריל 2011). הגם שמדובר היה בילדה במצב הרבה יותר קשה מאשר הקטין;
19 סובלת מפיגור "**בינוני עד קשה**" (עדות עו"ס לחוק אימוץ עמ' 38 לפרו' ישיבת יום 27.7.15 ש' 20-21
20 בבית-משפט קמא) בעלת "**בעיות התנהגות קשות ביותר, לעיתים קרובות נתקפת בהתקפי זעם,**
21 **זורקת את עצמה על הכביש ופוגעת בעצמה, בעלת נטייה לעקשנות רבה ומתקשה מאוד לקבל**
22 **גבולות**" (תסקיר סעד מעודכן מיום 14.9.16 עו"ס לחוק אימוץ עמ' 5). בת זו, עם כל הקשיים, היוותה
23 חלק בלתי נפרד מהתא המשפחתי של המערערת ובעלה - אבי הבת. הבת הוצאה ממשמורתה עובר
24 למחלתו של האב ופטירתו, מה שהותיר אותה להתמודד לבד עם מחלתו ואובדנו שלו ועם הבת במצבה.
25 הבהרנו בפסק דינו הראשון, וגם כעת, שאין לייחס משקל להתנהלות זו, כמו גם להתנהלות כיום
26 כלפי הבת, לכישוריה ההוריים ביחס לקטין.

27 אני נוטה להניח, שאלמלא תסמונת החסר בדם, שהתגלתה בקטין לעת לידתו, הוא לא היה
28 מוצא כלל ממשמורתה, והמערערת לא הייתה נקלעת למצב בו היא נמצאת כעת - נלחמת בכל כוחה
29 על זכותה לגדל את פרי בטנה.

30

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 **45.** סעיף 1 לחוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, אכן קובע, כי "צו אימוץ וכל החלטה אחרת
2 **בהליכי אימוץ יינתנו אם נוכח בית-המשפט שהם לטובת המאומץ**". עם זאת, אין לשנות מהתפיסה
3 הבסיסית שביסוד חוק זה בכל הנוגע לשלביות הסדורה בו. ראשית, יש לבחון קיומה של עילת אימוץ
4 לפי סעיף 13 לחוק כתנאי להכרזת הקטין כבר אימוץ. בשלב זה, טובת הקטין לא נתפסת כעילה
5 עצמאית אלא כנדבך בקיום אחת העילות - ראו רע"א 4896/15 **פלוני ופלונית ההורים האומנים נ'**
6 **היועץ המשפטי לממשלה**, 6.10.15 (להלן: "**פרשת פלוני ופלונית**"). עילת האימוץ בענייננו ביחס
7 למערערת הינה זו שבסעיף 13(א)(7) לחוק. למערערת מסוגלות הורות כללית. כך אף לדעת המומחית.
8 מסוגלות זו אף השתפרה עם הזמן. עמדנו על כך בניתוח חוות הדעת והמפגשים במרכז הקשר. במצב
9 שכזה לכידתה של המערערת ברשתה של עילת אימוץ זו, כמי שאין לה מסוגלות, ולו מינימלית, לדאוג
10 לקטין הזה "**בשל התנהגותו או מצבו**" וכי אין סיכוי שאלה ישתנו בעתיד הנראה לעין, נראים לי מרחיקי
11 לכת.

12 בפרשת **פלוני ופלונית**, קבע בית-המשפט העליון כי אי מקום "**לדחוק**" (כלשונו) את האב הביולוגי
13 לתוך ההגדרה שבסעיף 13(א)(7) והבהיר, כי "**בהעדר עילת אימוץ, יש למצוא פיתרון שאינו אימוץ**
14 **אך הוא המיטבי בנסיבות, מבחינת טובת הקטינים שהוא השיקול המרכזי**". בנסיבות המיוחדות
15 שהיו לפניו קבע בית-המשפט העליון, כי הקטינות תישארנה באמנה "חזקה" לטווח ארוך אצל המשפחה
16 האומנת בה היו מאז לידתן - בשנת 2010, בנות 5 לעת מתן פסק-הדין - תוך מתן הוראות מתאימות
17 לנסיבות שם, בהעדר חוק האומנה לילדים, התשע"ו-2016, שהתקבל לאחר הינתנו.

18 אנו סבורים כי זו הדרך בה יש לנקוט גם במקרה שלפנינו.

19 ההורים האומנים הינם הורים טובים ותומכים המטפלים בקטין ודואגים לכל מחסורו מאז הועבר
20 לחזקתם. הקשר שנרקם בינם לבין הקטין הינו קשר משמעותי, חם ואוהב. דאגתם לקטין עולה מנייר
21 העמדה שהגישו לבית-המשפט במהלך הדיון שלפנינו, אף ניבטת מכל צעד ושעל שעשו במהלכו. מלוא
22 ההערכה ניתנת להם.

23 מן העבר השני - המערערת אינה דמות זרה לקטין. היא דמות מוכרת לו והוא חש בנוח עמה. גם אם
24 הקשר הרגשי שלו כלפיה מצומצם, אף אינו רואה בה דמות הורית משמעותית (בהשוואה להורים
25 האומנים), היא בכל זאת החלה להוות חלק טבעי מעולמו. תדירות המפגשים ביניהם ועקביותם רק
26 העצימה את הקשר ביניהם וגם אם תרומתם מצומצמת, בשל הזמן המוגבל העומד לרשותם, הם בוודאי
27 לא מזיקים לו. במצב דברים זה, אין מקום למחוק את קיומה של המערערת יולדתו מחייו של הקטין,
28 שלא נטען שהיא מזיקה לו או מסכנת אותו. הוא מכיר אותה, נפגש עמה ואין לשלול את הסיכוי, כי יוכל
29 בעתיד לחיות עמה.

30 **46.** משבאתי לידי מסקנה, כי לא התקיימה במערערת עילת אימוץ, נראה לי כי השארתו של הקטין
31 במשפחת האומנה הינה הפיתרון המיטבי לעת הזו. הקשר הטבעי בין הקטין לבין המערערת, אמו
32 הביולוגית, לא ינותק. מנגד, הקטין לא ינותק מההורים האומנים, אשר ימשיכו לגדלו ולהעניק לו מטוב

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 לבם, גם אם יוותרו רק ההורים האומנים. אהבתם של ההורים האומנים לקטין, דאגתם לו ומחויבותו
2 להם, כך נראה, אינה תלויה בדבר והם לא התנו את המשך דאגתם וטיפולם בו במתן צו האימוץ, אף
3 לא מצאתי רמז לכך (ראו והשווה אמצ (חי') 31808-08-10 **היועץ המשפטי לממשלה נ' ע' ו'**;
4 (13.11.11).

5 **47.** פסק דינו הראשון במסגרתו הכרזנו על הקטין כקטין נזקק והורינו על המשך שהותו במשפחת
6 ההורים האומנים, כמו גם פסק דינו של בית-המשפט העליון בפרשת **פלוני ופלונית** ניתנו לפני היכנסו
7 של חוק אומנה לילדים, התשע"ו-2016. מכאן ההוראות שנתנו אנו לבית-המשפט לנוער להכנת
8 "**מעטפת מכילה ומיטיבה**" לקטין ולמערכת; מכאן גם ההוראות המיוחדות שניתנו בפרשת **פלוני**
9 **ופלונית**. לעת מתן פסק דינו זה חוק אומנה לילדים הוא חלק מספר החוקים שלנו. בסמכותנו להורות
10 על השמתו של הקטין באומנה בהיותנו הגורם המוסמך כהגדרתו בחוק זה, בשילוב הגדרות בית-משפט
11 (לרבות בית-משפט לענייני משפחה) - הכל בסעיף ההגדרות בחוק - וסעיף 9 לחוק בית-המשפט
12 לענייני משפחה.

13 חוק אומנה לילדים קובע את זכויותיו של ילד האומנה, בדגש על זכותו לדעת מי הם הוריו, להכיר אותם
14 ואת בני משפחתו ולשמור על קשר אישי עמם (סעיף 9 לחוק אומנה לילדים) וזאת על רקע זכותו
15 הטבעית של ילד לגדול בבית הוריו, ואם הוצא ממנו לחזור אליו, אלא במקרים שבהם טובת הילד
16 מחייבת את גידולו מחוץ לבית הוריו, ובכפוף לכל דין (סעיף 3 לחוק אומנה לילדים); חוק האומנה מעגן
17 את מעמד ההורים הטבעיים לרבות השתתפותם וקבלת מידע אודותם וכן מסדיר וקובע את מעמדם
18 של ההורים האומנים וסמכויותיהם.

19 **49.** מודע אני למחלוקות הקיימות בספרות המקצועית, בספרות המשפטית ובפסיקה בנוגע לשאלת
20 העדיפות אימוץ או אומנה? אין מקום להידרש לשאלה זו בענייננו. משעה שקבעתי כי לא מתקיימת
21 עילת אימוץ במערכת אין מקום להידרש לשאלה אם יש להעדיף בכל זאת אימוץ על פני אומנה. יש
22 מקום להידרש לשאלה זו רק מקום בו נקבע, כי מתקיימת עילת אימוץ שאז יש לבחון אם טובת הילד
23 מחייבת או למצער מצדיקה מתן צו אימוץ.

24 **50.** אשר על כן, ומשלא מצאתי לשנות מפסק דינו הקודם, אמליץ לחבריי להרכיב להורות כדלקמן:
25 הערעור מתקבל והכרזת הקטין כבר אימוץ מבוטלת (קביעה שלא בוטלה בפסק-הדין בערעור); מכוח
26 הסמכות המוקנית בידינו להכריז על הקטין כקטין נזקק, בהתאם לחוק הנוער ולקבוע, כי מקום משמורתו
27 של הקטין יוותר בידי משפחת האומנה, עד להחלטה אחרת שתניתן על-ידי בית-המשפט לנוער במחוז
28 תל-אביב. עניינו של הקטין יועבר לטיפולו של בית-המשפט לנוער במחוז תל-אביב, אשר יפעל כטוב
29 שכלו להכנת מעטפת מכילה ומיטיבה לקטין (הדרכה הורית מלאה למערכת, טיפול רגשי לקטין
30 ולמערכת, טיפול פסיכולוגי ככל שיש צורך בו למערכת ולקטין והעמדת סומכת בבוא העת, ועוד).
31 הרחבת תדירות המפגשים בין המערכת לקטין לפעמיים בשבוע, למשך שעה וחצי, כל פעם, בתיאום
32 בין הצדדים, שנקבעה על ידינו בפסק דינו הקודם, אף אושרה בפסק הדין בערעור, תישאר על כנה.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 בית המשפט לנוער ישקול אם ומתי יתאפשר למערערת לקיים את המפגשים עם הקטין מחוץ למרכז
2 הקשר, לרבות במקום מגוריה.

3 3
4
5 שאוֹל שוּחַט, שופט

השופט יונה אטדגי:

6
7 אני מסכים כי מהטעמים שפורטו בהרחבה בחוות הדעת של חברי, לא ניתן לסמוך על חוות דעתה של
8 המומחית כדי לקבוע כי בענייננו קמה עילת אימוץ. אך לא אוכל להסכים למסקנת חברי באשר לדרך
9 שיש לנקוט במקרה שלפנינו.

10

11 בית המשפט העליון החזיר את התיק לבית משפט זה כדי להורות על מינויו של מומחה, [...]. שיחווה
12 את דעתו בדבר המסוגלות ההורית של האם כלפי הקטין, לרבות האפשרויות של שלילת האימוץ,
13 אימוץ מלא וצמצום תוצאות האימוץ. בין היתר, יש לבחון את מצבו העדכני של הקטין, ובפרט את
14 מסוגלותה של האם להתמודד עם צרכיו". משלא ניתן לסמוך על חוות הדעת של המומחית שמונתה
15 כדי למצוא מענה לשאלות שהתבקשו, יש לומר כי אין לפנינו חוות דעת מומחה עדכנית בדבר המסוגלות
16 ההורית של המערערת כלפי הקטין.

17

18 ואומנם, כדבריו של בית המשפט העליון בהחלטה האמורה: "...], כמובן, קבלת עמדתו של מומחה
19 אינה סוף פסוק. מתפקידו של בית המשפט לבקר היטב את חוות דעת המומחה, על מרכיביה. הוא
20 אינו כבול לה, והאחריות להכרזת ילד כבר-אימוץ אינה סרה מכתפיו לעולם [...]" . לפיכך גם אילולא
21 נמצאו הליקויים שנמנו בחוות דעת המומחית, רשאים היינו להגיע למסקנה שונה ממסקנתה. ואולם
22 עיקר הליקויים שפורטו נוגעים לדרך עבודתה של המומחית: היא הציבה קנה מידה שגוי באשר למידת
23 מסוגלותה ההורית של המערערת; השוותה בין מסוגלותה ההורית לבין זו של הורי האומנה; לא נדרשה
24 לדיווחים ממרכז הקשר; לא בדקה אילו הדרכות וטיפולים קיבלה המערערת, או אילו עזרה וסיוע היא
25 יכולה לקבל מבני משפחה אחרים. הליקויים הללו בדרך עבודתה הם שהובילו למסקנה כי אין לסמוך
26 על חוות דעתה כדי למצוא מענה לשאלות שהציב בית המשפט העליון לפני המומחה שימונה.

27

28 לכן ניתן להניח כי מומחה אחר שימונה, אשר יכין את חוות דעתו ללא הליקויים שפורטו, יוכל לתת מענה
29 ראוי לשאלות שהתבקשו. מובן שגם לאחר שהמומחה החדש ייתן את חוות דעתו תהיה הקביעה

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

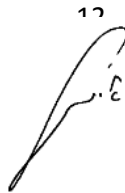
1 הסופית שמורה לבית המשפט; אך אין בכך, לדעתי, כדי לפטור אותנו ממינוי מומחה כזה, שייתן חוות
2 דעת עדכנית, כפי שביקש מלכתחילה בית המשפט העליון.

3

4 כמו-כן אני מודע לכך שממד הזמן הוא קריטי מנקודת מבטו של קטין (בע"מ 377/05 **ההורים המיועדים**
5 **לאימוץ הקטין נ' ההורים הביולוגיים**, פ"ד ס(1) 159, 124 [2005]). עניינו של הקטין דנן והסוגיה דנן
6 מתבררים כבר זמן רב, ואולי אפילו רב מדי, אך כדברי כבוד השופט הנדל בהחלטתו בערעור על פסק
7 דינו הקודם של בית משפט זה, מאחר ש, **תיקי אימוץ – דיני נפשות המה**, ולמרות חשיבותו של הזמן
8 שחולף, לא תמיד ההכרעה המהירה היא הדבר הנכון לעשותו.

9

10 אשר-על-כן דעתי היא כי בנסיבות שנוצרו עלינו למנות מומחה חדש ונוסף, אשר ייתן מענה לשאלות
11 שהציב בית המשפט העליון, כאמור לעיל.

14

יונה אטדגי, שופט

15

16

השופטת יהודית שבח:

17 1. אני מצטרפת לפסק דינו היסודי והמקיף של חברי השופט שאול שוחט, ולתוצאה אליה הגיע.
18 כמוהו, אף אני שוכנעתי, כי גם זו הפעם לא ניתן לקבוע כי המערערת, בנתונה שלה, אינה מסוגלת,
19 אף באופן צופה פני עתיד, לדאוג לקטין, בצרכיו שלו "כראוי בשל התנהגותו או מצבו, ואין סיכוי
20 שהתנהגותו(ה) או מצבו(ה) ישתנו בעתיד הנראה לעין על אף עזרה כלכלית וטיפולית סבירה
21 כמקובל ברשויות הסעד לשיקומו".

22 2. בית המשפט העליון אכן הורה אותנו בפסק דינו למנות מומחה "שיחווה את דעתו בדבר
23 המסוגלות ההורית של האם כלפי הקטין" וכי "בין היתר, יש לבחון את מצבו העדכני של הקטין,
24 ובפרט את מסוגלותה של האם להתמודד עם צרכיו" (פסקה 14), זאת משסבר כי "התמונה אינה
25 מלאה...רכיב אחד בתצרך עודנו חסר...עניינו מצבו הנוכחי של הקטין, ובפרט האם יש לו צרכים
26 כאלה שהאם נעדרת כשירות ומסוגלות להתמודד עימם..." (פסקה 13). אלא שאין סיבה להניח כי
27 נתכוון בית המשפט העליון בקביעתו זו לשנות סדרי בראשית, כמו גם את נטל ההוכחה, שהרי זה היה
28 ונותר מוטל על המשיב 1. המערערת אינה צריכה להוכיח את מסוגלותה ההורית ביחס לקטין הקונקרטי,
29 אלא היועץ המשפטי לממשלה הוא שצריך להוכיח את העדרה, אף להוכיח כי "כלו כל הקיצין" וכי לא

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 קיים סיכוי שהמצב ישתפר בעתיד הנראה לעין בהינתן עזרה כלכלית וטיפולית סבירה. "תחנת המוצא
2 היא בזכותם של ההורים לגדל את ילדיהם עד לאותה נקודת שבירה, עד לאותה עת של נתק. לשון
3 אחר: חזקה היא שהורים זכאים לגדל את ילדם בדרכם, ובבוא המדינה לבקש כי ינותק קשר והילד
4 יוכרז בר-אימוץ, עליה הנטל להוכיח כי נתקיימה במערכת - אותה עת - אחת מעילות האימוץ
5 המנויות בחוק" (דנ"א 7015/94 היועץ המשפטי לממשלה נגד פלונית, פדי נ(1) 48, 103). וכזה לא
6 הוכח.

7 3. חברי השופט אטדגי סבור כי בשל הליקויים שנתגלו בחוות דעתה של המומחית שמונתה על
8 ידנו, אלו שפורטו בהרחבה בחוות דעתו של השופט שוחט, לא תמה המלאכה, וכי לא בשלה השעה
9 להכריע בערעור, בטרם ימונה מומחה נוסף למען יתן "מענה ראוי לשאלות שהתבקשו".

10 לו שעון הזמן היה עוצר מלכת, לולא נתנו דעתנו לחיבוטי הנפש וליסורי ההמתנה שהם מנת חלקם של
11 המערערת וההורים האומנים גם יחד, בציפיייתם להכרעתנו, ולולא סברתי שהגיעה העת לממש את
12 זכותו של הקטין לדעת מיהי אמו יולדתו אשר מבטנה הגיח ומיהי היא אומנתו, לא הייתי שוללת אפשרות
13 זו. אלא שהשעון כידוע ממשיך לתקתק, ובמרץ, הקטין גדל, ולא ניתן למשוך עוד את תקופת אי היציבות
14 ואי הוודאות בה הוא נתון במעבר בין האמא האומנת לאמא א'. אמא יש רק אחת. זכותו של הקטין
15 לדעת מיהי. זכותה של המערערת שההכרעה בעניינה, תינתן תוך זמן סביר, שהרי בידינו נפשות עסקינות.
16 "כידוע, בתיקי אימוץ במיוחד, יש חשיבות לזמן שחולף. לא בכדי קבע המחוקק סד זמנים מהיר
17 בהליכי אימוץ" הגם ש "המשמעות אינה כי יש להגיע תמיד להכרעה מהירה בתיקי אימוץ - יש
18 לפעול בזריזות אך לא בחיפזון" (בע"מ 2709/17 פלוני נ' היועץ משפט לממשלה)

19 4. האמור לעיל לא היה כמובן בר ביצוע, וחשיבותו הייתה הופכת למשנית, לו סברתי כי בשל
20 הליקויים שבחוות הדעת, עדיין "התמונה אינה מלאה", ועודנו חסרים במידע הנדרש להכרעה. אלא
21 שאיני סבורה כך. אין להתבונן רק על ה"אין" שבחוות הדעת, אלא גם על ה"יש" שבה, וכזה נמצא לנו
22 די והותר. יש להבחין בין המידע המצוי בחוות דעתה של המומחית לבין מסקנותיה. אין מניעה שלא
23 לאמץ את הערכת המומחית ומסקנותיה בשאלה שבמחלוקת, אף למתוח עליה את הביקורת
24 המתבקשת, אך בה בעת להיעזר במידע המצוי בחוות הדעת, במבחנים שנערכו על ידי המומחית וע"י
25 צוות המומחים שנטל חלק בעריכת חוות הדעת, אף מהתשובות שניתנו על ידה במהלך חקירתה בבית
26 המשפט, ולשאוב מהם את הפרטים הנדרשים להכרעה.

27 עניין שבשגרה הוא שבית המשפט אינו מאמץ את מסקנות חוות הדעת של המומחה שהוא עצמו מינה,
28 עת על יסוד חוות הדעת עצמה הוא מגיע למסקנה שונה. "הלכה היא, כי משמינה בית המשפט מומחה
29 מטעמו, בית המשפט הוא המחליט אילו מסקנות יש להסיק מחוות-דעתו של המומחה, 'והוא הקובע
30 מהי המידה, מהו האופן ומהו ההיקף של האימוץ על-ידי של האמור בחוות הדעת'" (ע"א 8880/13
31 וינשל נ' מדינת ישראל משרד הביטחון, פסקה 49 לפסק דינו של השופט דנציגר, ניתן ב-
32 30.08.2016).

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 כשלים בחוות הדעת המומחה או במסקנותיה, אינם מחייבים בהכרח מינוי מומחה נוסף "מהדברים
2 האמורים לעיל אין להבין שבכל מקרה חייב בית משפט לקבל את מלוא חוות הדעת המוגשת בפניו
3 או לדחותה באופן מוחלט. אם לאחר שמיעת כל הראיות בתיק נוצרת בפני השופט תמונה כוללת
4 של הדברים ונראה לו, שהוא יכול לברור את הקטעים המדויקים יותר שבכל חוות דעת, הרי שיכול
5 לקבוע מימצאו מבלי להיזקק למינוי מומחה נוסף ולהארכת ההתדיינות הכרוכה בכך (ראה: ע"א
6 402/85 מרקוביץ ואח' נ' עיריית ראשון לציון פ"ד מ"א (1) 133, 139) (ע"א 792/88 ברזילי נ'
7 הועדה המקומית לתכנון ובניה "זמורה" ואח', פדי מ"ד (3) 828, 832).

8 5. נחזור אם כך לחוות הדעת.

9 בפרק נפרד שבחוות הדעת סוקרת המומחית את התפתחותו של הקטין ואת מצבו המיוחד, תוך הבאת
10 תכנם, בהרחבה ובפירוט, של התסקירים העדכניים שנערכו ע"י העובדת הסוציאלית, ושל הערכת
11 התפתחות שבוצעה לקטין ע"י ד"ר פורטר, מומחה ברפואת ילדים, ביום 20.6.16. כן הוצגה בפנינו
12 הערכת התפתחות מעודכנת יותר מיום 19.01.2017 (סובל מקשיים במישור השפתי, וכן קשיים
13 בקואורדינציה, "ילד חמוד בן 3 שנים שמראה התפתחות סה"כ תואמת לגילו...ילד מאד נבון, די
14 דעתן..."). ד"ר פורטר לא נדרש לחקירה ע"י מי מהצדדים, ולא מצינו בהערכתו אזכור לליקויים
15 ב"חומרה של המוח" כפי שטוענת המומחית.

16 חוות הדעת כוללת, כנדרש, פרק נרחב המתייחס להערכת המערערת תוך סקירת מבחני הערכה,
17 פסיכיאטרית ונירולוגית, שנערכו לה, ותוצאותיהם. המערערת נמצאה בעלת תפקוד קוגניטיבי "תקין",
18 "הבנה חברתית ובין אישית ממוצעת"; "קיימת יכולת התמצאות חברתית ופתרון בעיות יומיומיות
19 על סמך ניסיון קודם ושכל ישר"; "זיכרון לטווח קצר ממוצע"; "בעלת בוחן מציאות תקין"; "תפיסה
20 מציאותית ומותאמת של סביבתה"; "אין עדות לפגיעה בתפקוד" במצבי לחץ; "מבינה נורמות
21 וקודים חברתיים ומראה שיפוט חברתי תקין"; "קיימת מודעות עצמית ויכולת לאינטרוספקציה
22 המאפשרת תהליכי התבוננות ובקרה עצמית"; "קיימת יכולת לתפוס את הזולת באופן ריאלי"
23 "יכולת אמפטיה במידה סבירה"; ובסיום- "תכונות אלו יאפשרו לה להיתרם מתהליך של
24 פסיכותרפיה וקבלת סיוע ברכישת כלים אדפטיבים להתמודדות יעילה יותר". מנגד מצאה
25 המומחית באישיות המערערת חסרונות וליקויים, כמו למשל, מעורבת רגשית יתר על המידה, חשיבתה
26 עשויה להיות לא מאורגנת, רמת חרדה גבוהה, צמצום משאבים נפשיים, וכו'.

27 בין יתר בדיקותיה, ערכה המומחית אינטראקציה בין הקטין להורים האומנים, ולאחריה אינטראקציה
28 נוספת בין הקטין לבין המערערת, ואלו, בד בבד עם מסקנותיה ממפגשים אלו, מפורטים בהרחבה
29 בחוות הדעת. כפי חברי השופט שוחט, אף אני לא שבעתי נחת מסמיכות הזמנים שבין שתי
30 האינטראקציות, ודאי לא מההשוואה שערכה המומחית בין המערערת לבין הורי האומנה, אלא שהמידע
31 הגולמי מצוי גם מצוי, ובית המשפט, אף שאינו מאמץ את מסקנת המומחית, יכול וצריך לעשות בו
32 שימוש מושכל.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

1 משלמידע המפורט בחוות הדעת, נוסף גם המידע "היקר מפז" הטמון בעשרות הדיווחים שנערכו ע"י
2 מרכז הקשר, אף נוספו להם התשובות שניתנו ע"י מנהלת מרכז הקשר והעובדת הסוציאלית שבמרכז
3 הקשר, שנדרשו אף הן לחקירה נגדית, כמו גם הערכת ההתפתחות עדכנית שבוצעה ע"י ד"ר פורטר
4 ביום 19.01.2017. הרי לנו מידע גולמי נרחב ביותר המקיים את התשתית הנדרשת למתן הכרעה.

5 **6.** המומחית אישרה בחקירתה כי לו היה הקטין ילד רגיל, כי אז לא ניתן היה לקבוע כי המערערת
6 חסרה את כישורי ההורות ברמה המינימלית. קרי, גם לגישה של המומחית, חצתה המערערת את
7 רף ההורות המינימלית הנדרש ביחס לילד רגיל. לאור המידע שנפרש לפנינו בחוות הדעת ביחוד זה
8 המתייחס להערכות שנעשו לקטין ע"י ד"ר פורטר, שאין למצוא בהן את דרגת החומרה שהמומחית
9 מנסה לשוות להן, אני סבורה שאין מניעה לילך כברת דרך נוספת, ולהוסיף ולקבוע כי לא ניתן לומר כי
10 המערערת חסרה את כישורי ההורות, ברמה המינימלית, אף ביחס לילד במצב כפי מצבו של הקטין.

11 **7.** אכן השתכנעתי אף אני כי לעת הזו, ועד שתקבל המערערת את העזרה והתמיכה הנדרשות,
12 טובת הקטין דורשת את הישארותו בשלב זה בבית ההורים האומנים, וכי טרם הוכשרה השעה
13 להעברו למשמורת המערערת. אלא שכידוע, טובת הילד אינה מהווה עילת אימוץ בפני עצמה, זו
14 נבחנת רק לאחר שנקבע כי מתקיימת עילת אימוץ, ויתרונם של ההורים האומנים, שאין לחלוק על קיומו,
15 על פני המערערת, אינו שיקול רלבנטי להכרעה, ואין בו כדי להטות את הכף לכונן תוצאה אחרת.
16 המערערת היא שילדה את הקטין, היא אמו האמיתית. אין מקום לקרוע מעליה את הקטין ולנתק אותו
17 ממנה, ואין מקום להעלימה מחייו של הקטין.

18 **8.** לא נותר לי אלא לחזור ולצטט את שציטטתי בחוות דעתי הקודמת, ולפיו "קשר הדם ושלטונו
19 של הטבע אומרים את דברם. ואמנם, בהיעדר חשש לפגיעה בילד, הרי הדל שבהורים טוב בעיני
20 הילד מן החזק והשופע שבמאמצים" (המשנה לנשיאה השופט א' ריבלין בע"מ 7204/10 פלונית נ'
21 היועץ המשפטי לממשלה).
22

ג'ודית שבח, שופטת, סג"ן

26

27

התוצאה

28 ברוב דעות השופטים שבח ושוחט, ונגד דעתו החולקת של השופט אטדגי אנו מורים כדלקמן:
29 הערעור מתקבל והכרזת הקטין כבר אימוץ מבוטלת.

30 מכוח הסמכות המוקנית בידינו בהתאם לחוק הנוער (טיפול והשגחה, התש"ך-1960), אנו מכריזים על
31 הקטין כקטין מזקק, וקובעים כי מקום משמורתו של הקטין יוותר בידי משפחת האומנה, עד להחלטה
32 אחרת שתינתן על-ידי בית-המשפט לנוער במחוז תל-אביב.

בית-המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

27 בדצמבר 2017

עמ"צ 3387-02-16

- 1 הרחבת תדירות המפגשים בין המערערת לקטין לפעמיים בשבוע, למשך שעה וחצי, כל פעם, בתיאום
- 2 בין הצדדים, שנקבעה על ידינו בפסק דינו הקודם, אף אושרה בפסק הדין בערער, תישאר על כנה.
- 3 עניינו של הקטין יועבר לטיפולו של בית-המשפט לנוער במחוז תל-אביב, אשר יפעל כטוב שכלו להכנת
- 4 מעטפת מכילה ומיטיבה לקטין (הדרכה הורית מלאה למערערת, טיפול רגשי לקטין ולמערערת, טיפול
- 5 פסיכולוגי ככל שיש צורך בו למערערת ולקטין והעמדת סומכת בבוא העת, ועוד).
- 6 בית המשפט לנוער ישקול אם ומתי יתאפשר למערערת לקיים את המפגשים עם הקטין מחוץ למרכז
- 7 הקשר, לרבות במקום מגוריה, אף להרחיבם.
- 8 **ניתן היום, ט' טבת תשע"ח, 27 דצמבר 2017, בהעדר הצדדים.**

יונה אטדגי, שופט

שאל שוחט, שופט

יהודית שבח, שופטת, אב"ד